

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1911. Första kammaren. Nr 31.

Lördagen den 20 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 12 och 13 i denna månad.

Upplästes följande ingifna läkarintyg:

Att kontraktsprosten *A. Sundblad* till följd af genomgången operation är urståndsatt att tillsvidare deltaga i riksdagsgöromålen intyggas härmed på heder och samvete.

Stockholm den 19 maj 1911.

Gustaf Gylling,
Leg. läkare.

Upplästes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 137, i anledning af väckta motioner om införande af proportionellt valsätt vid val af utskott, nämnder och styrelser m. m. inom landsting och stadsfullmäktige;

nr 138, i anledning af väckta motioner rörande ändringar i den proportionella valmetoden;

nr 139, i anledning af väckta motioner rörande tryggandet af valhemligheten vid de kommunala valen;

nr 140, i anledning af väckta motioner i fråga om utlysande af landstingsmannavalen och ordningen vid dessa val;

nr 141, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående särskild godtgörelse åt ordförande i kommunalnämnd; samt

nr 142, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till ändrad lydelse af § 2, mom. 4 tryckfrihetsförordningen.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

nr 130, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af egendomen nr 2 i kvarteret Päronsträdet i Ulrika Eleonora församling i Stockholm m. m.;

nr 131, angående anslag till inköp af mark för ordnande af Stockholms bangårdsförhållanden samt för utvidgning af andra järnvägsstationer; samt

nr 132, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för ordnande och bearbetande af vissa utaf friherre Erland Nordenskiöld hopbragta etnografiska samlingar.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 161, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af allmänna besparingar å riksstatens femte hufvudtitel till anläggande å flottans varf i Karlskrona af ett förrådshus med cisterner för råolja m. m.

Vid föredragning af statsutskottets den 18 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 103, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkten 7 under sjätte hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning angående omorganisation och lönerreglering för medicinalstyrelsen jämte i ämnet väckta motioner, biföll kamraren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid föredragning af sammansatta stats- och bankoutskottets nr 2 den 18 innevarande månad bordlagda memorial nr 3, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om utgiftsstat för postsparbanken m. m., godkändes den i detta memorial föreslagna voteringsproposition.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran lagutskottets den 18 i denna månad bordlagda utlåtanden

och memorial nr 51—53, äfvensom Första kammarens andra tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtande nr 16.

Föredrogs ånyo Första kammarens andra tillfälliga utskotts den 17 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande nr 13, an-
gående väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om
hushållningssällskapens verksamhet och organisation.

Om hushållningssällskapens verksamhet och organisation.

Herr *Gripenstedt* hade i en inom Andra kammaren afgifven motion, nr 266, däri fjorton ledamöter af samma kammare instämt, hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t tacktes meddela de föreskrifter i afseende på hushållningssällskapens verksamhet och organisation, till hvilka i motionen angifna synpunkter måtte föranleda, samt i de delar, hvartill Riksdagens medverkan kräddes, för den samma framlägga erforderliga förslag.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, till hvilket motionen remitterats, hade i afgifvet utlåtande hemställt, att Andra kammaren i anledning af förevarande motion för sin del måtte besluta, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t tacktes gå i författning om en utredning rörande hushållningssällskapens verksamhet och organisation i det i utlåtandet angifna syfte samt på grund häraf vidtaga de åtgärder, hvartill utredningen ansåges böra föranleda.

Efter det Andra kammaren bifallit sitt utskotts ifrågasvarande förslag samt beslutet delgifvits Första kammaren, hade denna kammare hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott, som i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att Första kammaren icke måtte biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Grefve *Douglas*: Jag har visserligen anledning antaga, att kammaren kommer att följa sitt utskott och afslå motionen i fråga, men jag har dock den uppfattningen, att de skäl, hvilka utskottet anført för sitt afslag, här i dag böra ytterligare understrykas, på det att icke någon möjlighet till misstyding eller missuppfattning må kunna äga rum. Det är ju tyvärr nu en gång så, att Första kammaren genom omständigheternas makt fått det otacksamma värfvet att år efter år slopa omotiverade och olämpliga motioner. Kanske utvecklingen i en framtid går och måste gå därhän, att det blir regeringen, på hvilken detta åliggande kommer att hvila, och att det då kanske kommer att väcka lika litet uppsende, ifall mot slutet af riksdagen Konungen

Om hushållningssällskapens verksamhet och organisation.
(Forts.)

vägrar sanktion å så och så många riksdagsbeslut, som det nu väcker uppseende, ifall Riksdagen förkastar så och så många kungl. propositioner. Men tills vidare och så länge Första kammaren måste stå i breschen mot motionsfloden, kan det vara angeläget, att icke någon afslagen motion skall kunna användas uti agitationssyfte. En sådan möjlighet föreligger i dag, ty om man granskar den för öfrigt synnerligen oklara och i allmänna ordalag hållna motiveringen i motionen, framlyser det dock i slutet såsom ledstjärna och anföres såsom ledmotiv, att regeringen genom en skrifvelse skall föranledas till att genom sina maktmedel påyrka en allmän revision af hushållningssällskapens stadgar för att ombilda dem i mera utpräglad folklig riktning, och för Andra kammarens utskott har det också genast stått klart, att en demokratisering af hushållningssällskapen vore ett mål, hvilket på lämpligt sätt skulle eftersträfvast. Här ha vi alltså slagorden i sin prydno, men ser man bakefter, så finnes ingenting där. Om sålunda kanske redan i sommar det skulle ute i bygderna heta, att Andra kammaren har velat i folklig riktning demokratisera hushållningssällskapen, men att den stygga Första kammaren har äfven här lagt hinder i vägen, så böra de, hvilka öfverhufvud taget önska taga reda på sanningen, få tillfälle att erfara de skäl, på hvilka ett sådant eventuellt afslag varit grundadt.

Hvar och en, som haft tillfälle att jämföra våra svenska hushållningssällskap med liknande samfund och föreningar i utlandet, måste väl medgifva, att våra svenska hushållningssällskap hafva varit synnerligen lämpligt ihopkomna organisationer. I ett vidsträckt land som vårt och med så olika jordbruksförhållanden ha de naturligtvis måst utveckla sig på olika sätt, de ha måst anpassa sig efter de lokala krafven och de ha verkat väl. Den frihet de sålunda haft, har varit ett lifsvillkor för dem, och samtidigt har det existerat just detta »lagom» af beroende utaf den centrala regeringsmakten för att kunna leda samtliga hushållningssällskapen i önskad riktning och mot önskad mål. Men att de icke varit efter sin tid bevisas bäst däraf, att de undan för undan tagit ihop med de nya förhållanden, som uppstått, och att de särskildt under de senare åren på ett synnerligen kraftigt sätt gripit sig an med allt hvad som afser att befrämja den mindre jordbrukarens utkomst och verksamhet. Sålunda ha hushållningssällskapen genast förklarat sig villiga att taga om hand egnahemslånerörelsen, och de hafva redan börjat att äfven verka såsom jordförmedlare, men isynnerhet ha hushållningssällskapen varit angelägna om att främja den mindre jordbrukarens möjligheter att komma fram och detta på de mest olika sätt, som jag sedan vill i korthet nämna. Och när hushållningssällskapen ha funnit, att en mera homogen organisation

och verksamhet varit af behovet påkallad, så hafva de själfva tagit initiativet därtill, och på så sätt har det kungl. brefvet af den 28 oktober 1910 kommit till stånd, hvarigenom nya grunder blifvit fastställda för hushållningssällskapens verksamhet. Jag tror icke, att Östergötlands hushållningssällskap härvidlag gör något undantag utan snarare skulle kunna anföras såsom ett typiskt exempel på den riktning, i hvilken detta arbete för just de mindre jordbrukarne är anordnad, och därför ber jag att blott i största korthet få redogöra för de fall, där detta arbete mest karaktäristiskt framträder.

Såsom allmän regel ha vi för länge sedan adopterat det tillvägagångendet, att all premieringsverksamhet uteslutande skall afse det mindre jordbruket, nämligen jordbruk under 50 hektar odlad jord; alla större gårdar äro en gång för alla uteslutna från premiering. Men dessutom erhåller den mindre jordbrukaren utaf de olika konsulenterna (det är nio sådana som bekostas af hushållningssällskapet) de tvenne viktigaste, nämligen jordbrukskonsulenten och byggnadskonsulenten, gratis; alla de öfriga erhåller han till betydligt nedsatt pris. Vill han tackdika sin jord, erhåller han genom hushållningssällskapet afgiftsfria täckdikningsplaner. Vill han anmäla sig därtill, kan hans eget jordbruk bli föremål för premiering, och därvidlag är det så ställt, att äfven om han ej erhåller något premium, kommer ändå han själf att få fördel af ett sådant besök genom de råd och upplysningar, som premieringsnämnden är i tillfälle att lämna. Mindre jordbrukare, som önska bilda tjuvföreningar, erhålla härtill räntefria lån, och de, som vilja cementera sina gödselbrunnar och sina gödselstäder, erhålla räntefritt lån från den särskilda fond, som för sådant ändamål är bildad. Hvarje sommar anordnas studieresor såväl till angränsande län som till Danmark, däri den mindre jordbrukaren har tillfälle att deltaga antingen helt och hållet gratis eller till nedsatt pris.

Ja, detta är nu blott hvad jag här har antecknad, men många flera sådana fördelar stå till buds. För vår skärgårdsbefolkning t. ex. har man sörjt på det sättet, att obemedlade fiskare kunna genom hushållningssällskapets försorg få låna medel till inköp af fiskemateriel, motorbåtar och fiskredskap. Också har jag aldrig hört att från de mindre bemedlade jordbrukarnes sida några klagomål försports däröfver, att de icke blifvit tillräckligt uppmärksammade. Tvärtom tror jag man kan säga, att hushållningssällskapen äro korporationer, där partisinnet och den sociala striden ännu så länge kunnat hållas borta och där man tillmötesgått hvarandra med ömsesidigt förtroende. Det vore synnerligen olyckligt, ifall det skulle lyckas någon att inbilla de mindre jordbrukarna, att de hafva något särskildt intresse att här tillvarataga, och jag vet verkligen icke, huru ett förvalt-

Om hushållningssällskapens verksamhet och organisation.
(Forts.)

Om hushållnings-sällskapens verksamhet och organisation.
(Forts.)

ningsutskott, äfven om det vore aldrig så tätt besatt med det mindre jordbrukets representanter, skulle kunna på ett mera samvetsgrant och opartiskt sätt sörja för de mindre jordbrukarnes fördelar och intressen. Om de verkligen vilja sköta sina jordbruk, hafva de ej tid att vara med om sådana administrativa och långvariga sammanträden, som hushållningssällskapens förvaltningsutskott hafva, såvida de nämligen vilja sköta sitt jordbruk; vilja de slå sig på politik, då kanske det nog finnes tid, men då behöfs det ju arfvoden och dylikt. Det är just denna riktning som jag anser, att man i sakens eget intresse bör söka motarbeta.

Nu vill emellertid den ärade motionären, att allt detta skall ändras. Han vill, att hushållningssällskapen genom regeringens maktmedel skola alla skäras öfver en kam med afseende å sin verksamhet och organisation. Han vill, att de skola hafva en lagstadgad representation af de mindre jordbrukarna, som då kanske skulle där föra särskild talan och möjligtvis åstadkomma just den splittring, som man vill undvika. Därjämte uttrycker motionären en önskan och undrar, om icke tiden nu är inne att söka föra alla dessa föreningar, kontrollföreningar, tjurföreningar, andelsmejerier och inköpsföreningar m. fl., hvar inom sitt hushållningssällskaps område, närmare tillsammans inom samma ram och gifva äfven dem representationsrätt i hushållningssällskapens förvaltningsutskott. Jag har verkligen förgäfvets sökt tänka mig in i, huru en sådan sak skulle vara praktiskt realisabel, och jag undrar, om icke på detta fall möjligen skulle kunna tillämpas orden »det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta».

Såsom slutomdöme tror jag således att man kan säga, att det hufvudmål, som den ärade motionären syftar på, är redan förut tillgodosedt genom hushållningssällskapens nuvarande verksamhet, och hela utvecklingen går i den riktningen, att äfven framdeles ett sådant understödjande af de mindre bemedlade jordbrukarne kommer att på ett kraftigt sätt befrämjas. Det andra och sistnämnda ändamålet med en representation af olika föreningar och korporationer tror jag ej är realisabelt, och jag tror att alla, som hafva praktiskt sökt sätta sig in i saken, skola härutinnan gifva mig rätt.

Men för att göra åtminstone någon rättvisa åt motionen skulle jag vilja, för att karaktärisera den, hämta en bild, om icke direkt ur jordbruket, så dock ifrån botaniken. Jag skulle vilja säga, att motionen är en praktblomma, en praktblomma af den art, som rätt talrikt förekommer i vårt land. Den spirar vanligen upp fjärran ifrån den prosaiska men praktiska verkligheten, och dock är det mången framåtsträfvande och elegant man, som gärna pryder sitt knapphål med den blomman. Nå-

got latinskt namn har den ännu icke fått, men den lär på svenska benämnas »salongsradikalism».

På af mig nu anförda skäl tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets afstyrkande hemställan.

Herr Pers: Genom arbete i ett annat utskott har jag varit förhindrad deltaga i andra tillfälliga utskottets behandling af denna fråga och anhåller därför att i största korthet få redogöra för min ställning till densamma.

Motionären utgår ifrån att hushållningssällskapen behöfva koncentrera sin verksamhet på vissa uppgifter, hvilka han anser behöfva närmare bestämmas. Vidare anser han, att hushållningssällskapen behöfva för sin verksamhet taga i tjänst de nya krafter, som framträd i samhällslifvet; han nämner särskildt kvinnorna, småbruksrörelsen och föreningsväsendet i allmänhet. Andra kammarens tillfälliga utskott, som behandlat frågan, har gifvit motionären rätt i hufvudsaken, ehuru det gifvit sin kläm en allmänare formulering. Första kammarens utskott har däremot ansett, att det är bra som det är, och skulle något brista, så förmenar utskottet, att det torde lämpligast böra tillkomma dem som närmast däraf beröras, hvar på sin ort inom de resp. hushållningssällskapen, att söka vinna de rättelser eller ändringar, som må anses behöfliga, men intill dess att det visar sig, att nödiga rättelser på den vägen icke stå att erhålla, torde åtgärder genom Riksdagens försorg ej böra vidtagas i syfte att framkalla detaljerade föreskrifter för hushållningssällskapens verksamhet och organisation. Utskottet har upprepat hvad Andra kammarens utskott säger rörande det erkännande, som hushållningssällskapen i hög grad förtjäna, samt betonar det särskildt.

Här har nu den föregående ärade talaren ställt frågan under en belysning, som jag förmodar är ganska utmärkande för Första kammarens ställning till densamma. Han har sett frågan ur partipolitisk synpunkt och ställt in den under en partipolitisk synvinkel. Jag tror, att den ärade talaren är den första, som vid debatt om denna fråga gifvit oss en sådan blick på saken. Jag skall emellertid be att få säga, att när jag nu vill framhålla min åsikt i frågan, så sker det icke ur denna synpunkt, utan jag anhåller, att det må blifva betraktadt såsom härrörande från mitt intresse för jordbrukets framåtskridande och för folkets välfärd, och jag tror, att många med mig, som framställt de synpunkter, hvilka motionären och Andra kammarens utskott gjort sig till talmän för, göra riktigast i att gå ut ifrån det betraktelsesättet äfven gentemot det sätt, den föregående ärade talaren använt.

Den föregående talarens framställning gick ut på att det skulle ligga något oriktigt i att demokratisera hushållningssäll-

Om hushållningssällskapens verksamhet och organisation.
(Forts.)

Om hushållningssällskapens verksamhet och organisation.
(Forts.)

skapen samt att leda in dem på en utveckling i folklig riktning, och han anställde därvidlag en jämförelse med utlandet, därvid han kom till det resultat, att de svenska hushållningssällskapen hade en, i jämförelse med utlandets liknande institutioner, alldeles utmärkt organisation. Ja, det kan hända; jag känner icke de utländska sällskapens organisation så mycket, men jag har varit i tillfälle att något granska ett par utländska sällskap, och den jämförelse jag då haft tillfälle att göra utfaller visst icke på samma sätt. Det finnes i Finland ett sällskap, benämndt Pellervo, och som har lagt sin verksamhet hufvudsakligen i folkupplysningens riktning i afseende å jordbruksområdet. Det är särskildt en gren af detta sällskaps verksamhet, som är rent af beundransvärd, och det är dess spridning af skrifter. Dess utmärkta populära småskrifter i jordbruk gå ut i upplagor på hundratusental och till ett så billigt pris, att våra hushållningssällskap icke känna något liknande vare sig i fråga om upplagornas storlek eller i fråga om det billiga priset. Jag säger, att på denna punkt åtminstone står organisationen inom våra hushållningssällskap långt efter. Ett annat liknande sällskap, Hedeselskabet i Danmark, har förstått att intressera de danska bönderna för hedarnas skogsplantering på ett alldeles storartadt sätt. Medan vi här i Sverige med våra hushållningssällskap och våra skogsvårdsstyrelser stå handfallna inför våra kalmarker, har Hedeselskabet företrädesvis på frivillighetens väg kunnat intressera och rent af hänföra de danska bönderna till att plantera hedarna i en utsträckning, som vi icke ens närmelsevis kunnat efterlikna. Men på hvad sätt har nu Pellervo och på hvad sätt har Hedeselskabet nått så storartade resultat? Helt enkelt därigenom, att de ha förstått att sätta sig i samband med folkets breda lager, så att de kunnat vinna förtroende hos dem och därigenom kunnat samverka med dem.

Det var ett mycket karaktäristiskt uttryck, som fälldes af den föregående talar, då han sade, att våra hushållningssällskap sörja alldeles utmärkt för de mindre jordbrukarne på alla sätt, men de mindre jordbrukarne, sade han, ha inte tid att vara med, de ha inte råd att vara med på sammanträdena och de få taga emot hvad som bjudes och därmed jämnt. Det är häri som den grundväsentliga skillnaden ligger emellan Första kammarens uppfattning och uppfattningen på den andra sidan; det är däri skillnaden ligger, att vi anse att folkets medverkan är en faktor af alldeles enastående betydelse, om något skall kunna uträttas. Jag gifver hushållningssällskapen all möjlig honnör för hvad de uträttat och för deras goda vilja och för allt godt som genom dem tillkommit, och jag vill också gärna erkänna, att många af hushållningssällskapens stadgar äro så demokratiska, som man kan önska det, och många hushållningssällskap

ha genomfört en ganska demokratisk författning och en demokratisk styrelse. Jag tror också, att man kan säga, att, i den mån detta sker, sällskapen blifva till gagn. Men i stort sedt stå hushållningssällskapen skilda från folket. Befolkningen i allmänhet betraktar hushållningssällskapen såsom någonting byråkratiskt, såsom någonting svåråtkomligt, såsom någonting, som den egentligen icke har så mycket att göra med. Det är däruti, som det sorgliga i det nuvarande läget består. Med de tre miljoner kronor, som hushållningssällskapen använda af allmänna medel, skulle mycket mer kunna uträttas, om sällskapen blefve sådana, att de kunde samverka med folkets breda lager.

Jag ser tviflande leenden på åtskilligas af herrarne läppar. Jag skall icke trötta längre, men jag skall för att styrka, hvad som kan uträttas, när en samverkan med de små kommer till stånd, hänvisa till hvad vi kommit till i vårt land i fråga om nykterhetssaken, därigenom att folket blifvit hänfördt. Jag vill hänvisa till hvad vi kommit till i vårt land, i fråga om den religiösa rörelsen, därigenom att folket själf, folkets stora massa gripits af rörelsen. Nu tro herrarne, att landtbruk och nykterhet icke äro jämförliga, att landtbruk och religiositet icke äro jämförliga. Jo väl; när de danska bönderna under sång draga ut på heden för att plantera skog, när finnarne försäkra, att i hvarje större by i Finland det finnes ett lifskraftigt litet jordbrukssällskap, som står i liflig brefväxling med den stora föreningen Pellervo, då förstå vi, att äfven jordbruket, att äfven så prosaiska saker kunna gripa ett folk, att folket kan blifva hänfördt äfven för sådant, och det är det, som vi önska, det är det, som vi längta efter, det är en sådan blomstringstid, som vi vänta; och frågan har visst icke upptagits för att bereda tillfälle att göra politisk agitation. För min del tror jag, att det skulle vara lyckligt, om denna kammare ville förena sig med Andra kammaren i dess beslut, icke för att det skulle uträttas mycket genom några stadgeändringar, men för att gifva eftertryck åt den mening, som nu framförts, och för att undanröja några småsaker i stadgarna, som verkligen beteckna en föråldrad ståndpunkt. Inträdesafgift af 10 kronor t. ex. är en jämförelsevis stor penning för småbrukare. Jag vill emellertid säga, att vi ej komma långt med endast föreskrifter. De äro en jämförelsevis underordnad sak.

Jag har velat säga detta i alla fall för att angifva min ställning i frågan.

Herr Odelberg: Jag har i trettio år tillhört ett hushållningssällskaps förvaltningsutskott och i flere år varit sällskapets vice ordförande och ordförande, jag har vidare i femton år beklädt statsämbeten, genom hvilka jag kommit i den allra lifli-

Om hushållningssällskapens verksamhet och organisation.
(Forts.)

Om hushållnings-sällskapens verksamhet och organisation.
(Forts.)

gaste beröring med Sveriges samtliga hushållningssällskap, och jag får förklara, att jag icke kommit till en sådan uppfattning rörande hushållningssällskapens verksamhet som den siste ärade talaren. Jag tror, att staten skulle hafva bra svårt att sköta jordbrukets administration, såvidt den ej hade hushållningssällskapen i olika delar af landet att lita sig till. Denna min uppfattning delas — jag vet det — äfven af nuvarande chefen för landbruksstyrelsen.

Nu har den siste talaren liksom motionären klagat öfver den brist på demokratisering, som gör sig gällande i våra hushållningssällskap. Dessa gå i själfva verket allt mer och mer till demokratisering, och deras förnämsta uppgift är nu att stödja och hjälpa det mindre jordbruket. De tre millioner kronor, som, såsom den siste talaren erinrade, hushållningssällskapen förfoga öfver, hvad tror han att de användas till, om ej för att höja och hjälpa det mindre jordbruket? De större jordbrukarne äro därifrån uteslutna. Det bör väl ej läggas de större jordbrukarne till last att de uppoffra tid och arbete i sällskapens förvaltningsutskott, ett arbete som understundom kan vara ganska betungande. Var säker om, att, i den mån det mindre jordbruket går framåt, dess idkare också taga platser i nämnderna, i gillena och i hushållningssällskapens förvaltningsutskott! De äro redan på god väg. I det län jag tillhör tjänstgör en mindre jordbrukare som ordförande i ett af gillena, och likaså hafva vi en småbrukare såsom ledamot i hushållningssällskapets förvaltningsutskott. Här har af den siste talaren klagats öfver, att kvinnorna icke få komma med i hushållningssällskapen, att först för ett år sedan en kvinna invalts i ett hushållningssällskap. Redan för femton år sedan invaldes kvinnor i hushållningssällskapen och många inväljas årligen. Småbrukarne ingå i hundratal. I det hushållningssällskap jag tillhör har årligen under de två sista åren invalts 500 personer, och tror den siste talaren, att alla dessa äro stora jordbrukare?

Vidare har den siste talaren liksom motionären ansett, att Kungl. Maj:t borde utfärda strängare bestämmelser, så att alla hushållningssällskapen måtte komma att arbeta på likformigare sätt. Jag tror, att det vore olyckligt, om något sådant inträffade. Det är just den omständigheten, att Kungl. Maj:t ej alltför mycket inblandat sig i dessa sällskaps verksamhet, utan blott utfärdat några generella bestämmelser, några allmänna grunder för deras arbete, som gjort, att hushållningssällskapen nu, många i hundra år, kunnat utöfva sin gagnande verksamhet och alltiämt utveckla den. Det går ej i vårt land med dess olika förhållanden i de olika provinserna att stöpa alla hushållningssällskap i samma form, utan de måste få anpassa sig efter de lokala förhållandena, allteftersom jordbruket utvecklar sig i de olika landsdelarne.

Och det kan den siste ärade talaren vara öfvertygad om, att samtliga landets hushållningssällskap nog skola veta att följa med sin tid och framgångsrikt arbeta för jordbruksnäringens framåtskridande.

Någon gång får man i tidningspressen se klandrande artiklar om hushållningssällskapen af samma innehåll, som i förevarande motion. Men om man söker utforska, hvarifrån dylikt klander utgått, skall man finna att det härrör från personer, som trott sig skapade till att intaga en framstående roll inom hushållningssällskapen, men som öfriga ledamöter i sällskapen icke tyckt vara lämpliga därtill. Af sådan anledning har afundsjuka uppstått, och denna har vanligtvis tagit sig uttryck i klander öfver hushållningssällskapen. Jag vill ej påstå, att så är förhållandet här, men det är mycket ofta, som så är förhållandet. Jag ber att med instämmande i hvad den förste ärade talaren sagt få yrka bifall till utskottets hemställan.

Om hushållningssällskapens verksamhet och organisation.
(Forts.)

Herr Ericsson, Aaby: Jag blef uppkallad af talaren på kopparbergsbänken. Han slutade visserligen med att säga, att han yrkade bifall till Andra kammarens utskotts förslag på den grund, att några »småsaker i stadgarna» borde ändras, och han nedlade till sist vid hushållningssällskapens fötter några vackra blommor. Men om det ej är annat än »småsaker i stadgarna», som behöfva ändras, och han själf erkänner, att stadgar ej kunna sätta lif i sådana institutioner som hushållningssällskapen, hvarför yttrade han sig då?

Han sade, att det ej var någon politisk agitation. Jag tror honom naturligtvis — eftersom han sade det. Men å andra sidan, hade han icke sagt det, vet jag icke, hvad jag skulle trott. Ty nog kan man tänka sig, att det ligger en viss tanke bakom att söka väcka en ovilja hos de små i landet mot dem, som hittills intagit den ledande ställningen, när det oupphörligt talas om, hur dessa skött sig, under det att man dock får lof att sluta med att gifva dem erkännande för ganska mycket.

Den ärade talaren ordade om folkets väl. Ja, hvad tror den ärade talaren, att såväl hushållningssällskapen som äfven vi, då vi sitta här långt fram i maj månad, sträfva för, om icke för att verka för folkets väl, så godt vi kunna? Och sannerligen hushållningssällskapens sträfvan har varit den minsta i detta fall.

Den ärade talaren ordade vidare om hushållningssällskapens demokratisering. Ja, detta är, jag vill ej säga ett nytt ord, men ett ord, som på senare tid blifvit mycket vanligt, och jag skulle vilja veta, hvad de herrar, som föra denna fras på sina läppar, egentligen mena därmed. Ibland kan det synas, som om de menade, att alla, som hafva ytterst små verkningskretsar, små

Om hushållnings-sällskapens verksamhet och organisation.
(Forts.)

förhållanden, litet här i världen skulle blifva de *ensamt* styrande och ledande, under det alla, som hittills på olika arbetsfält förvärfvat sig erfarenhet och insikter, skulle trängas tillbaka och för framtiden ej få någonting att säga. En sådan demokratisering tror jag ej skulle vara vidare lycklig. Och när det till sist såväl af den ärade talaren som af motionären antydts, att hvad man egentligen vill är, att dessa små för att kunna vara med skola blifva aflönade, ställer jag mig ytterligt tveksam. Ty det är sant, att det kan behövas ersättning för förtroendemäns arbete mången gång, då förhållandena äro sådana, att det verkligen är af behovet påkalladt, men att öfverallt såsom regel genomföra aflöning för förtroendemän har ju många gånger i denna kammare af män, som förstätt bedöma denna sak bättre än jag, framhållits såsom innebärande en stor fara.

Den ärade talaren sade, att han kände till några utländska landtbrukssällskap, och talade om dessa. Jag beklagar, att han tyckes hafva inriktat sina studier mera på dessa utländska sällskap än på de svenska hushållningssällskapen. Hade han tagit mera kännedom om de senare, hade han nu ej talat, som han gjorde. Han talade om de finska förhållandena. Jag betackar mig för, att det svenska jordbruket skall jämföras med det finska. Ty nog står vårt jordbruk betydligt högre. Och hvad beträffar det, att man i Finland sprider folkskrifter till billigt pris, är det ju mycket bra, men våra hushållningssällskap sprida facklitteratur gratis på orimligt många håll. Det finns många hushållningssällskap, som prenumerera på landtbrukstidskrifter, som utgifvas ett par gånger i månaden, för hvarenda en af sina medlemmar. Jag frågar: hvilket är billigast, hvilket är för folket förmånligast? Sedermera talades om Hedeselskabet, och huru de danska bönderna drogo ut under sång för att plantera. Ja, det kan hända, att entusiasmen icke är så hög hos våra svenska jordbrukare, då de gå att förrätta sina sysslor, men arbetet torde det oaktadt blifva utfördt på ett lika godt och verkningsfullt sätt. Motsvarighet till Hedeselskabets verksamhet hafva vi för öfrigt i Halland och på flera andra ställen. Se på Halland och Bohuslän! Hvad har man icke där gjort för plantering på kalmarker? Och jag tror, att hvar och en måste erkänna, att hushållningssällskapen och skogsvårdsstyrelserna uträttat oerhördt mycket, äfven om de ej gjort så mycket väsen af det. Det fordras ett allvarligt arbete för att sätta sig in i förhållandena och begripa dem.

Så vill jag till sist fästa mig vid hvad den ärade talaren sade därom, att det på jordbrukets område skulle ingjutas en entusiasm, motsvarande den, som härskar i nykterhetssaker och religionssaker. Ja, det kan vara i viss mån sant. Men hör Rösiös röst och säg, om det icke finnes entusiasm hos bonom!

Huru många hushållningssällskap hafva icke förvärfvat denne person att hålla föredrag, och har icke staten med bidrag understödt hans arbete? Jo, förvisso! Det finnes ock en annan jämförelsepunkt mellan nykterhetssaken och jordbruksarbetet, som jag tror, att vi böra taga vara på i detta ögonblick, och det är, att vi skola göra arbetet nyktert. Ty att med stora ord utkasta beskyllningar och anmärkningar mot dem, som efter bästa förstånd och med stora uppoffringar och kunskaper under årtal sökt verka för vårt svenska jordbruk, och att därtill gifva sitt bifall till Andra kammarens utskotts hemställan, det innefattar ett doldt klander af hela den hittills varande verksamheten på detta område. Det vore ej att uppmuntra och främja det arbete, som med lugn och sans utförts och utföres för vårt jordbruks framtid. Nej, låt oss fortsätta med lugn och sans!

Om hushållningssällskapens verksamhet och organisation.
(Forts.)

Jag vågar peka på vårt land och säga: hvad har ej utträttats för vårt jordbruk under de sista trettio åren! Och hvilka hafva varit häfstängerna? Jo, de svenska hushållningssällskapen. Hvarför? Jo, just därför, att det lämnats dem så stor frihet att kunna anpassa sig efter de säregna förhållanden, som råda i olika delar af vårt vidsträckta och i många afseenden växlande land. Friheten härvidlag har medfört sin välsignelse. Man har låtit hushållningssällskapen göra just hvad de själva ansett vara det bästa. Jag tror, att det vore en stor olycka, om denna kammare skulle deltaga i det dolda klander, som ligger i hvad Andra kammaren beslutit. Andra kammarens beslut fattades också med allenast 64 röster mot 51. Medkammaren var alltså ej så talrik, när den fattade beslutet i denna fråga. Kanske hade beslutet utfallit annorlunda under andra förhållanden.

Jag ber att få yrka bifall till det föreliggande utskottsförslaget.

Herr Gezelius: Den ärade representantens från Kopparbergs län inlägg i debatten skulle måhända kunna bibringa kammaren den uppfattningen, att Kopparbergs läns hushållningssällskap utgjorde något som helst bevis för det grundade i de anmärkningar, på hvilka motionen hvilar, att således Kopparbergs läns hushållningssällskaps stadgar icke skulle inrymma tillfredsställande möjligheter särskildt i de afseenden, som äfven den ärade representanten för Kopparbergs län gjort till föremål för sina önsknings. Det ger mig anledning att lämna ett par upplysningar om faktiska förhållanden, som beröra detta hushållningssällskap. Kopparbergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott består af 9 ledamöter förutom ordförande och vice ordförande. Af dessa nio utses en för hvar och ett af länets fögderier och 3 utan hänsyn till boningsort. Af de nio ledamöterna är en bruksförvaltare, en är förre ledamoten af kammaren Gustaf Ros, en är distriktsveterinär, de öfriga sex

Om hushållnings-sällskapens verksamhet och organisation. (Forts.)

äro hemmansägare eller småbrukare. Vice ordförande är ledamoten af Andra kammaren herr Daniel Persson i Tällberg. Förvaltningsutskottets ledamöter åtnjuta ersättning för resa till sina sammanträden. Vid sällskapets allmänna sammankomster representeras äfven gillena, som utse särskilda ombud, hvilka äfven åtnjuta ersättning för sin inställelse. Röstningen vid sammanträdena sker per capita för alla närvarande ledamöter. Gillesombuden ha en viss rösträtt, uppgående till 2, 3 eller 4 — jag erinrar mig icke bestämdt antalet, det är emellertid i proportion till antalet medlemmar. Ombuden utses inom gillena per capita. Äfven där är personlighetsprincipen tillgodosedd, en röst för hvarje närvarande person. Och ehuru ombuden utses per capita ha de en relativt mycket begränsad rösträtt. Sällskapets ledamotsantal öfverstiger, tror jag, för närvarande 9,000, det är åtminstone afsevärdt mer än 8,000, det är jag säker på. En så demokratisk form kan således åstadkommas med de bestämmelser, inom hvilka stadgarnas anordning f. n. är begränsad. Jag vågar hemställa, huruvida ur den formella anordningen af vårt läns hushållningssällskap kan hämtas någon anledning till den kritik, motionären har bestått hushållningssällskapsinstitutionen i dess helhet, och för hvilken kritik han vunnit erkännande af den ärade representanten för Kopparbergs län.

Att tala om hvad hushållningssällskapen i vårt land ha verkat, äfven det hushållningssällskap hvarom jag talat, läser icke här behöfvas. Icke ens motionären har velat ifrågasätta annat, än att de äro värda allt erkännande. Jag nöjer mig med att påstå, att den, som förmenar, att de nuvarande formerna för hushållningssällskapens anordning icke ha möjliggjort ett ärligt arbete för småfolket och det mindre jordbrukets bästa, den är icke allenast okunnig, han måste äfven drifvas af ren klandersjuka.

En annan sak, som den ärade representanten för Kopparbergs län hufvudsakligen sysselsatte sig med, var förhoppningen om en ökad entusiasm bland småfolket för hushållningssällskapens arbete. Hvem tror, att den entusiasmen skall uppmuntras eller skapas genom att följa den anvisningen, att man skall göra formerna snäfvare, anordnade med minsta möjliga frihet att lämpa sig efter olikartade förhållanden eller olika behof? Den har icke sett långt öfver sina egna gränser, som icke vet, att vårt Sverige är så ofantligt olika, så skiljaktigt äfven i förvarande afseende i norr och i söder och inom olika delar, kanske belägna icke långt ifrån hvarandra.

Det är af farhåga för, att den synpunkten skulle här få någon plats, att man skulle gå till ett kringskärande af friheten, utan hvilken ingen entusiasm kan skapas eller bestå, som jag tagit mig friheten att besvara kammaren med några upplysnin-

gar från mitt län om de förhållanden, om hvilka här talats med anspråk, rätt förmätna.

Herr Biörklund, Henning: Herr Pers nämnde med en viss entusiasm och såsom något att här efterlikna det finska sällskapet Pellervo och Hedeselskabet i Danmark. Det lider väl icke något tvifvel, att icke dessa sällskap äro värda all ära. Men icke har talet om dem något att göra med våra svenska förhållanden i förevarande afseende. Ty såvidt jag af hans framställning kunnat förstå, äro dessa båda sällskap gemensamma sammanslutningar för hela landet. Och då kan man icke åberopa dem och deras verksamhet såsom en anledning att i denna fråga gå i den riktningen, som Andra kammaren och dess motionär föreslagit. Motionären och Andra kammaren vilja ju tvärtom noggrant uppdraga gränserna för hushållningssällskapens verkningskrets; de syfta icke alls till att ordna något gemensamt för hela landet, utan uttala tvärtom en viss ängslan för, att hushållningssällskapen skola lägga sig för vidt ut, med egnahemslån och hvarjehanda annat, som de befara skall komma till, och deras oro gäller särskildt, att hushållningssällskapen skola komma ut i för mycket allmänna saker. Hvad beträffar det finska sällskapets verksamhet, som herr Pers angaf till efterföljd, tycktes det egentligen bestå i spridning af nyttiga skrifter. Jag tror, att vi kunna vara öfverens, att här i Sverige nog sprides tillräckligt med småskrifter. Frågan är blott att få folket att läsa alla dessa skrifter, som spridas. Riksdagsmännen ha, tror jag, en daglig erfarenhet af hvilken mängd småskrifter komma till dem. På samma sätt är det i landsorten. Alla möjliga välvilliga institutioner vilja visa sin lifaktighet genom att sprida skrifter. Så nog finnes det fullt upp med sådana här i landet. Hvad särskildt beträffar jordbruksskrifter, ha hushållningssällskapen med mycket frikostig hand sökt sprida sådana. Det hushållningssällskap, jag närmast känner till, har sällan något förvaltningsutskottssammanträde, där det icke är fråga om att köpa in nya skrifter för att sprida dem. Frågan är att välja sådana skrifter, som kunna ha någon tillämpning inom länet. Och sådant spridande finner jag visst nyttigt och lämpligt. De svenska hushållningssällskapen gå till och med så långt i nitet att sprida nyttiga småskrifter, att de utdela dem — icke till billigt pris, såsom herr Pers sade, att det finska sällskapet gör — alldeles gratis och begagna alla tillfällen att sprida skrifterna bland folket, vid möten och dylikt. Men jag har en liten misstanke, att af dessa skrifter bli somliga lästa, men somliga inte, och att begärligheten efter dem något beror af omslaget på skriften; de röda eller gröna omslagen gå alltid först åt; ju

Om hushållningssällskapens verksamhet och organisation.
(Forts.)

Om hushållningssällskapens verksamhet och organisation. mera lysande omslagen äro, desto lättare är det att distribuera skrifterna. Jag tror, att folket kan få tillräckligt afven af dem.

Herr Pers nämnde också, att en demokratisering vore önskvärd. Men det förefaller mig alldeles gifvet, att en demokratisering icke vinnes genom att fastställa detaljföreskrifter, generellt gällande för alla hushållningssällskap i landet, utan hellre genom att lämna möjlighet att afpassa föreskrifterna så, att de icke bilda skrankor för hushållningssällskapen, bereda svårigheter för ett hushållningssällskap på den ena eller andra orten, att göra just hvad det borde och hvad det ville göra. Vi ha åtminstone inom det Första kammarens utskott, som handlagt frågan, varit innerligt öfvertygade därom, att alla detaljföreskrifter, som skulle pressas på hushållningssällskapen, skulle vara dem till skada, och att sällskapens verksamhet och framtid bäst främjas genom att så litet föreskrifter som möjligt äro på förhand gifna. I den öfvertygelsen ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Grefve von Rosen, Fredrik: En grundsats i lagstiftningen bör vara att lämna hvar och en den största möjliga frihet att handla efter sitt eget omdöme om hvad för honom är bäst och ändamålsenligast utan andra band än sådana, som måste påläggas för att skydda andra samhällsmedlemmar. I enlighet härmed ha hushållningssällskapen fått verka för sitt ändamål utan att bindas af flere föreskrifter, än som varit alldeles nödvändiga för att lämna garanti för, att de medel, som ställas till sällskapens förfogande, verkligen komma att användas på ett förståndigt sätt. Ingen, som känner till hushållningssällskapens verksamhet, lär heller kunna förneka, att de utfövat ett mycket lyckligt inflytande på jordbruket, och de omiskännliga framsteg, som jordbruket gjort under senare tider, kunna utan tvifvel till mycket stor del tillskrifvas hushållningssällskapen.

Det föreligger således, såvidt jag kan se, icke något tvingande behof att göra de bestämmelser som finnas för hushållningssällskapen, strängare, än hvad de hittills varit, utan tvärtom kan man säga, att dessa sällskap just med sin nuvarande organisation och med den frihet de haft att själfva styra och ställa med sina angelägenheter, ha verkat mycket godt.

Nu har det emellertid kommit fram ett förslag, att man skulle regelbinda dessa hushållningssällskaps verksamhet genom att meddela vissa specialföreskrifter om, huru de skola ordnas. Men om man sålunda onödigtvis binder sällskapen vid en viss för dem alla gemensam organisationsform, löper man fara att minska deras intresse för sin verksamhet. Genom det nådiga brefvet af år 1910 föreskrifvas vissa allmänna grunder för hushållningssällskapens organisation, men det uttalas tillika, att med

iakttagande af dessa grunder hushållningssällskapen ega att efter särskilda, i hvarje ort sig företeende förhållanden själfva uppgöra de speciella föreskrifterna för sin verksamhet. Då några olägenheter af den sålunda uttalade grundsatsens tillämpning icke framträd, finnes det icke anledning att genomföra några mera radikala förändringar. Detta har också, såsom mig synes, på ett mycket lyckligt sätt blifvit framhållet af denna kammars andra tillfälliga utskott, hvarför jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Om hushållningssällskapens verksamhet och organisation.
(Forts.)

Herr Pers: Jag skall icke bemöta de angrepp, som gjorts mot mig för hvad jag *icke* sagt — ty det anser jag öfverflödigt — eller dem, som riktat förebräelser mot mig för hvad motionären yttrat och för hvad som eljest yttrats, men som jag icke gjort till min mening. Ej heller skall jag använda samma ton som de ärade herrar, hvilka riktat sig mot mig. Det förefaller mig nästan som om det vore major Ericssons mening att jag ej skulle få yttra mig i frågan. Likaså när man indirekt beskyller mig för okunnighet och klandersjuka. Jag tror, att herrarna kunna spara det omdömet, tills man lärt känna mig litet närmare.

Jag har följt hushållningssällskapens verksamhet under många år. Jag har själf arbetat mig till mitt bröd på jordbrukets område, ända tills jag var 40 år gammal, och jag står därför icke så alldeles främmande därför, som åtminstone en del af de föregående herrarna förutsatt.

Det har frågats hvad som menas med demokratisering. Ja, jag angaf det i mitt yttrande. Det menas därmed, att man i det här fallet behöfver få folkets medverkan i arbetet. Kammararen angaf genom greve Douglas sin ställning i den frågan så, att hushållningssällskapen ställa allt till rätta för de mindre jordbrukarna, men att dessa icke ha tid att vara med om arbetet. Jag har velat betona, att det är af den allra största betydelse för att kunna komma någon vart att få småfolkets medverkan. Med allt erkännande af hvad hushållningssällskapen uträttat och med en patriotisk känsla af stolthet öfver den ståndpunkt, som vårt land intager äfven på jordbrukets område, vill jag säga, att om folkets medverkan hade kunnat erhållas, skulle vi ha stått ännu mycket längre fram. Om man kan få folkets medverkan, skola vi komma ännu mycket längre än både Finland och Danmark. Men jag säger ännu en gång, att hushållningssällskapen betraktas i vida kretsar såsom institutioner, som folket icke har så mycket att beställa med. Och äfven i de hushållningssällskap, där demokratiska former finnas, och där en folklig sammansättning af förvaltningsutskottet kommit till stånd, släpas ännu länge med tungrodda former och en byråkra-

Om hushållnings-sällskapens verksamhet och organisation. Om hus-tisk anda. Och det är mycket önskvärdt, att en ändring härutinnan till det bättre sker.

För att just påvisa hvad det betyder, att folket är med, vill jag erinra om hvad landshöfding Biörklund och likaså herr Aaby Ericsson sade om dessa småskrifter, nämligen att man i Sverige delar ut skrifterna gratis, och att man alltså här i Sverige går längre än i Finland. Ja, vi gå längre, men herr Biörklund sade också, att det är konsten att få folket att läsa skrifterna. När folket får skrifterna gratis, fäster det sig vid omslaget, men det läser icke skrifterna. Däremot, om folket i Finland får betala 5 penni för en skrift och får den i en förening i byn, som står i liflig rapport med hufvudföreningen, då läser man skriften. Dessa skrifter i Finland äro tryckta på tidningspapper och ha ingen färg på omslaget, men jag tror, att dessa böcker läsas i de finska hemmen. Och om vi äro stolta öfver att här i Sverige stå högre beträffande jordbruket än i Finland, så tror jag dock, att Finland under de sista 25—30 åren gått fortare fram än vi. Men utgångspunkten i Finland var naturligtvis långt under vår.

(Forts.) Ja, om man nu också här i kammaren stoltserar öfver Rösjö, må jag väl ha rätt att erinra om, att Rösjö varit en af dessa lekmän, som haft det ytterst svårt att genombryta den byråkratiska uppfattningen i Sverige. Han har icke haft papper på att vara agronom; han har fått beta kolportör. Och det har här i kammaren yttrats ganska hårda ord om denne man, som man nu vill ställa fram såsom motsatsen till hvad jag yttrat och till de sträfvanden i den riktning jag förordat.

Jag har talat vid flera landtbruksstipendiater och hört, att de ha förundrat sig öfver jordbrukets höga ståndpunkt i Danmark, men hvad de förundrat sig ännu mera öfver är den förtroliga samverkan, som där ägt rum mellan små jordbrukare och stora jordbrukare, en samverkan som man förundrat sig öfver, därför att den stått i kontrast mot förhållandena hemma i vårt land.

Jag skall, herr talman, den här gången sluta med att yrka, att Första kammaren må biträda Andra kammarens beslut.

Grefve von Rosen, Fredrik: Jag ber att få betona, att det ju icke alls är meningen att hindra, att de mindre jordbrukarne skola få vara medlemmar i hushållningssällskapen och »draga sitt strå till stacken», utan endast att hindra att de särskilda hushållningssällskapen skola tvingas att organisera sig på ett visst sätt, så att alla hushållningssällskap måste ha en och samma organisation. De böra tvärtom hvart och ett på sin ort bestämma, under hvilka former de vilja arbeta. I sjelfva verket är detta mycket mindre byråkratiskt än att, såsom föreslagits, utfärda en författning som säger att så och så skall det

vara, utan hänsyn till sällskapens önsknigar. Den erfarenhet, som jag för min del bar haft, är, att de större och de mindre jordbrukarna arbetat alldes ofantligt väl tillsammans under de nu gällande formerna, och att resultaten däraf blifvit goda. Här är det fråga om, huruvida den nuvarande friheten skall förändras till tvång, och det är i frihetens intresse jag ber att få yrka afslag på motionen och bifall till Första kammarens utskotts hemställan.

Om hushållnings-sällskapens verksamhet och organisation.
(Forts.)

Friherre Beck-Friis, Carl Joachim: Då herr Pers en gång omnämnde, att vi behöfde hafva folket med i arbetet, för att det skulle gå framåt, så tror jag att vi nog alla äro ense med honom därom, äfven om man kan hafva olika åsikter, hur detta skall gå till. Hushållningssällskapen och deras förvaltningsutskott kunna vid sina sammanträden besluta om huru dessa medel skola på lämpligaste sätt användas. Hushållningssällskapen hafva också många tjänstemän, såsom konsulenter och andra, genom hvilka de söka sprida kännedom om dessa medel och intressera landtbrukarne för att komma i åtnjutande däraf, t. ex. genom bildande af kontrollföreningar och sådant. Men skall man få de mindre landtbrukarne att mera allmänt deltaga i sällskapens arbete, tror jag att detta hufvudsakligen måste ske inom gillena. Som vi alla veta, äro ju hushållningssällskapen delade i olika gillen eller kontrakt, som det heter i en del landsändar. I allmänhet hafva dessa gillen mycket fria former för sitt arbete. De välja själfva sina ordförande, på en del ställen äfven styrelse. Det beror helt och hållet på dem själfva, huru de vilja sköta sig. De kunna komma tillsammans när det behagar dem, och på detta sätt beredes tillfälle för de små landtbrukarne att sammanträffa utan stora kostnader. För min del anser jag därför icke alls någon ändring af stadgarna behöflig. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Gezelius: Jag är lika villig som skyldig att förklara, att jag ingalunda afsett att herr Pers låtit sitt inlägg i frågan dikteras af okunnighet och klandersjuka. Jag tillät mig använda den kanske något väl koncisa formen för att kritisera en af de grunder, på hvilka jag för min del funnit den föreliggande motionen hvila. Herr Pers och jag äro af olika åsikter om det erkännande denna motion bör få. Jag tror, att det förklarar, hvarför han ansåg sig drabbas af den kritik, som jag uttalade.

Vi äro icke heller ense om en annan sak, nämligen den att hushållningssällskapen kanske icke minst det i vårt län, förtjäna erkännande för huru de arbeta och för den entusiasm, med hvilken de arbeta för de intressen, för hvilka hushållningssäll-

Om hushållningssällskapens verksamhet och organisation.
(Forts.)

skapen äro sammansatta. Jag vågar, ehuru jag icke står i den yrkesställning, att jag kan yttra mig med auktoritet, försäkra, att i stora delar af Dalarne finnes redan nu en entusiasm för vårt lilla jordbruk, som tager sig rent af storartade uttryck. Den entusiasmen och det arbetet anser jag väl värda erkännande. Och jag kan i detta sammanhang få säga, då det talas om, att nuvarande former hjälpa icke, man får icke folket med. Kom till ett af Kopparbergs läns hushållningssällskaps sammanträden, men kom i tid, ty annars är det ovisst om ni får plats, så skall ni få se, huru många af småfolket, som deltaga i diskussionen och många gånger diktera besluten.

Vi tvista här om former för hushållningssällskapens verksamhet. Jag har med mitt inlägg velat säga, att de former, inom hvilka hushållningssällskapen nu kunna anordnas, kunna gifva goda resultat. Det är på denna grund, därför att den kritik, som afser hela landet, icke är på sin plats, och därför att den anvisade vägen icke skulle leda till rättelse utan till skada, som jag med kraft motsatt mig en uppfattning rörande förhållandena i Kopparbergs län, hvilken jag var rädd kunde blifva kammarens.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr Pers, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Härefter gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Om lämpligaste förläggningsorten för Första och Andra lifgrenadjärregementena.

Föredrogs ånyo Första kammarens andra tillfälliga utskotts den 17 och 18 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 14, angående förnyad utredning om lämpligaste förläggningssorten för Första och Andra lifgrenadjärregementena.

Med föranledande af en utaf herr David Pettersson m. fl. inom Andra kammaren väckt motion nr 163, hvilken hänvisats till behandling af dess andra tillfälliga utskott, hade nämnda utskott i afgifvet utlåtande hemställt, att Andra kammaren för sin del behagade besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t tacktes, innan några vidare åtgärder vidtoges i och för förläggningen af Första och Andra lifgrenadjärregementena, låta med anlitande af äfven civile sakkunnige verkställa en förnyad allsidig utredning om lämpligaste förläggningssorten, därvid särskild hänsyn borde tagas till förslaget om Malmen såsom förläggningssort.

Utskottets förslag hade bifallits af Andra kammaren, hvar- *Om lämp-*
 efter ärendet öfverlämnats till Första kammaren, som hänvisat *ligaste för-*
 detsamma till förberedande behandling af sitt andra tillfälliga *läggnings-*
 utskott, och hade detta utskott i föreliggande utlåtande på åbe- *orten för*
 ropade grunder hemställt, att Första kammaren icke måtte bi- *Första och*
 träda Andra kammarens i ärendet fattade beslut. *Andra lif-*
grenad-
järrege-
muntena.

Grefve Klingspor: Jag har intet annat yrkande att göra än om bifall till det förslag, som Första kammarens tillfälliga utskott har afgifvit. Men jag vill säga några ord i frågan, därför att jag tillhört ett af dessa regementen under loppet af många år och därjämte deltagit i den förläggningskommission, som på sin tid afgaf förslag till förläggning af andra arméfördelningens trupper.

Det öfningsfält, som är i fråga, Malmen, ligger cirka 6 à 7 kilometer från Linköping. Det har ett högt och härligt läge med vacker utsikt från mötesplatsen. Hela öfningsfältet består därjämte af sandjord, hvilket gör det lämpligt att använda, då man icke har större pretentioner på öfningsfält än man hade i forna dagar. Nu däremot, då bevärningen släppes ut i terrängen från första eller andra dagen, fordras omväxlande terräng i närheten af öfningsfältet. Sådan finnes icke vid Malmen. Vidare ligger nu stor vikt på skjutöfningarna; man måste ha goda skjutbanor i närheten af öfningsfältet. En sådan finnes icke vid Malmen. Där finnes en skjutbana, hvarest man kan skjuta på 400 meters afstånd, och man kan möjligen där anordna skjutningar på ytterligare 180 meter, men likväl icke utan viss fara för omkringliggande bygd. Den nya plats, som är föreslagen för förläggningen af dessa regementen, ligger i omedelbar närhet af Linköping. Alldeles intill den förläggningsplatsen finnes ett utmärkt öfningsfält, i alla afseenden idealiskt och med omväxlande terräng. Denna omväxlande terräng ligger i de blifvande kasernernas omedelbara närhet, således synnerligen lämpligt. Vidare finnes i närheten af de nuvarande kasernbyggnaderna ett förträffligt, rent af idealiskt skjutfält, där man kan utföra skjutöfningar på 1,400 meters afstånd, såväl enskild skjutning som skjutning i trupp. Således är denna plats synnerligen fördelaktig från militär synpunkt sedt.

Vidare har det här påpekats, att de ekonomiska förhållandena vore sådana, att det skulle vara fördelaktigt att använda Malmen såsom förläggningsplats. Men därvid ber jag att få nämna ett par omständigheter, som kunna i väsentlig mån inverka på frågans bedömande. Grundläggningsarbetet skulle delvis vara billigare på Malmen, men man saknar där granit, och sådan användes, som herrarna veta, i stor mängd vid så stora byggnader som kasernerna. Vid det nya öfningsfältet utan-

(Forts.)

Om lämpligaste förläggningsorten för Första och Andra lifgrenadjärregementena.
(Forts.)

för Linköping finnes däremot för byggnadsändamål lämplig granit i omedelbar närhet af byggnadsplatsen. Vidare har det sagts, att man skulle kunna använda de gamla byggnaderna vid Malmen för förläggningsändamål. Men herrarna kunna förstå, huru mycket man kan göra sig dessa baracker till godo, som finnas på mötesplatsen, om man tänker på, att de visserligen äro användbara för förläggning under sommaren, men icke kunna utan synnerligen stor kostnad förändras så, att de kunna användas för vinterförläggning.

Det har vidare sagts, att det skulle blifva för dyrbart att förändra den nya öfningsplatsen, som består af ett lerfält, till en lämplig exercisplats, och att man skulle få föra på en massa grus öfver hela fältet, hvilket skulle göra planeringen synnerligen dyrbar. Men det är icke meningen att lägga grus på annan del af fältet än den, som skulle blifva kaserngård, och där sådant under alla förhållanden, hvar man än lägger kasernen, är nödvändigt. Jorden på öfningsfältet återigen sår man igen, så att där blir en tät och god gräsvall, och på denna gräsvall kunna öfningarna försiggå bekvämt.

Såväl de militära skälen, som nu anförts för förläggningen af dessa regementen utanför Linköping, som de framhållna olägenheterna af en förläggning vid Malmen tala ett tydligt språk, och särskildt olägenheterna i afseende på skjutbanor göra det alldeles omöjligt att använda den nuvarande mötesplatsen. Det är således icke annat än tungt vägande skäl, som tala för förflyttningen till nya förläggningsorten.

Jag ber därför att få yrka bifall till det förslag, som utskottet framlagt.

Grefve Douglas: Jag skall endast yttra ett par ord som tillägg till hvad den föregående ärade talaren anförde. Jag ber därvid att få begagna tillfället att svara på en farhåga, som är uttalad af reservanterna mot förläggningskommissionens förslag. Reservanterna yttra, att de delade den stora allmänhetens farhågor för att sända den oerfarna ungdomen in till städerna, där frestelser af alla slag mötte dem; att detta skäl varit det för dem ej minst bestämmande, då de velat förlägga regementena till Malmen, hvarest, efter hvad de visat, intet löst folk bodde, utan i stället en idog, skötsam och burgen befolkning, och där sålunda i allt fall frestelser af allehanda slag vore mindre än i städerna.

Den fruktan, som här uttalats, är helt visst mycket beaktansvärd. Särskildt alla försvarsvänner äro ense om att den värnpliktiga ungdomen bör komma tillbaka från fullgjord militär öfningsplikt med kraftiga och uppgymnastiserade kroppar, med ökade kunskaper och äfven med ökad moralisk kraft,

åstadkommen genom den undervisning, de värnpliktige fått under den tid de varit i kronans tjänst. När man vill granska det anförda argumentet, bör man tänka på, hur saken skulle gestalta sig, ifall de stora militära etablissemangen förlades på landet. I deras närhet skulle inom några år uppstå köpingar, där befolkningen lefver af militären, sörjer för dess materiella behof och äfven deras nöjen och tidsfördrif — just det man velat förekomma genom att lägga kasernerna på landet. Detta försvåras ytterligare därigenom, att dessa förstäder till kasern-etablissemangen skulle ligga utanför kasernområdenas jurisdiktion. I en mindre stad däremot, där militären är under allmänhetens ögon och föremål för stadsbefolkningens intresse, kan man hoppas, att missbruk och dåliga tendenser blifva lättare att upptäcka, därest sådana skulle yppa sig. Där finnas äfven för militären möjligheter att öka sina kunskaper genom beivrande af föreläsningar, kurser och nyttiga nöjen, t. ex. teaterföreställningar m. m. Härigenom kunde manskapet få sysselsättning under sina lediga stunder. Därför tror jag icke, att denna farhåga har den beviskraft, som den i första ögonblicket kan synas äga.

Jag vill emellertid uttala min lifliga förhoppning, att exercisfältet Malmen aldrig någonsin måtte afhändas militären. Det har icke något värde i jordbruksafseende. Skogen står redan under domänstyrelsens förvaltning, således kan man icke af den få någon ökad inkomst genom försäljning af fältet. Platsen är synnerligen lämplig till olika militära ändamål. Den kan till följd af sitt sunda läge, omgifven af skogar, blifva ett lämpligt militärt sommarsanatorium. Den kan användas för landsstormens behof och framför allt af Östergötlands läns skyttar, hvilka där kunna hafva sina årliga skyttetäflingar.

Jag vill fästa uppmärksamheten på ett uttalande af statsutskottet i dess utlåtande nr 57, i hvilket uttalande Riksdagen instämt. Utskottet säger där, att det vore mycket önskvärdt, att i vissa fall en revision af bestämmelserna om kasernernas förläggningssorter kunde vidtagas. Jag fäster uppmärksamheten på detta uttalande, därför att om några år kommer ett nybyggdt kasernetablissemang i Norrköping att bli ledigt genom militärskolornas förläggning till deras respektive regementen i Linköping. Det blir då ett tillfälle för regeringen att visa sparsamhet genom att använda en kasern, som finnes, och icke bygga upp en ny på annat ställe blott därför att de militära teorierna för ögonblicket fordra, att vissa vapenslag skola ligga där eller där. Efter några år kan man hafva den uppfattningen, att ett misstag är begånget, men den stora utgiften har då redan gjorts. Detta skulle icke vara att visa den sparsamhet, som i militära frågor är så synnerligen önskvärd.

Om lämpligaste förläggningsorten för Första och Andra lifgrenadjärregementena,
(Forts.)

*Om lämp-
ligaste för-
läggnings-
orten för
Första och
Andra lif-
grenad-
järrega-
mentena.*

Herr Lindblad: Jag hade icke tänkt yttra mig i denna sak, ty jag har förut haft tillfälle att angifva min mening. Men då debatt uppstått, anser jag, att de två föregående talarnes yttranden icke böra stå oemotsagda och detta af den anledning, att jag tror, att dessa båda talare icke representera meningen hos de folklager, som denna militära förläggning kommer att drabba, en mening som äfven torde böra här få ett uttryck.

(Forts.)

Hvarför man kanske icke bör så noga skärskåda detta betänkande är därför, att vi hafva såväl i denna kammare som särskildt i medkammaren från statsrådsbänken hört uttalanden, som peka på Kungl. Maj:ts vilja att underkasta de nu återstående förläggningsfrågorna en grundlig ompröfning. Jag vågar säga, att den skall blifva grundlig, ty så tolkar jag herr statsrådet och chefens för landtförsvarsdepartementet uttalande i medkammaren. På en direkt till honom framställd fråga, förklarade han nämligen, att han skulle sätta en *ära* i att vidtaga den revision, som kunde vara behöflig.

Det är nog icke så, som den förste ärade talaren sade, att det föreslagna öfningsfältet vid Linköping är idealiskt. Vi känna östgötaleran; äfven om den förekommer mellan skogsbackar, är den icke bättre. Där behöfves ett sandlager, men detta sandlager kommer icke dit, ty det är för dyrt att skaffa dit det. Saknaden af skjutbana på Malmen kan afhjälpas därmed, att man lägger skjutbanan där den nu är tilltänkt att förläggas. Afståndet dit är ej orimligt stort.

Men i fråga om platsen för kasernerna råder den oförgripliga meningen hos folkets flertal i provinsen, att de skola förläggas ute på Malmen. Malmen är, som den siste ärade talaren sade, den härligaste plats, och han ville att staten aldrig skulle afhända sig fältet. Men hvad innebär detta? Jo, det betyder att man skulle hafva dubbla öfningsfält, hvilket jag för min del icke tror vi hafva råd till. I hvarje fall är det åtminstone klokare, att man lägger byggnaderna, där en del sådana redan finnas. På Malmen finnes enligt uppgift ett hundratal byggnader, hvaraf många med fördel borde kunna användas; de äro upptaxerade till ett värde af 644,000 kronor. Nog kan man med litet god vilja åstadkomma något af dessa. Jag vågar här göra det uttalandet, att våra kaserner ingalunda skulle tilltagits så, som de nu äro, om man icke en tid trott på möjligheten att genomdrifva en vinterförläggning, men efter mitt och mångas förmenande komma vi aldrig därhän.

Gentemot utskottet, som säger, att några nya omständigheter icke förekommit, vill jag påpeka, att i denna sak förekommit något nytt, nämligen att statsutskottet i sitt betänkande uttalat sin bestämda mening om en revision, och att till följd af detta gjorts det uttalande från statsrådsbänken, som jag nyss

citerat. Jag vågar påstå, att det blir en nödvändighet, om man icke vill i fortsättningen komma till en sorglig erfarenhet i fråga om åtagandena för vårt försvar, att man, om också i elfte timmen, rättar, hvad rättas kan.

Jag har intet yrkande.

Herr Biörklund, Henning: Gentemot Första kammarens utskotts uttalande, att inga nya omständigheter tillkommit, erinrade den föregående ärade talaren, att två sådana omständigheter förelågo, den ena att statsutskottet hänvisat på en lämplig revision af regementenas förläggning, och den andra, att regeringen utlofvadt att göra en sådan revision. Då utskottet talat om frånvaron af nya omständigheter, menar utskottet naturligtvis sådana nya omständigheter, som kunde tala för dessa båda regementens förläggning till Malmen i stället för Linköping. Men icke i något af de båda uttalanden, som omnämnts, kan jag se någon ny omständighet för att Malmen skulle anses mer lämplig än Linköping för de båda ifrågavarande regementenas förläggning. Det har alltså, enligt mitt förmenande, icke tillkommit någon ny omständighet, som gör, att saken måste skärskådas på annat sätt än förut. Det ankommer emellertid på regeringen att i sista hand besluta i frågan.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Hult: Mig synas fullt berättigade skäl vara anförda för bifall till denna motion om östgötaregementenas förläggande till Malmen. Den afser rättandet af ett begånget misstag. Det måste anses vara för såväl regeringen som Riksdagen angeläget att tillgodose berättigade kraf på ändring af vissa regementens förläggning och undanröja ett befintligt missnöje, som, utom det att det minskar försvarsintresset, kan i framtiden hafva oberäkneliga följder. Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet har också vid behandlingen af frågan om anslag till kasernbyggnaderna i denna kammare uttalat, att han skulle taga i öfvervägande hvad som bör rättas, och i Andra kammaren har han yttrat, att han skulle sätta en ära däri. Under sådana förhållanden anser jag, att Första kammarens tillfälliga utskott hade bort tillstyrka motionen. Då ett med Hälsingborgs stad upprättadt kontrakt om militärens förläggning blifvit häfdt, föreligga icke öfvervinneliga svårigheter att häfva liknande kontrakt, i synnerhet om till äfventyrs en tredje person mellankommer och erbjuder sig att ersätta de utgifter, staden bevisligen haft med anledning af kontraktet. Härigenom underlättas uppgörelsen och det rådande missnöjets undanröjande. Jag hänsyftar särskildt här på Kalmar läns södra landstings af hela ortens befolkning lifligt omfattade underdåniga framställ-

Om lämpligaste förläggningsorten för Första och Andra lifgrenadjärregementena.
(Forts.)

Om lämpning om Kalmar regementes förläggning inom länet, alltså icke ligaste för till Eksjö utan till Kalmar stad.

låggnings- orten för Första och Andra lifgrenad-järregementena. Herr talman! Jag får därför yrka, att utskottets hemställa-
(Forts.) måtte afslås och att Första kammaren måtte biträda Andra kam-
marens i förevarande ärende fattade beslut.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende å förevarande utlåtande vore yrkadt, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Hult*, att kammaren med afslag å utskottets hemställan, skulle biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Om upp- förande af bordlagda utlåtande nr 90. i anledning af Kungl. Maj:ts propo- sition angående om- och tillbyggnad af Stockholms hospital m. m.

en anstalt för sinnessjuka in- vid Strängnäs m. m. Uti en den 10 mars 1911 till Riksdagen aflåten, till stats- utskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition, nr 144, hade Kungl. Maj:t under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag föreslagit Riksdagen dels att för om- och tillbyggnad af Stockholms hos- pital bevilja ett anslag af 835,000 kronor samt däraf på extra stat för år 1912 anvisa 200,000 kronor, dels ock för sin del be- sluta, att en statens anstalt för sinnessjuka och obildbara sinnes- slöa skulle uppföras å biskopsbostället Sundby nr 1 om 2 man- tal i Strängnäs socken och Åkers härad af Södermanlands län.

Utskottet hade i detta utlåtande på återopade skäl hem- ställt,

a) att Riksdagen måtte för sin del besluta, att en statens anstalt för sinnessjuka skulle uppföras å biskopsbostället Sund- by nr 1 om 2 mantal i Strängnäs socken och Åkers härad af Södermanlands län; samt

b) att Kungl. Maj:ts förslag om anvisande af anslag för om- och tillbyggnad af Stockholms hospital icke måtte af Riks- dagen bifallas.

Reservation hade afgifvits af grefve *A. F. Cl:son Wacht- meister* samt herrar *K. Starbäck* och *A. Ekman*, hvilka ansett, att den del af motiveringen (sid. 3), som började med orden: »Utskottet vill emellertid icke underlåta» och slutade med orden: »af behovet påkallad», bort ur utlåtandet utgå, herrar Starbäck och Ekman på den grund, att de ansett det ännu vara för tidigt

att yttra sig om vare sig lämpligheten eller olämpligheten af inrättande framdeles af en psykiatrisk klinik för universitetets behof vid Uppsala hospital.

*Om upp-
förande af
en anstalt
för sinnes-
sjuka in-
vid
Strängnäs
m. m.
(Forts.)*

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Mot det slut, hvartill utskottet kommit, har jag icke något att invända, men jag anser, att en passus i motiveringen icke bort tagas med. Uti denna sin motivering har utskottet uttalat sig om förslaget att inrätta en själfständig psykiatrisk klinik i Uppsala. Utskottet har förklarat, att det icke kan biträda en sådan plan. Min åsikt är, att om den frågan hade statsutskottet icke bort yttra sig, därför att frågan föreligger icke nu, och jag anser, att statsutskottet icke bort yttra sig om den, förrän det haft en fullständig utredning i saken. Nu kan det sägas från statsutskottets sida, att en sådan utredning föreligger i Kungl. Maj:ts proposition. Jag kan för min del icke godkänna det svaret, därför att det finnes ett uttalande från medicinalstyrelsen, hvilket icke alls omnämnts i denna proposition. Medicinalstyrelsen har nämligen i ett yttrande på det allra bestämdaste opponerat sig mot den förening af tjänster, som nu föreligger, i det att professorn i psykiatri vid Uppsala universitet på samma gång är öfverläkare vid Uppsala hospital. Denna förening af tjänster anser medicinalstyrelsen vara för hospitalet ganska menlig, och medicinalstyrelsen har framfört ganska många bevis för sin åsikt.

Orsaken, hvarför statsutskottet i sin motivering tagit med detta, är att statsutskottet anser, att en sådan klinik skulle blifva för dyr för det antal patienter, som den skulle rymma, och därför vill klippa af hela frågan från begynnelsen. Mot detta afklippande har jag ansett mig böra opponera mig, ehuru jag vet, att jag icke kommer så långt. Jag vill emellertid hafva min mening antecknad till protokollet. Till sist får jag säga, att det icke alls är gifvet, att statsutskottet har så alldeles rätt uti, att det blir för dyrt, därför att det föreligger en plan att med denna klinik förena en upptagningsanstalt från Uppsala och Västmanlands län. Under sådana förhållanden kan man tänka sig att få diverse behof vid hospitalet tillfredsställda på ett sätt, som icke skulle föranleda sådana afskräckande summor, som utskottet har tänkt.

Jag har velat säga detta, men jag har, herr talman, intet yrkande att framställa.

Herr Windahl: Herr talman, mina herrar! Statsutskottet har i sitt förslag återgått till den ursprungliga plan, som var uppgjord år 1902, och föreslagit, att i Stockholmstrakten skall uppföras ett större hospital på 800 sängar, i stället för hvad i den kungl. propositionen här föreslagits, nämligen 400 sängar

Om uppförande af en anstalt för sinnessjuka invid Strängnäs m. m.
(Forts.)

för sinnessjuke, samt därjämte förordad bibehållandet af Konradssbergs upptagningsanstalt för sinnessjuke. För min del tror jag förvisso, att detta förslag är lyckligt. Vi veta ju, att det bokförda antalet sinnessjuke stiger för närvarande till omkring 15,000; det nuvarande antalet platser närmar sig 7,000, men äfven när de under byggnad varande hospitalen blifva färdiga, kommer det i alla fall att blifva ett ganska betydande antal sinnessjuke, som måste vårdas ute i bygderna, på fattiggårdar eller i enskilda hem. Det är ju allmänt bekant, att vården af sinnessjuke ute i bygderna i allmänhet är förenad med mycket stora olägenheter, och dessa svårigheter gälla särskildt vissa, i vårdhänseende mycket besvärliga patienter. För närvarande förekommer det icke alls sällan, att kommuner och enskilde få taga hand om i synnerhet akut sinnessjuke, som ofta äro ytterligt våldsamma, ofta farliga för sig själfva och för andra, ofta högradigt osnygga och emellanåt äfven sådana, som lida af näringsvägran. Sådana äro ytterligt svåra att sköta utom hospitalen, kräfva mycken tillsyn, och å landsbygden är det ganska svårt att få personer att se till dem, äfven mot dryg betalning. Likaså är det alldeles gifvet, att den vård, som där ägnas och kan ägnas dessa, knappt gör skäl för namnet vård, utan ofta blir synnerligen brutal.

Nu är det ju klart, att när samtliga dessa anstalter en gång komma till stånd, skola förhållandena förbättras. Men när man besinnar, hvilken stor skillnad det i alla fall blir på antalet hospitalsplatser och på antalet befintliga sinnessjuke, så är det gifvet, att äfven sedermera lätt kan från hospitalen såsom nu svaras: »Här är fullt, det går icke att få in någon, utan ni få vänta», och denna väntan blir för dem, som skola hafva hand om dessa svårskötta sinnessjuke, ofta synnerligen dyrbar. Det är därför jag har velat fästa uppmärksamheten på nödvändigheten af en så vidt möjligt lifligare omsättning af de sinnessjuke på statens anstalter, så att man där utan allt för lång väntan skall kunna få in dessa svårskötta, som väl staten i första hand bör taga vård om, och i nödfall få byta ut dem mot mindre svårhandterliga patienter. Likaså böra statens hospital naturligtvis så vidt möjligt är inrättas med hänsyn till att de må kunna taga emot svårskötta patienter, så att det icke må svaras, såsom nu ej så sällan händer: »Är patienten orolig och bråkig, kunna vi icke taga emot honom här, ty den afdelningen är full.»

Det är därför jag vågar hemställa, att i statsutskottets utlåtande måtte få tilläggas en punkt, som jag skulle vilja föreslå till införande på sid. 3, efter det stycke, som slutar med »och håller utskottet för sin del före, att det nya hospitalet icke bör beräknas för ett lägre patientantal än 800.» Jag hemställer,

att där finge tilläggas följande ord: »samt att vid anstaltens planläggning särskild uppmärksamhet må fästas vid behovet af utrymme för oroliga och eljest svårskötta patienter.»

*Om upp-
förande af
en anstalt
för sinnes-
sjuka in-
vid
Strängnäs
m. m.
(Forts.)*

Herr vice talmannen: Såvidt jag förstår, bör icke något hinder möta att införa de ord, som herr Windahl nu föreslagit. Och då grefve Wachtmeister icke gjort något yrkande om förändring i motiveringen, skall jag icke upptaga tiden med att närmare inlåta mig på den af honom berörda frågan, utan hemställer jag om bifall till utskottets hemställan med det tillägg i motiveringen, som herr Windahl föreslagit.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande, förutom i afseende på motiveringen, hvartill han ville återkomma efteråt, ej gjorts annat yrkande, än att hvad utskottet hemställt skulle bifallas.

Vid sedermera framställd proposition bifölls hvad utskottet hemställt.

Beträffande härefter motiveringen, anförde herr talmannen, att därom endast yrkats af herr Windahl, att utskottets yttrande måtte godkännas med den ändring, att i slutet af öfversta stycket å sid. 3 i det tryckta utlåtandet tillades följande: »samt att vid anstaltens planläggning särskild uppmärksamhet må fästas vid behovet af utrymme för oroliga och eljest svårskötta patienter».

På sedermera gjord proposition bifölls herr Windahls berörda yrkande.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 17 och 18 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 91, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till populärvetenskapliga föreläsningar, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 17 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande, nr 92, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 45 af sjunde hufvudtiteln gjorda framställning i fråga om bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting.

*Om bidrag
till lands-
ting och
städer,
som icke
deltaga i
landsting.*

I den till Riksdagen den 14 januari 1911 aflätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade Kungl. Maj:t, under åberopande af det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 13 i samma månad,

Ombudrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting.
(Forts.) under punkten 45 af sjunde hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att å extra stat för år 1912 anvisa ett belopp af 1,250,000 kronor, att fördelas mellan landsting och städer, som icke deltog i landsting, efter förhållandet mellan den bevillning af fast egendom samt af inkomst, som debiterats på grund af vederbörande pröfningsnämnds år 1912 verkställda eller fastställda taxeringar inom landstingsområde eller stad, hvarom nu nämnts, och den i samma ordning debiterade bevillningssumman för hela riket.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom Andra kammaren af herr *R. Johansson* med flera väckt motion (nr 194), däri hemstälts, att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts förslag om att ett belopp af 1,250,000 kronor af statskassans medel skulle för år 1912 anvisas till fördelning mellan landsting och städer, som icke deltog i landsting, ville besluta, att nämnda belopp i stället skulle öfverföras till arbetareförsäkringsfonden.

Utskottet hade i detta utlåtande på anförda skäl hemställt, att Riksdagen, med afslag å herr *Johanssons* m. fl. förenämnda motion, måtte å extra stat för år 1912 anvisa ett belopp af 1,250,000 kronor, att fördelas mellan landsting och städer, som icke deltaga i landsting, efter förhållandet mellan den bevillning och fast egendom samt af inkomst, som debiterats på grund af vederbörande pröfningsnämnds år 1912 verkställda eller fastställda taxeringar inom landstingsområde eller stad, hvarom nu nämnts, och den i samma ordning debiterade bevillningssumman för hela riket.

Vid utlåtandet hade reservation afgifvits af herrar *C. G. Ekman* och *F. W. Thorsson*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att herr *Johanssons* med flera i ämnet väckta motion måtte af Riksdagen bifallas.

Herr *Ekman*, Carl Gustaf: Då jag haft tillfälle deltaga inom utskottet och den afdelning, som behandlat detta ärende, och därvid icke kunnat blifva öfvertygad om att icke motionären haft goda skäl för sin framställning, ber jag att med några ord få motivera den vid betänkandet fogade reservationen.

Såväl regeringens proposition som utskottets tillstyrkande utgår från hvad man betraktar såsom ett formellt faktum. Detta formella faktum består i det förhållande, att ett visst skattebelopp inkommit så att säga vid sidan af den ordinarie statsskatten och icke såsom uttryck för ett statens skattekräf. När statsskattereformen genomfördes, befanns det nämligen behöfligt att fortfarande bibehålla den s. k. bevillningen, enär denna komme att i fortsättningen och tills vidare utgöra form och grund för den kommunala beskattningen. För att emellertid möjliggöra

detta, ansåg man sig böra uttaga ett minimum af skatt efter denna beräkning, och det är denna skatt, man nu anser böra återgå till kommunala eller därmed likställda institutioner. Från denna utgångspunkt har man funnit lämpligt att ordna det så, att beloppet utdelas till landsting och städer, som icke deltaga i landsting, och detta då af rent praktiska skäl.

*Ombidrag
till lands-
ting och
städer,
som icke
deltaga i
landsting.*

(Forts.)

Nu vill jag emellertid säga emot detta resonemang, att det förefaller som om man kunde däremot rikta åtskilliga sakliga erinringar. För det första har dispositionen af skattebeloppet ju icke framkommit såsom en förutsättning för eller ett villkor fästadt vid denna skattereglering. Därtill kommer, att gränserna emellan kommunens och statens verksamhet ju äro synnerligen obestämda och flytande. I det afseendet vackla åsikterna mycket. Så har ju här i år förelegat ett förslag, som — om därom kommit att anställas gemensam votering — skulle ha öfverflyttat en betydande utgift, som hittills ansetts böra tillhöra kommunerna, till staten.

Då så är förhållandet, och då man ju dessutom kan säga, att man i vårt skatteväsen icke spårar ett verkligt samband emellan å ena sidan skatteobjektens särskilda intressen och å andra sidan det ändamål, hvartill skatten användes, utan skatterna i allmänhet upptagas med hänsyn dels till möjligheten att erhålla skatt och dels till bärigheten hos skatteobjekten, så förefaller det mig som om man på denna fråga kunnat anlägga ett mindre formellt betraktelsesätt, än som nu skett. Man synes kunnat fråga sig, huruvida verkligen icke det ändamål, som motionären här föreslagit, väl tål en jämförelse med de ändamål, hvartill de till landstingen utdelade skattemedlen eventuellt komma att användas. Det torde nu vara så, att man förmenar denna återbetalning komma att medföra skattelättnad för de kommunala beskattningsobjekten. Men det är icke säkert, att det i praktiken kommer att verka på det sättet. Landstingen komma väl att räkna med, att de här hafva att göra med en inkomst, som icke är permanent, utan endast kommer att tillföras dem tillsvidare. Man kan då tänka sig, att denna inkomst användes af landstingen till ändamål, som i och för sig äro godo och nyttiga, men som icke skulle kommit till stånd, därest man icke haft tillgång till denna tillfälliga inkomst. Och där så sker, vinner man icke det ändamål med återbetalningen, som man velat vinna, nämligen skattelättnad.

Beträffande då det ändamål, som motionären pekar på, får man väl anse, att man allmänligen betraktar detsamma såsom synnerligen viktigt och trängande. Ja, kommunerna ha ock gifvit uttryck för den uppfattningen, att de betrakta det såsom ett *kommunalt intresse* af betydelse. I det afseendet vill jag peka på, hurusom till den på enskildt initiativ tillkomna folk-

*Ombidrag till lands-
ting och
städer,
som icke
deltaga i
landsting.* pensioneringskongressen en mängd kommuner dels direkt an-
slogo medel till denna och dels på egen bekostnad sände ombud
till kongressen i fråga. Detta visar, att kommunerna betrakta
den uppgift, som motionären visat på, såsom en angelägenhet
af sådan art, att den mycket nära berör jämväl kommunernas
intressen. Jag ber ock att särskildt få erinra om, hurusom man
(Forts.)

äfvén här i kammaren gång på gång mött uttryck af otålighet
öfver att icke så mycket blifvit gjordt på detta område. Jag
ber att få erinra om uttryck, som fälldes under remissdebatten
och under försvarsdebatten, när man pekade på långsamheten
hos den kommitté, som hade om hand utredningen af det i
motionen åsyftade spörsmålet. Och jag ber slutligen få erinra
därom, att regeringen för kommittén uttryckligen angifvit sin
önskan vara att få se ett snart resultat af kommitténs verk-
samhet.

Nu är det dock så, att den största svårigheten med ålder-
domspensioneringen nog icke ligger i själfva konstruktionen af
försäkringsinstitutet, utan gifvetvis i medelsanskaffningen. Och
när så är förhållandet, förefaller det mig, att hvarje tillfälle
borde användas för att skaffa sig i det afseendet en så stark
utgångspunkt för snara åtgärder som möjligt. När den arbeta-
reförsäkringsfond, det här gäller, tillkom, betonade man ock
uttryckligen, att man borde söka erhålla snabba åtgärder och
att frukterna af denna försäkringsfonds verksamhet skulle kunna
komma den då lefvande generationen till godo. Det är nu
femton år sedan dess. En stor del af den generationen hvilar
i grafven, och en annan står den ganska nära. Således borde
det vara synnerligen angeläget att försöka främja detta syfte så
fort görligt är.

Jag ber ock att få peka på det kända förhållandet, att en
af orsakerna till emigrationen är den osäkerhetskänsla för ålder-
domen, som den kroppsarbetande klassen måste hysa, är just
dess fruktan för hvad som skall inträffa, när arbetskraften sinar
och inkomsterna upphöra. Det är säkerligen den känslan, som
mera än annat vållar folkminskningen genom utvandringen.
Därför synes det mig vara en uppgift af högsta betydelse, en
den mest trängande sak, att statsmakterna visa, att de äro vil-
liga att företaga hvarje åtgärd, som är möjlig för att i detta
svårlösta spörsmål åstadkomma ett resultat. Jag hade trott, att
ett dylikt tillfälle till en viljeyttring från statsmakternas sida i
detta fall nu föreläge, och jag har ansett detta vara mera bety-
delsefullt än det rent formella betraktelsesätt, som man anlagt
från utskottets och regeringens sida. Därför har jag förmenat,
att man bort tillstyrka den i ämnet väckta motionen.

Om jag icke här får något understöd för min mening, kom-
mer jag gifvetvis icke att besvara kammaren med en votering.

Men jag har velat säga hvad jag nu anfört därför att jag anser, att man i fortsättningen icke borde betrakta det såsom alldeles själfallet, att medlen i fråga böra användas på sätt hittills skett. Det är från den utgångspunkten jag ber att få yrka bifall till reservationen.

*Ombidrag
till lands-
ting och
städer,
som icke
deltaga i
landsting.*

(Forts.)

Friherre Beck-Friis, Johan: Den föregående ärade talaren erkänner, att det var en sorts särskild sympati för arbetarförsäkringsfonden, som dref honom att vilja gå in på den motion, som blifvit väckt af herr Johansson i Jönköping, afseende att dessa 1,250,000 kronor skulle öfverlämnas till arbetarförsäkringsfonden i stället för att utdelas till kommuner och landsting.

Jag vill icke och anser icke heller, att man bör taga denna sak från den sidan, som herr Ekman gjort. Vi afsätta årligen till denna fond, och jag vill minnas att i år har afsatts ett belopp af 2,225,000 kronor. Man må hafva hvilka sympatier som helst för denna fond, kan jag ändå icke gå in på, att i detta fall icke utskottet handlat fullkomligt korrekt.

Förhållandet är, att när 1910 års skattereform antogs, rörde den endast kronoskatten, men vi hafva ännu icke fått någon ny lag för kommunalskatten. Den ena ingriper dock i den andra. Nu är meningen, att bevillning af fast egendom och af inkomst skall komma att helt och hållet öfverlätas till kommunerna, men ännu hafva kommunerna icke fått denna skatt. Då har såsom öfvergångsbestämmelse Kungl. Maj:t föreslagit och riksdagen accepterat, att på sjunde hufvudtiteln skola på extra stat anvisas 1,250,000 kronor, hvilket belopp skall återbetalas till kommunerna och landstingen och blifva, om jag förstår saken rätt, den grund, efter hvilken sedan kommunalbeskattningen kommer att beräknas. Det är sålunda, anser jag, en form för att erhålla den rätta beräkningen af kommunalskatten, hvilken eljest skulle blifva rubbad därigenom att vi ännu icke fått hela vår skattereform genomförd, och den omständigheten att beloppet tills vidare är upptaget på extra stat tyder också på detta.

Någon roll spelar det väl ock, att dessa penningar komma tillbaka, och jag är öfvertygad om att de, som skola få dem, räkna därpå. Under sådana förhållanden kan jag icke finna annat än att, om man skulle vilja öka arbetarförsäkringsfonden, man bör använda andra skattemedel för att icke rubba hvad man vid antagandet af 1910 års skattereform antog, visserligen blott såsom en öfvergångsbestämmelse.

På den grunden, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 17 och 18 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

nr 93, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning åt länsmannen A. Egerström för ett husrötebelopp, som han ej kunnat af företrädaren utfå,

nr 94, i anledning af Kungl. Maj:ts uti statsverkspropositionen under sjätte hufvudtiteln gjorda framställning om anvisande af medel för anordnande af järnvägsspår samt anläggande af vagnvåg inom Sätters hospitals område,

nr 95, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande af förlikningsaftal mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad angående strand- och vattenrätt i Dalälfsven m. m.,

nr 96, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förlängning af västra vågbrytaren vid Hanö hamn i Mjällby socken af Blekinge län,

nr 97, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af § 7 i aflöningsreglementet för tjänstemän vid statens järnvägar den 15 november 1907, och

nr 98, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning angående anslag för anordnande af gnisttelegrafförbindelse mellan Trälleborg och Sassnitz samt med ångfärjorna,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Om anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gautsträsk.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 17 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande nr 99, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gautsträsk.

Med tillstyrkande af hvad Kungl. Maj:t i en till Riksdagen den 31 mars 1911 aflåten, till statsutskottets förberedande be-

handling öfverlämnad proposition (nr 158) under åberopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag föreslagit, hade utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt, att Riksdagen måtte medgifva, att till anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gautsträsk genom upprensning af Bräskaforsen i Sorsele socken af Västerbottens län bidrag måtte, under villkor att Sorsele socknemän bidroge till företaget med minst 3,000 kronor och förbunde sig att för framtiden underhålla farleden, kunna lämnas från det af Riksdagen anvisade anslag till understödjande af brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader samt upprensning af åar och farleder utan iakttagande af det för tillgodonjutande af statsbidrag från ifrågavarande anslag i allmänhet stadgade villkor, att statsbidraget icke finge utgå med högre belopp än två tredjedelar af den för företaget beräknade kostnaden.

Reservation hade afgifvits af herr A. Åström, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke för närvarande måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Åström: Då jag mot utskottets betänkande i denna fråga reserverat mig, anhåller jag härmed att få yttra några ord. Frågan gäller nämligen om staten bör, med förbiseende af andra allmänna intressen och utan utredning om och i hvad mån det åsyftade ändamålet verkligen genom åtgärden vinnes, inrätta en farled Storvindeln—Nedre Gautsträsk.

Såsom utskottet säger, afslogs denna fråga förlidet år för vinnandet af full utredning i afseende på hvilken inverkan den föreslagna upprensningen af Bräskaforsen kunde hafva på Vindeln's hela flodområde. Utskottet anser den nu gjorda utredningen tillfredsställande och hemställer därför om bifall till den kungl. propositionen.

För min del kan jag ej dela denna uppfattning. Den förebagta utredningen rör sig ju endast om förhållandena vid Bräskaforsen och om vattenaf rinningsförhållandena ur Storvindeln, utan att lämna den ringaste utredning om och i hvad mån anläggningen i fråga kan inverka hindrande på en fullständig reglering af vattendraget i sin helhet.

Af hvad undersökningsförrättaren major Wedberg säger, jag hänvisar härmed till kungl. propositionen, sid. 14, framgår dock tydligt, att en effektiv reglering blir en nödvändig åtgärd inom en ej alltför aflägsen framtid och att för en dylik reglering intressenterna i regleringsföretaget då komma att blifva ålagda att vidtaga sådana åtgärder och anstalter, som för farledens bibehållande och trafikens uppehållande pröfvas nödiga.

Det oaktadt vill man dock, utan hänsyn till att en nödvändig reglering däraf försvåras, att staten nu skall besluta utfö-

Om anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gautsträsk.
(Forts.)

Om anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gauts-träsk.
(Forts.)

randet af detta kanaliseringsarbete. Man skulle då kunna tro, att den nytta, som af kanaliseringsföretaget skulle vinnas, vore så klart framträdande, att däraf andra betänkligheter finge vika. Enligt min åsikt kommer befolkningen i dessa orter ej att få någon nytta af företaget. Kanalen kan komma till stånd, men för att däraf draga nytta behöfs, att den trafikeras, och jag vågar påstå, att någon ångbåt på mycket länge ej kan anskaffas här. Befolkningens antal ofvan Bräskafors uppgår ej till mer än 399 mantalsskrifna personer, och däraf äro 70 nomadiserande lappar. Tror man verkligen på möjligheten af att här drifva ångbåtstrafik? Det är icke lätt att få till stånd kommunikationsleder i dessa folkfattiga trakter, och det är därför af så mycket större vikt att tillse, att hvad som i detta hänseende göres blir af verklig nytta?

Umeå flottningsförening har den 27 juni 1910 begärt undersökning om fullständig reglering af Vindelns vattendrag, och den 10 november samma år förordnades major Wedberg att verkställa sådan undersökning. Det synes därför bra märkvärdigt, att detta ärende nu blifvit så brådskande, att man icke kan afvakta resultatet af denna undersökning, som just afser att få utredt hvad statsutskottet föregående år för frågans afgörande ansåg nödigt känna.

Frågan torde nog emellertid icke få betraktas ensamt för sig, utan det är väl andra intressen, som här spela in. Jag tyckte mig märka detta vid behandlingen inom statsutskottet, och jag kan därför på sätt och vis anse det hopplöst att nu söka göra opposition emot statsutskottet. Vid ärendets behandling inom statsutskottet stod jag dock icke så ensam om min åsikt, som man kan sluta däraf, att jag är ensam reservant, men den majoritet, som fanns inom utskottet, var dock så stark att jag är förvissad om, att jag äfven har en mycket stark majoritet emot mig inom kammaren.

Jag känner mig dock hafva skyldighet att motsätta mig utförandet af ett företag, som utan att gagna någon skulle försvåra utvecklingen på andra områden, och jag anser mig böra söka få i kammarens protokoll infördt, att tillkomsten af denna s. k. farled icke beslutats utan gensaga af någon representant från dessa bygder, och finner jag mig därför, herr talman, böra framställa yrkande om afslag å utskottets betänkande och bifall till reservationen.

Herr statsrådet greve Hamilton: Herr talman, mina herrar! Törhända erinra sig kammarens ledamöter från den diskussion, som för någon tid sedan förekom angående anläggande af en järnväg från Ulriksfors till Dalasjö, att jag då framhöll, att denna järnvägs sträckning hade blifvit framdragen utefter

de östliga ändarna af de stora vattendrag, som likt tvärband gå öfver fjällregionerna där uppe och hvilka äro befolkningens vägar därstädes, just för att på det viset främja kommunikationsväsendet. Jag framhöll också, att på dessa sjöar idkades redan nu ångbåtstrafik. De användas såsom båtleder i långt högre utsträckning, än man kan föreställa sig; men jag framhöll likaledes, att det fanns vissa fall, där upprepning behöfdes, för att man skulle kunna fullt tillgodogöra sig dessa förbindelseleder och att detta i allmänhet, enligt sakkunnigas utsago, kunde ske utan större kostnader.

Här föreligger just ett sådant fall. Det är just fråga om upprepning utaf en af dessa vattenleder. Sorsele kommun omfattar inemot 8,000 kvadratkilometer. Där finnes för närvarande endast en ordnad kommunikationsled, nämligen landsvägen från Lycksele upp till Sorsele kyrkplats. I den del af kommunen, som ligger väster om Sorsele kyrka och hvilkens längd från kyrkan upp till norska gränsen är omkring 130 kilometer fågelvägen, finnas däremot egentligen inga andra förbindelseleder än öfver de vattendrag, som sedermera bilda Vindelälven. I dessa vattendrag finns en liten fors, Bräskafors, som måste upprepas, för att de densamma omgifvande vattendragen skola kunna användas som sammanhängande farled. Kungl. Maj:t äger ju till sin disposition ett anslag till understödjande af brobyggnader, hamnbyggnader samt upprepning af mindre farleder, men Riksdagen har därvid bundit det villkor, att Kungl. Maj:t får icke lämna mer än $\frac{2}{3}$ af anläggningskostnaderna, resten skall tillskjutas af de för saken intresserade.

Sorsele byamän, som lifligt åstunda denna farleds upprepning, hafva emellertid icke kunnat prestera den återstående tredjedelen. De äro icke många, de äro tyngda af skatter, och de bolag, som verka där uppe, trävarubolag och flottrensningbolag, hafva ställt sig afvisande till saken, något som äfven framgick af den siste ärade talarens anförande. Nämnda byamän hafva sålunda förklarat, att de icke mäktat skjuta till mer än 3,000 kronor. Propositionen afser således icke, att Kungl. Maj:t skall få särskildt anslag för ändamålet; den afser blott, att Kungl. Maj:t skall få riksdagens medgifvande att med bidrag från det förefintligen anslaget bestrida hela kostnaden för ifragavarande företag, så när som på 3,000 kronor. Hela kostnaden därför är beräknad till 38,000 kronor.

Denna proposition förelåg i fjol och förföll då, därför att den visserligen bifölls af Andra kammaren, men förkastades af denna kammare. Statsutskottet uttalade vid det tillfället, att utskottet ansåg, att man först borde undersöka, hvad verkan vattenregleringen skulle komma att hafva, dels på en stor myr

Om anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gautaträsk.
(Forts.)

Om an-
ordnande
af farled
mellan
Storvin-
deln och
Nedre
Gauts-
träsk.
(Forts.)

vid Sorsele, som ansågs odlingsbar, dels också på flottningsförhållandena.

Nu har denna utredning verkstälts, och statsutskottet har ansett den vara till fyllest. Utredningen har visat, att upprensningen långt ifrån att vara till skada i odlingshänseende för den stora myren tvärtom skulle blifva till fördel härför. Med afseende å flottningsförhållandena sammanfattar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen sitt utlåtande sålunda: »att flödena i Vindelälven nedanför sjöarna komma att, till fördel för såväl odlingen af vissa för öfversvämningar utsatta, lågt belägna stränder af älven som äfven den allmänna flottningen i vattendraget, blifva något mindre häftiga än förut,

att, till fördel för timmerflottningen, vattenmängden i älven kommer att under sensommaren ökas,

samt att, till fördel för vattenkraftens tillgodogörande, vattenmängdens växlingar under året komma att blifva något mindre och vattentillgången under vinterlågvattnenperioden något rikligare.»

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förklarar sålunda, att äfven med hänsyn till flottningsintressena är hvad som här föreslagits endast till fördel.

Nu dref den siste ärade talaren den satsen, som omfattas med mycken ifver af älfrensningbolaget och flottningsföreningen där uppe, att upprensningföretaget skulle hindra deras plan om reglering af hela vattenområdet uppe i Storvindeln, därigenom att de skulle bygga en damm, just där farleden vore afsedd att gå fram vid Bräskafors. Häremot invänder väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att skall regleringsdammen läggas, så bör den icke läggas vid Bräskaforsen, utan nedanför denna fors vid den östra sjöns, Nedre Gautsträskets, slut.

Den siste ärade talaren sade, att de hade gifvit in ansökan hos Konungens befallningshafvande att få taga upp denna fråga om dammbyggnad. Ja, jag kan naturligtvis icke säga, hur det kommer att gå, men jag kan icke föreställa mig, att de skulle kunna få bifall till någonting sådant som att lägga dammen där — det är hvad jag säger.

Jag tror saken är i högsta grad behjärtansvärd såvidt man verkligen vill befrämja kommunikationsförhållandena däruppe. Den siste ärade talaren får icke taga illa upp, då jag säger, att hans motstånd, alldeles som liknande motstånd i dylika fall, beror på en liten missuppfattning. Det är mycket riktigt, att denna älf och vattendragen i allmänheten i Norrland äro af allra största vikt för flottningsföreningarna och timmerflottningen. Men man får icke därför låta dem blifva monopoliserade, så att man icke skulle taga hänsyn till andra intressen; utan om upprensningen verkligen behöfs både för odlingen och kommunikationsväsendet, får, såsom major Wedberg i sitt yttrande

mycket riktigt framhållit, flottningsföreningen finna sig däri, och om den vill verkställa en för sitt behof nödvändig reglering, får den underkasta sig kostnaderna för att också andra behof skola blifva tillgodosedda.

Jag tror, att utredningen är så fullständig, att kammaren bör kunna medgifva Kungl. Maj:t rätt att bevilja litet större bidrag till denna kommunikationsled, hvilken, enligt hvad jag vet, är synnerligen efterlängtd af den visserligen mycket fåtaliga befolkningen där uppe.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr Biörklund, Henning: Herr talman, mina herrar Säsom herr Åström nyss nämnde, har Umeå flottningsförening kommit in till länsstyrelsen med begäran om förordnande af en undersökning. Den afsåg, att »major Wedberg måtte förordnas dels att i och för reglering af vattenståndet efter Vindelns vattendrag verkställa flottledssyn för anläggning af dammar i Storvindeln vid Bräskaforsen och å lämplig plats vid Storlajsan i syfte att genom dämning undvika häftiga vårflöden med däraf följande höga vattenstånd och öfversvämningar efter nämnda vattendrag, dels ock att i sammanhang därmed verkställa utredning ej mindre om den ifrågasatta dämningens inflytande på öfversvämningarna af årarna i Vännäs, Spölands, Vänfors, Bråns och Strands byar och på timmermagasineringsen vid Vänfors och Spöland, än äfven i hvilken grad underlättnad häraf skulle vinnas för en hastigare och tidigare utsortering af virket vid skiljningsstället».

Det afsedda skiljningsstället, Nyhult, är beläget omkring 29 mil nedanför Bräskafors samt 3,6 mil nedanför den plats, där Ume älf, med flera gånger så stor vattenmängd som Vindelälven, förenat sig med denna. Undersökningen skulle således omfatta icke blott huruvida, utan till och med i hvilken grad hela denna sträcka af 29 mil skulle påverkas af dammbyggnader vid Bräskaforsen och den ett stycke där nedanför i Nedre Gautsträsket inflytande Lajsälven!

Länsstyrelsen ställde sig något tveksam om, huruvida allt detta kunde ligga under en distriktschefs undersökning och bedömande. Innan länsstyrelsen intog ståndpunkt i frågan, tillspordes för den skull major Wedberg, huruvida han ansåg sig kunna åtaga sig ett så vidlyftigt och sväfvande uppdrag. Hans svar dröjde, därför att han är distriktschef för ett synnerligen vidlyftigt distrikt, såsom innefattande både västerbottens och norrbottens län, samt för den skull ofta måste vistas på långt aflägsna trakter särskildt sommartiden. Svaret kom således icke förrän mot hösten och löd till sin slutmening sålunda: »— — — får jag som min åsikt värdsamt nämna, att, som Vindeln är ett vattendrag af den storlek, att kungsådra med största sannolikhet

Om anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gautsträsk.
(Forts.)

Om anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gautsträsk.
(Forts.)

finnes därstädes, och då med den här ifrågasatta förrättningen afses att göra ingrepp på hela älvens naturliga afrinning, hvilken åtgärd kommer att utöfva ett visst inflytande icke blott på virkesflottningen i älven utan äfven på vattenkraften i forsarna och möjligen äfven på jordbruket längs vattendraget och på andra områden, jag ställer mig tveksam, huruvida en fråga med sådan omfattning, och för hvars afgörande vidtgående undersökningar och specialtekniska utredningar blifva erforderliga, kan och bör behandlas enligt flottningsstadgans bestämmelser efter i vanlig ordning hållen flottledssyn, eller huruvida den ej snarare borde behandlas i enlighet med bestämmelserna i kungl. förordningen om jordägares rätt öfver vattnet å hans grund».

Herrarna finna häraf, att det kan ifrågasättas, huruvida den utredning, den undersökning, som reservanten här åsyftar, någonsin kan komma till stånd i den ordning den begärts och ännu har major Wedberg, efter hvad jag skaffat mig underrättelse om, icke vidtagit någon åtgärd för den; han ställer sig tveksam, huruvida han skall kunna utföra det gifna uppdraget.

Man kan icke undertrycka den uppfattningen, att uppdraget snarare är tilltaget så, att det skall räcka till, än att det är afsedt att därmed få någon utredning. Men flottningsföreningen har nu genom Kungl. Maj:ts medverkan för billigare pris fått en utredning, som tycks vara fullt klar och fått den tidigare än den kanske hoppats. Den har fått icke blott major Wedbergs yttrande, utan äfven väg- och vattenbyggnadsstyrelsens yttrande i saken.

Då reservanten här hänvisat till, att det behöfs hvarjehanda åtgärder för en mera effektiv reglering framdeles, ber jag få erinra därom, att äfven den frågan har upptagits af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sammanhang med rensningsfrågan, då den säger, att »förr eller senare en fullständig reglering af Storvindeln kommer att blifva erforderlig för ett rationellt tillgödögorande för vattenkraftsändamål af vattentillgången i älven och att vid sådant förhållande styrelsen äfven anser böra tillses, hvilken inverkan farledsrensningen skulle komma att erhålla för en framtida fullständig reglering af Storvindeln». I sådant afseende uttalar styrelsen att enligt dess mening »starka skäl tala för förläggandet af en blifvande regleringsdamm till utloppet från Nedre Gautsträsket och icke i Bräskaforsen».

Nu är fallet det, att först kommer Storvindeln, och dess utlopp går genom Bräskaforsen, hvarigenom Storvindeln faller ut i sjön Nedre Gautsträsk, och vid nedre ändan af sistnämnda sjö är utlopp genom Stensundsforsen. Där, menar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, är rätta stället att lägga regleringsdammen. »En regleringsdamm i Bräskaforsen skulle nämligen komma att behärska endast sjön Storvindeln, men däremot icke

sjön Nedre Gautsträsk», som äfven erhåller en ungefär lika stor vattenmassa från Lajsälven som från Storvindeln. Återigen, en damm därnere vid Stensundsforsen skulle reglera vattnet både från Vindelälven och Lajsälven. »En damm vid utloppet från Nedre Gautsträsket skulle blifva fördelaktigare än en damm vid Bräskaforsen», säger väg- och vattenbyggnadsstyrelsen; och styrelsen tillägger, att »farledsupprensningen omöjliggör eller försvårar sålunda icke utan underlättar en framtida reglering af Storvindeln och Nedre Gautsträsket för vattenkraftsändamål».

Om anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gautsträsk.
(Forts.)

Vidare anför samma styrelse, att »inflytandet af Bräskaforsens upprensning skulle visa sig blifva till fördel på den grund, att upprensningen skulle medföra en större sänkning af Storvindelns lågvattensyta än af dess högsta vattenyta och en därmed följande ökning af vattenuppsamlingsförmågan hos sjön Storvindeln samt sålunda medföra, att afrinningen från sjöarna Storvindeln och Nedre Gautsträsk blefve jämnare än förut och flödenas häftighet och storlek till någon del minskad, hvilket skulle medföra en motsvarande minskning af öfversvämningarna längs Vindelälvens lopp nedanför Nedre Gautsträsket samt äfven bidra till en minskning af öfversvämningarna längs Umeälvens lopp nedanför Vindelälvens inlopp, i den mån som öfversvämningarna längs denna senare älf, hvars flodvattenmängd är flera gånger större än Vindelälvens, bero af vattentillförseln från Vindelälven.»

»En upprensning af Bräskaforsen för åstadkommande af en farled genom densamma kan», säger väg- och vattenbyggnadsstyrelsen slutligen, »visserligen icke undgå att beröra andra af Vindelns vattendrag beroende intressen, men då farledsupprensningen icke kan sägas medföra någon afsevärd olägenhet utan fastmera skulle i flera afseenden blifva till fördel för äfven dessa intressen, torde hinder för farledens utförande eller skäl till afstyrkande af statens erfoderliga mellankomst härför icke föreligga.»

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har således gifvit alldeles tydligt vid handen, att denna upprensning så långt ifrån menligt inverkar på den framtida effektiva rensningen, som kan erfordras, att den tvärtom skulle blifva till fördel för densamma i flera afseenden. Vid sådant förhållande är det väl nästan omöjligt att, såsom reservanten gjort, här hänvisa till att man skall vänta på en undersökning och resultatet af den, innan man företar den nu begärda upprensningen, om hvilken man redan på förhand fått papper på, att den kommer att befrämja den framtida regleringen.

Kommer så därtill, att, såsom herrarna hörde, det erhållna uppdraget är mycket vidlyftigt och att det förslag, hvartill det kan resultera, nog lär blifva ganska dyrbart, om det verkligen skall utföras. Begäran om undersökning innefattar dessutom

Om anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gauts-träsk.
(Forts.)

icke alls någon förpliktelse för flottningsföreningen att sedan utföra det, som vederbörande kunna anse vara tillrådligt; och för min del ställer jag starkt i tvifvelsmål, huruvida flottningsföreningen verkligen kommer att göra något åt saken, när den af föreningen begärda utredningen en gång blir färdig. Det finnes kanske då vara en allför dyrbar fråga, som kanske kan lösas på annat sätt.

Af dessa skäl finner jag icke någon som helst anledning, hvarför kammaren nu skulle lyssna till maningen att ytterligare uppskjuta saken. Det är tvifvelaktigt, hur den undersökning, som nu är begärd, öfver hufvud taget kommer att sluta, och i alla händelser kommer den, efter väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utsago, icke att sluta på det sätt, att resultatet däraf har någon sorts skadlig beröring af den frågan, det nu gäller.

När reservanten förra året föranledde statsutskottets betänkligheter i fråga om lämpligheten af att utföra rensningsarbetet, fann sig statsutskottet så taget af dem, att det blef allmänt afslag från statsutskottets sida, med endast en reservant mot utskottets afstyrkande förslag. I år åter har statsutskottet funnit den af Kungl. Maj:t lämnade undersökningen vara så påtagligen öfverbevisande, att arbetet bör utföras, att i statsutskottet alla hafva förenat sig om att tillstyrka förslaget utom reservanten, som har kvar sina betänkligheter. Att denna reservants betänkligheter skulle kunna vika å vare sig det ena eller det andra sättet, synes mig vara ganska tvifvelaktigt.

Jag hemställer därför, att kammaren ville visa, att kammaren nu finner utredningen lika öfverbevisande, som statsutskottet funnit den vara, och yrkar alltså, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 på aftonen.

Herr Åström: Blott några ord! Jag vill endast svara på ett par af de anmärkningar, som här riktats mot mitt föregående yttrande.

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet nämnde, att företaget var så ifrigt efterlängtadt af dem, som bo i Sorsele socken. Jag tillåter mig ändå betvifla, att så är förhållandet. Det kan väl hända, att det finns en del personer där, som längta efter det, men jag skulle vilja påstå, att det bestämdt inte gäller Sorsele kommuns innevånare i dess helhet, och att äfven de, som göra det, icke hafva någon vidare uppfattning om hvad frågan egentligen gäller. Skulle det vara fråga om, att med en sådan reglering man verkligen lyckades få en ångbåtsled här, tror jag

nog, att flera kunde eftersträfvat den, men min tanke är, att så icke blir förhållandet.

Herr statsrådet nämnde vidare, att denna fråga sammanhänger med frågan om byggandet af inlandsbanan. Ja, det skulle den kanske göra, men jag hemställer då, om det icke är tids nog att afvakta en undersökning af frågan, innan man går vidare. Förrän inlandsbanebygget når dessa trakter, hinner säkerligen den utredning, som är begärd och till hvars utförande major Wedberg är förordnad, att verkställas.

Här har från en representant på västerbottensbänken åberopats ett af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjordt uttalande om att den ifrågasatta dammen för reglerandet af Vindelälflvens vattendrag lika gärna skulle kunna ligga vid Nedre Gautsträsk. Den, som genomläser de yttranden, hvilka afgifvits af såväl major Wedberg som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, skall dock finna, att Nedre Gautsträsk är en sjö med mycket låga stränder och med lågt belägna odlingar; vid Nedre Gautsträsks nedre del ligger äfven Sorsele kyrka. Redan för närvarande förekommer rätt ofta, att högvattnet stiger upp, så att det går ända fram till kyrkan. Att då bygga en damm för att ytterligare höja detta vatten synes väl därför, då det just är högvattnet man vill inbespara, vara rent omöjligt. Den saken bevisar enligt min tanke just, att en tillfyllestgörande utredning här icke föreligger.

Herr statsrådet sade, att man icke får monopolisera flottningen. Ja, det är riktigt; det vill icke jag heller. Men man skall dock tillåta, att en utredning göres, som visar, huruvida det ena eller det andra intresset här bör tillgodoses.

Vore det så, att denna ifrågasatta kanalled skulle kunna bibehållas, äfven om man verkställde en fullständig reglering af vattendragen, vore frågan mycket lätt löst, men så är det icke. Om man ser på sidan 14 i den kungl. propositionen, skall man också finna återgifvet följande uttalande af major Wedberg: »för erhållande af tillstånd till en dylik reglering torde intressenterna i företaget blifva ålagda att därvid vidtaga sådana åtgärder och anstalter, som för farledens bibehållande och trafikens uppehållande pröfvas nödiga.

Detta innebär ingenting annat, än att vid ett sådant tillfälle skall den farled, man nu vill tilskapa, utbytas emot en slussled. Något annat kan det icke blifva, ifall farleden skall bibehållas och trafiken uppehållas.

Representanten på västerbottensbänken yttrade äfven, att det var 29 mil emellan Bräskafors och flottskiljningsstället, och att därför någon verkan af arbeten vid Bräskafors icke kunde komma ifråga på så långt afstånd. Häremot vill jag åberopa, hvad den, som verkställt de nuvarande undersökningarna, härom säger: »Det är tvärtom, anser major Wedberg, mycket sannolikt»

Om anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gautsträsk.
(Forts.)

Om anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gautsträsk. — heter det i den kungliga propositionen — »att en dylik reglering af vattendraget i hvarje fall blir en nödvändig åtgärd inom en ej alltför långt aflägsen framtid för såväl flottningens underlättande och vattenkraftens tillgodogörande i Vindeln som ock för förmins-kande af flödenas häftighet med där-af föranledda öfversvämningar icke blott längs Vindelns vattendrag utan äfven i viss mån längs Umeälfven nedanför Vindelns inflöde.»

(Forts.) Jag tror mig därmed hafva besvarat denna anmärkning. Att Umans vattenmängd är flera gånger större än Vindelälvens, vågar jag också bestämdt bestrida

Det har sagts, att det af flottningsföreningen ifrågasatta företaget skulle vara mycket dyrbart och att därför en undersökning icke skulle leda till något mål. Ja, jag tror icke i det fallet, att man på förhand kan säga någonting. Visar undersökningen, att det är för dyrbart, att det aldrig kan ifrågakomma, så har undersökningen väl åtminstone icke gjort någon skada. Då möter väl icke hinder för ledens iordningställande.

Herr Biörklund, Henning: Den siste talaren påstod, att jag skulle ha sagt, att dammen »lika gärna» kunde läggas där nere som där uppe. Jag har emellertid icke yttrat någon annan åsikt härutinnan, än den väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uttalat, och den har icke sagt, att dammen »lika gärna» kan läggas där nere som där uppe, utan styrelsen går längre och säger, att det är »starka skäl, som tala för förläggandet af en blifvande regleringsdamm till utloppet från nedre Gautsträsket och icke i Bräskaforsen».

Jag nämnde, att det var omkring 29 mil emellan Bräskaforsen och sorteringsstället vid Nyhult, och där-af drog den siste talaren den slutsatsen, att jag därmed menade, att på så långt afstånd skulle dammens verkningar borttagas. Men det var ingalunda min afsikt att göra något uttalande om, huru långt dammens verkningar kunde nå. Jag nämnde de 29 milen allenast för att därmed antyda, att flottningsföreningen tagit till en ordentlig sträcka för en tillräckligt vidlyftig undersökning.

Hvad åter beträffar, att den siste talaren betviflade, att Umeälvens vattenmängd vore flera gånger större än Vindelns, så tilltror jag mig icke att därutinnan hafva någon annan åsikt än väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Den säger nederst på sid. 21 i den kungl. propositionen, att Umeälvens »flodvattenmängd är flera gånger större än Vindelälvens.» Jag har ingen anledning att tro, att icke väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har minst lika bra som reservanten reda på vattenmängden i hvar-dera af de båda älfvarna.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet afgifna reservationen.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 17 och 18 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 100, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till låneunderstöd för enskilda järnvägar *dels* Kungl. Maj:ts proposition angående bildande af en fond för att underlätta åstadkommande af bibanor inom vissa delar af riket samt en i ämnet väckt motion.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

I en till Riksdagen den 17 februari 1911 aflåten, till utskottets förberedande behandlig öfverlämnad proposition (nr 96) hade Kungl. Maj:t, under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riks-

Om bildande af en lånefond för bibanor inom vissa delar af riket.

dels besluta, att för att underlätta åstadkommandet af bibanor inom västra delarna af Värmlands, Kopparbergs och Jämtlands län samt delar af Bohuslän och Dalsland skulle bildas en fond af 5,000,000 kronor att afsättas under fem år från och med år 1912 med 1,000,000 kronor årligen, dock så att belopp, som ej blifvit till utgående under ett af dessa år anvisadt, måtte för ett efterföljande år af samma femårsperiod disponeras, med rätt för Kungl. Maj:t att från denna fond till understödjande af nya, ännu ej påbörjade enskilda järnvägsanläggningar, om hvilka nu vore fråga, anvisa bidrag i form af statslån och statsanslag utan återbetalningsskyldighet;

dels ock för afsättning till berörda fond bevilja ett anslag för år 1912 af 1,000,000 kronor.

I afseende å statslånet hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att föreskrifva vissa villkor och bestämmelser.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft en inom Första kammaren af herr *E. Fränckel* väckt mo-

*Om bild- tion, nr 100, däri hemställts, att Riksdagen i anledning af Kungl.
ande af en Maj:ts ifrågavarande proposition måtte
lånefond*

för bi- dels besluta, att för att underlätta åstadkommandet af biba-
banor in- nor inom västra delarna af Värmlands, Kopparbergs och Jämt-
om vissa lands län sam delar af Bohuslän och Dalsland skulle bildas en
delar af lånefond af 5,000,000 kronor att afsättas under fem år från och
riket. med år 1912 med 1,000,000 kronor årligen, dock så att belopp,
(Forts.) som ej blifvit till utgående under ett af dessa år anvisadt, måtte
för ett efterföljande år af samma femårsperiod disponeras, med
rätt för Kungl. Maj:t att från denna fond anvisa statslån till
understödjande af nya, ännu ej påbörjade enskilda järnvägsan-
läggningar, om hvilka här vore fråga;

dels ock för afsättning till berörda fond bevilja ett anslag
för år 1912 af 1,000,000 kronor.

I afseende å statslån hade motionären hemställt, att Riks-
dagen måtte föreskrifva vissa villkor och bestämmelser.

Utskottet hade i detta utlåtande på anförda skäl hemställt,
att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition och den
af herr E. Fränckel väckta motionen, måtte

a) *dels* besluta, att för att underlätta åstadkommandet af bi-
banor inom västra delarna af Värmlands, Kopparbergs och Jämt-
lands län samt delar af Bohuslän och Dalsland skulle bildas en låne-
fond af 5,000,000 kronor att afsättas under fem år från och med år
1912 med 1,000,000 kronor årligen, dock så att belopp, som ej blifvit
till utgående under ett af dessa år anvisadt, finge för ett efter-
följande år af samma femårsperiod disponeras, med rätt för
Kungl. Maj:t att från denna fond anvisa statslån till understöd-
jande af nya, ännu ej påbörjade enskilda järnvägsanläggningar,
om hvilka här vore fråga,

b) *dels* för afsättning till berörda fond bevilja ett anslag
för år 1912 af 1,000,000 kronor,

c) *dels ock* föreskrifva vissa villkor och bestämmelser för
åtnjutande af lån från ifrågavarande fond.

Herr Kjellén: För fem år sedan voro vi en manstark trupp
i Andra kammaren, som med all ifver arbetade på att få en in-
landsbana äfven i söder och detta i gestalten af en gränsbana.
Vårt ögonmärke var nämligen icke blott lokalt utan äfven natio-
nellt. I dessa delar är riksgränsen mot Norge icke naturlig. De
naturliga förbindelserna gå mångenstädes öfver den från svenska
sidan *till* den norska. Norge har därigenom fått stora partier
af gränsområdena till naturligt uppland, och under unionstiden
ansågs det vara hög statsmannakloket att med politiska hjälp-
medel förstärka alla sådana i själfva naturen liggande tendenser.

Det gäller således här, såsom jag en gång uttryckte mig, att »inom Sveriges gräns eröfra *Sverige åter*», och det kraftigaste medlet därtill syntes oss vara en längdbana.

Den kungl. proposition, som statsutskottet nu i hufvudsak tillstyrkt, tyckes besegla denna tankes död. De ekonomiska beräkningarnas släplina, hvarom jag nyss här talade, har dragit den ned till jorden, och på någon reparation är väl knappast längre värdt att tänka. Tvärbanetanken, som på sista tiden stuckit upp hufvudet för att bita ihjäl inlandsbanan äfven längst i norr, kommer väl i dag att vinna en definitiv seger.

Då jag nu konstaterar detta, vill jag på samma gång erkänna, att ju äfven detta bibanesystem utgör en lösning på de nationella krafven att emancipera våra gränstrakter från utländskt ekonomiskt inflytande. Under förhandenvarande omständigheter får man alltså vara nöjd, och man synes också vara det i ordena. Jag vill dock framhålla, att bibanemetoden lämnar fullkomligt ur räkningen *en* uppgift, som inlandsbanan skulle ha löst liksom vid sidan, nämligen att förbinda de olika gränsdistrikten *med hvarandra* och således äfven ur den synpunkten konsolidera riket som ett afslutadt helt. Nu skola orterna förbindas längs floddalarna med rikets centralare delar, men fortfarande åtskiljas de inbördes af öde skogar, hvilka kauske endast under vintern tillåta en trafik i större skala. Borde icke staten intressera sig något mera äfven för denna del af problemet, t. ex. genom en målmedveten utveckling af landsvägsanläggningar öfver vattenskillnaderna och understödjande af *automobilfart* på dem? Här göres ju ett och annat; sålunda är en landsväg under arbete — om den icke nu är färdig — mellan Klarälfsven och Väster-Dalälfsven, en annan fem-milaväg är redan klar mellan Särna och Fulunäs, d. v. s. mellan östra och västra Dalälfsven. När jag förra sommaren passerade fram där, kom jag på den tanken, att en regelbunden automobiltrafik kunde vara af mycken nytta här, liksom automobilen i allmänhet synes ha en viss uppgift såsom supplement eller förelöpare till järnbanetågen. Den lär sålunda användas i utsträckt skala särskildt i europeiska kolonier i främmande världsdelar. Dessa aflägsna svenska landsändar skulle med en sådan anordning inträda i det kommunikationsskede, som öfver hufvud fanns före järnvägarna, nämligen diligensernas, men visserligen i modern form.

Emellertid, herr vice talman, har jag icke begärt ordet endast för att belasta protokollet med denna klagan och detta hugskott som jag gärna erkänner att automobiltanken tillsvidare är — utan af en rent praktisk anledning. Jag skulle vilja i denna kammare fälla ett litet ord till förmån för Sveriges fattigaste provins. Kungl. Maj:ts proposition åtföljes af en karta, som räcker upp till Sveg och har inlagda förslag till bibanor, och

Om bildande af en länafond för bibanor inom vissa delar af riket.
(Forts.)

Om bild- den nordligaste bibanan, som där finnes angifven, är *Sveg—Lill-*
ande af en *härddal*. Den skulle alltså vara den enda i Härjedalen, som skulle
änesfond kunna komma i åtnjutande af lån ur denna fond. Men om det
för bi- är meningen, så fruktar jag, att man icke har tillfredsställande
banor in- om vissa sörjt för detta landskaps behof.
delar af
riket.

(Forts.) Provinsen Härjedalen är i grunden icke annat än Ljusnans flodområde, lika direkt och intimt bundet vid sin flod som Kongo-staten i större skala är vid sin. Ljusnan är alltså den stora pulsådern för trafik och bygd, i jämförelse hvarmed Stora Härjeån vid Lillhärddal har mindre betydelse, trots de stora skogarna. Bibanan till Lillhärddal ser ut på kartan som en stump af den tilltänkta inlandsbanan, men lär icke som själfständigt företag kunna uthärda jämförelsen med en bana i hufvuddalen. Också inhämtar jag af ett bref från en invånare i dessa trakter, att i Lillhärddal bor det nästan uteslutande bolagsarrendatorer, men »här i västra Härjedalen finnas ännu själfägande bönder och endast undantagsvis någon bolagsgård med arrendator; här finnas hjälpkällor af alla slag, blott lättare kommunikationer finnes; hö- och foderväxter här frodas rikare än till och med i sydsverige. Där lära de ej nå högre än till 4 à 5,000 kilo torrfoder pr har, men här nå vi upp till 8 à 9,000 kilo pr har». Dessa uppgifter få nu stå för brefskrifvarens räkning. Han fortsätter: »Undras om staten har reda på hvad den har i Ljusnedal?» Brefskrifvaren syftar här på det stora bruksområde, som staten äger där; därtill kommer Hede kronopark, så att statens domäner häruppe uppskattas till ett värde af en half million kronor. Staten saknar således icke omedelbara intressen här. Men vidare tillägger brefskrifvaren:

»Järnvägsstyrelsens förslag om en bibana till Lillhärddal, men intet om en bibana utefter Ljusnans älfdal, är ett slag i ansiktet på Härjedalen. Lillhärddal har 31 kilometer till Sveg. Funäsdalen har litet längre till sockengränsen mot Hede, men hade vi haft järnväg så nära, skulle vi haft det ganska bra förspändt.... Liksom Hedeborna nu fortfarande göra Röråsturer, fastän de ha närmare till Sveg, så kommer Öfre Härjedalen icke att vinnas åt Sverige, med mindre än att det blir en bibana till Ljusnedal.... Hvarken Hede eller Lillhärddal ha de utvecklingsmöjligheter som *fjällskiffrarnes region*.... Vid Lossensjön är marken ej duglig till annat än skog, men *skogen* växer bra där; men från Ljusnedal till vallarne och hela vägen därför ända upp till högfjällen är präktig, stenfri, odlingsbar mark, och vore det kommunikationer uppe genom Ljusnedalen, kunde där bo folk på båda sidor om Ljusnan och producera smör och ost m. fl. landtmannaprodukter och frakta bort på banan och få upp virke för åbyggnader från skogsregionen, och då blefve nog också malmfälten ånyo bearbetade. Hvarför skall det vara skad-

ligt med en mellanriksbana öfver Härjedalen, då det varit nyttigt på andra ställen?»

Ja, detta är ett uttryck för befolkningens synpunkter och lokala intressen. Men härtill kommer riksintresset att »hålla fast våra västliga landamären vid svenska kultur- och affärsintressen», såsom departementschefen uttrycker det å sid. 15 i den kungl. propositionen. Knappast någonstades på gränsen torde detta intresse vara uppenbarare än här. I Särna inhämtade jag i fjol, att man numera ända upp i Idre har sitt ekonomiska ansikte vändt mot Sverige. I Fulunäs hörde jag, att ännu föras ett antal norska hästar öfver gränsen, men mycket mindre nu än före år 1905. I södra Finnskoga är nog beroendet af Norge större, ty där går en nyrestaureerad präktig landsväg åt Norge till, och nere i Nordmark är det ekonomiska ansiktet, som bekant, alltså vändt mot Norge. Men det är fråga om ens här detta är fallet så mycket som i öfre Härjedalen. Vi hörde nyss brefskrifvaren vittna, att det norska inflytandet sträcker sig ända till Hede, som dock har femton mil till Rörås och bara åtta mil till järnvägsstationen i Sveg. Som bekant går resandeströmmen till Fjällnäs — vårt enda egentliga fjällsanatorium — alltså öfvervägande öfver Norge. Här är den naturliga dörren till provinsen Härjedalen. Den vägen lär provinsen från början ha koloniserat, medan breda skogsbälten hafva skilt den från Sverige. Det torde kunna sägas, att en stor del af Härjedalen ännu i dag är en *norsk koloni*. »Vi äro ej svenskar annat än då vi betala våra skatter», är ett bittert ord, som en gång fällts af en representant från denna isolerade landsända. Det är också bekant, att Andra kammaren på 1890-talet åtminstone en gång beslöt full tullfrihet för fläsk och spannmål till Funäsdalen: alltså porten öppen till främmande land, men en ren afsöndring i handelspolitiskt afseende från Sveriges rike, hvars styfbarn denna landsända icke utan skäl kan anse sig vara.

Det vill således synas, som skulle det nationella syftemålet med hela denna järnbanepolitik icke någonstades vara så utpräglat som på just denna punkt. Det är principiellt samma problem, som nyss af Riksdagen löstes för Vilhelmina sockens vidkommande, endast ännu vida mer skarpt framträdande. Man säger kanske, att Härjedalen borde vara nöjdt med banan Orsa—Sveg, med den redan i princip beslutna Sveg—Brunflo, som öppnar väg till residensstaden, samt med den ifrågavarande Sveg—Lillhärdal. Men allesammans beröra endast det nedersta hörnet af provinsen. Från Sveg till Fjällnäs är det kvar nära 18 mil, lika långt som hela Öland från norr till söder. Det är den öfre Ljusnedalen som skall vändas äfven ekonomiskt åt

Om bildande af en länafond för bibanor inom vissa delar af riket.
(Forts.)

Om bildande af en länefond för bibanor inom vissa delar af riket. Sverige, och det kan endast ske genom en bibana längs den samman, från Sveg åt nordväst.

(Forts.) Brefskrifvaren vill hafva banan ända upp till Ljusne dal. Detta är kanske nog för mycket begärddt. Men doktor Key-Åberg — som ju är inlandsbanefrågans Tenow — har föreslagit en nära sju mils dragning upp till Hede, och det är på den jag här velat fästa uppmärksamheten.

Nu är jag för min del fullt öfvertygad om, att regeringen behjärtar denna fråga och aldrig haft för afsikt att svika öfre Härjedalens förhoppningar. Att icke denna bibana Sveg—Hede medtagits i kartmaterialet till den föreliggande propositionen, beror väl endast på den olyckliga tillfälligheten, att kartan klippts af just vid Sveg. Som det nu är, torde emellertid bibanefonden icke kunna komma detta företag till godo utan en uttrycklig förklaring från vederbörande; och det af mig citerade brefvet visar också, att befolkningen behöfver lugnas i detta afseende.

Herr vice talman, jag har i denna fråga intet annat yrkande, än att utskottets hemställan måtte bifallas. Jag hade hellre tagit Kungl. Maj:ts proposition, som innehåller ännu liberalare villkor, men jag anser det vara lönlöst att göra något yrkande gentemot ett enhälligt utskott.

Herr Bergström: Det är endast ett uttryck i professor Kjelléns anförande, som jag skulle vilja fästa uppmärksamhet vid, och det är, att han säger, att bibanesystemet utgör den södra inlandsbanans död. Detta är icke min mening. Jag har rent af en motsatt åsikt. Värmland har i de trakter, där nu bibanesystemet skall användas, förut haft en relativt stor industri och hög kultur. Genom brist på kommunikationer ha dessa helt och hållet gått tillbaka. Jag hoppas, att med bibanorna återigen kultur och industri skola vakna i dessa bygder, och när bibanorna på så sätt gjort sin tjänst, och ny kultur och industri genom dessa kommit till uppsving, då kommer också tanken på södra inlandsbanan åter och dess utförande till stånd med en naturlags nödvändighet. — Nu har den visat sig genom utredning icke vara acceptabel, men den har nog allt fortfarande framtiden för sig.

Jag vill härmed ha sagt, att om bibanorna komma att få utveckla sig i dessa bygder, så befordrar detta tillkomsten af södra delen af inlandsbanan i stället för att vara dess död.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Endast några ord med anledning af professor Kjelléns uttalande angående behofvet af denna järnväg i Härjedalen. Jag vill endast fästa den ärade talarens uppmärksamhet på att i fråga om de här banorna, som

finnas utritade på kartan, som åtföljde den kungl. propositionen, var det bara Kungl. Maj:ts och järnvägsstyrelsens mening att påvisa de banor, som varit på tal och som man ansåg, att det troligen skulle komma fram förslag om. Enligt Kungl. Maj:ts proposition i föreliggande ärende kan jag för min del icke se något, som kan förhindra den af talaren förordade banan att få del af de medel, som jag antager, att Riksdagen nu går att bevilja, och inte heller något företräde för de banor, som händelsevis varit utritade i den kungl. propositionen.

Om bildande af en lånefond för bi-banor inom vissa delar af riket.
(Forts.)

Det var endast detta, som jag ville säga.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i detta nu föredragna utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 17 och 18 i denna månad bordlagda memorial:

nr 101, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor, och

nr 102, angående bestämmande af det under riksstatens femte hufvudtitel upptagna anslaget till aflöning för flottans kårer och stater,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa memorial hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 17 och 18 innevarande maj bordlagda betänkande nr 30, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af § 9 mom. 3 A) i tulltaxeunderrättelserna samt § 13 mom. 3 A) i förordningen med tulltaxa den 4 juli 1910 m. m., *dels ock* i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Till bevillningsutskottets behandling hade hänvisats en inom Andra kammaren af herr Jeansson i Kalmar väckt motion, nr 367, däri yrkats, att Riksdagen måtte besluta, att under iakttagande af den särskilda kontroll och de särskilda föreskrifter, som kunde vara bestämda, restitution medgäfvos af erlagd tull vid export af sammalet rågmjöl.

Om tullrestitution vid export af sammalet rågmjöl.

Utskottet hade i föreliggande punkt på åberopade skäl hemställt, att Riksdagen, i anledning af herr Jeanssons motion, II: 367,

*Om tull-
restitution
vid export
af sam-
malet råg-
mjöl.* ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och under hvilka villkor vid export af sammalet rågmjöl restitution af den för motsvarande kvantitet från utlandet införd omalen råg erlagda tull borde medgifvas, äfvensom för Riksdagen framlägga det förslag, som af en sådan (Forts.) utredning kunde föranledas.

Herr Boman: Då jag i denna punkt anmält reservation, skall jag be att få yttra några ord.

Jag har ingenting att invända mot, att tullrestitution allt fortfarande skall beviljas, när det är fråga om utförsel af finsiktadt mjöl, d. v. s. det som afses i punkt 1 af betänkandet. Det gäller då produkten af en utvecklad förädlingsindustri, vid framställande af hvars alster uppstar en annan produkt, kli, som tullfritt får till riket införas. Annorlunda ställer det sig, när det är fråga om sammalet mjöl. Industrins verk där är jämförelsevis enkelt, och den särskilda anledning, som förefinnes i det tullfria kliet, finnes icke för tullrestitutionen af sammalet mjöl.

Motionären har i sin framställning uttalat, att införandet af en sådan restitution är icke enbart ett kvarnägarintresse, utan snarare och i ännu högre grad ett jordbrukarintresse. Jag för min del hyser den öfvertygelsen, att man måste säga, att det ekonomiska intresse, som sammanhänger härmed, torde utslutande vara ett kvarnägarintresse eller i hvarje fall endast i ytterst ringa grad ett jordbruksintresse. Vill man tillgodose jordbruksintresset, så tror jag, att det kan ske vida bättre, om man upptager det förslag, som var framlagdt af tulltaxekommittén förra året, nämligen om införselbevis å spannmål. Det var föreslaget, att den, som utförde omalen spannmål, råg eller korn, skulle från generaltullstyrelsen få ett bevis berättigande till tullfri införsel af motsvarande kvantitet brödsäd från utlandet. I statsrådsprotokollet angående tulltaxans öfverlämnande till Riksdagen förra året uttalade sig finansministern om detta förslag. Han fann, att det skulle vara till stort gagn för jordbruket, och ämbetsverken, som yttrat sig, nämligen generaltullstyrelsen och kommerskollegium, hade ock förordat det. Skälet, hvarför icke statsrådet 1910 framlade förslag om införande af införselbevis för spannmål, angifves i nämnda statsrådsprotokoll vara, att dess statsfinansiella inverkan icke lät sig öfverskådas, liksom man ej heller kunde bedöma, hvad inverkan det skulle hafva på prisen å spannmål inom landet, men statsrådsprotokollet meddelar, att statsrådet föranstaltat om undersökningar för framtida förslag om dessa införselbevis å spannmål. Då en sådan utredning redan är igångsatt, synes det mig föga lämpligt, att Riksdagen nu beslutar att skrifva om en utredning af

något annat, som enligt min öfvertygelse utgör en vida sämre väg för att tillgodose jordbrukarnes intressen. Jag ber alltså att få yrka afslag på punkt 2.

*Om tull-
restitution
vid export
af sam-
malet råg-
mjöl.*

(Forts.)

Herr Hammarström: Den föregående ärade talaren motiverade sitt afslagsyrkande väsentligen med hänvisning till möjligheten att få införselbevis här i Sverige. Men jag tror, att han liksom jag är öfvertygad om, att det är en mycket oviss möjlighet. Jag tror den vara så oviss att man i detta sammanhang väl kan se bort från den.

Såvidt jag kunde uppfatta, var det sedermera egentligen två skäl, den ärade talaren hade att anföra mot skrifvelseförslaget, nämligen dels att här icke var fråga om någon egentlig förädlingsindustri, dels att frågan rörde sig om uteslutande ett kvarnågarintresse och att sålunda påståendet, att äfven jordbrukarne skulle vara intresserade i frågan, saknade fog. Uppgiften att här icke föreligger en förädlingsindustri, tror jag är felaktig. Det är nog i alla länder erkänt, att så snart en utifrån införd vara inom landet undergått någon som helst bearbetning, då är den i tullagstiftningen att anse som en förädlad produkt, och tullrestitution är då på sin plats. Utskottet har också utan meningsskäljaktighet gjort ett fullt tydligt uttalande i denna riktning vid behandlingen af den fråga, som förelåg i punkt 1, när utskottet på sidan 6 i sitt betänkande säger:

»I syfte att för exportindustrien i möjligaste mån undanröja olägenheterna af tull på artiklar, som användas för framställning af exportvaror, förekommer sedan gammalt hos oss liksom i alla länder, där tull åsatts dylika varor, tullrestitution vid utförsel af de förädlade produkterna».

Det anses vara ett viktigt intresse för exportindustri och exporthandel att på detta sätt varuutbytet med främmande länder underlättas, och i utlandet drar man sig mången gång icke för att i tullrestitutionen innesluta äfven exportpremier. Det har nu emellertid i den svenska lagstiftningen alltid mycket noga tillsetts, att inga exportpremier skulle förekomma, och med den anordning, man i detta fall tänkt sig, nämligen att kvarnarna vid framställning för export af sammalet mjöl skulle stå under sträng kontroll från tullverkets sida, torde exportpremier vara alldeles uteslutna.

Så framhöll den ärade talaren, att jordbruket icke har något intresse i denna sak. Motionären har emellertid framfört en motsatt uppgift. Jag tilltror mig icke att bestämt bedöma, om den ena eller den andra uppgiften är den riktiga, men äfven om det skulle vara uteslutande ett kvarnågarintresse, det här är fråga om, så kan jag icke däri finna något skäl emot anordningen, ty äfven i det fallet är dock fråga om att värna ett

Om tull-restitution vid export af sam-målet råg-mjöl. svenskt industriellt intresse, och då genom dess tillgodoseende icke något annat berättigadt inhemskt intresse lider förfång, kan jag icke finna, hvarför icke äfven ett rent kvarnågarintresse skulle få beaktas.

De skäl, som anförts emot utskottets hemställan i denna punkt, kan jag sålunda icke tillmätta någon betydelse, och då här, som sagdt, endast är fråga om tillämpning af en princip, som utskottet själf enhälligt omfattat i punkt 1, skall jag, herr vice talman, anhålla få yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Beck-Friis, Johan: Denna fråga om mjöltull-restitution har ju under denna vinter varit rätt mycket på tal, till följd af statsrevisorernas anmärkning. Att de bestämmelser, som förut varit gällande, icke hafva varit tillfyllestgörande, det har ju visats därigenom, att Kungl. Maj:t i år genom särskilda sakkunniga låtit utarbета nya bestämmelser för restitution af mjöl. Dessa nya bestämmelser synas vilja bättre särskilja olika slag af förmalning på mjöl, än hvad de gamla gjorde, men de hafva äfven noggrannare bestämt, huru de prof, som ligga till grund för en tullrestitution, skola vara beskaffade. Kungl. Maj:t har emellertid på grund af de sakkunnigas förslag borttagit en i mitt tycke ganska viktig bestämmelse, den nämligen, att när tullrestitution för mjöl skulle erhållas, skulle ansökan därom vara åtföljd af edligt intyg af kvarnägaren om varans lagenliga beskaffenhet. Jag anser emellertid, att huru man än ställer denna fråga, blir kontrollen alltid ganska svår att åstadkomma. Jag tror då, att om man på grund af enskild motions begäran utsträcker restitutionsrättigheten äfven till sammalet mjöl, som Kungl. Maj:t icke tagit upp, vore det att ytterligare inveckla denna sak. Man måste tänka sig, att då nu den hufvudsakliga kontrollen kommer att ske genom standardprof, blifver standardprovet på sammalet mjöl mycket svårare att åstadkomma än profverna på rent mjöl. Jag anser således, att då nu Kungl. Maj:t föreslagit nya bestämmelser för, i hvilken ordning restitution på mjöl skall kunna erhållas, borde man stanna vid detta och icke gifva sitt erkännande åt en ytterligare utsträckning af restitutionsrätten genom att skrifva till Kungl. Maj:t för att få saken utsträckt äfven till sammalet mjöl. Jag skall därför, herr vice talman, förena mig med herr Boman och yrka afslag.

Friherre Trolle: Då jag hade äran att vara med i den kommission, som hade i uppdrag att granska de nu antagna bestämmelserna om restitution å finsiktadt mjöl och då friherre Beck-Friis nämnde såsom skäl till afslag på skrifvelsen, att om man utsträcker rätten till restitution till sammalet mjöl, skulle

detta tillkrångla saken och göra det svårare att få ett tillförlitligt standardprof, så skall jag be att få lämna några upplysningar.

Om tull-restitution vid export af sammalet rågmjöl.

(Forts.)

Det ingick visserligen icke i den nämnda kommissionens uppdrag att behandla frågan om sammalet mjöl, men den var mycket på tal inom kommissionen, och vi fingo klart för oss, att det icke går att medgifva restitution däraf utan vidare. Den sakkunnige, professor Clason, som verkställde undersökningen, kom nämligen till det resultat, att för sammalet mjöl icke borde åtnjutas restitution, med mindre än att tillverkningen däraf ställdes under generaltullstyrelsens kontroll. Tjänstemän i tullen skulle under hela tiden närvara vid varans framställande från början till slut. Detta kan låta sig göra vid en produktion af sammalet mjöl, där proceduren är mycket enkel, så att man kan följa förmalningen hela vägen, och således en verklig kontroll kan äga rum, hvilket icke är fallet med de finsiktade mjölsorterna, där varan föres i långa gångar, dolda i väggen, utan möjlighet till kontroll. Vi togo sålunda icke upp sammalet mjöl såsom föremål för restitution. Vi gjorde icke detta enbart därför, att det icke ingick i vårt uppdrag, utan äfven därför, att när vi jämförde våra förhållanden med de tyska, så funno vi, att det var förenadt med ganska stora omkostnader för oss att få en sådan kontroll genomförd. Kontrollkostnaderna voro visserligen icke i Tyskland af så stor betydelse, men vi fingo äfven se till, att när vi satte denna kontroll i system, vi icke kommo till kontrollkostnader, som icke motsvarades af statens fördel af vår export. Exporten af denna vara torde blifva så ringa i vårt land, att vi ansågo, att man här icke kunde offra mycket på en dylik kontroll.

Som det nu bara är fråga om en skrifvelse för att få en för saken viktig utredning, nämligen under hvilka förhållanden kontroll kan äga rum, och det endast är en tanke att möjligen erhålla restitution vid utförsel af sammalet mjöl, hvilket sker i Tyskland och Norge, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Boman: Jag har naturligtvis uttryckt mig illa, då utskottets ärade ordförande fattat mig så, som skulle jag betrakta kvarnägarnes intressen såsom oberättigade, hvilket ingalunda varit min mening. Jag erkänner, att deras intresse är lika berättigadt som andra industriernas intressen, och har ingenting emot, att kvarnägarna få en fördel, men jag anser, att kvarnindustrien redan intager en särdeles gynnad ställning i vår tullagstiftning. Det kvarnägerintresse, för hvars skull jag icke kan finna att restitution bör medgifvas vid export af sammalet rågmjöl, är

Om tull-restitution vid export af sam-malet rågmjöl. jämförelsevis litet i förhållande till det jordbrukarintresse, för hvars skull jag möjligen skulle vilja förordna införselbevis.

Då utskottets ärade ordförande såsom bevis för det berättigade i tullrestitutioner i allmänhet pekade på ett uttalande i motiveringen till första punkten, undrar jag, om han icke förbisåg, att spörsmålet blir något olika, då det som här gäller en vara som ej införes från utlandet, utan restitution skulle tillkomma äfven den svenska råvaran. Då utskottets ordförande, som deltagit i tulltaxekommitténs arbeten, icke tror på, att de af mig omnämnda införselbevisen skola antagas af regering och riksdag, vill jag å min sida säga, att jag tror, att det finnes ännu mindre utsikt för, att den rätt till tullrestitution, hvarom här är fråga, skall komma att införas.

Friherre Beck-Friis, Johan: Jag tog mig nyss friheten säga, att jag vid genomläsandet af detta betänkande — jag hade förhuden höst i statsrevisionen tillfälle att grundligt tänka på dessa saker — kommit till den bestämda uppfattningen, att det icke går att åstadkomma ett giltigt standardprof af sammalet rågmjöl, och härutinnan har jag ytterligare styrkts af hvad friherre Trolle yttrat. Han sade nämligen, att om en fullt betryggande kontroll skall kunna åstadkommas, måste det ske på det sätt, att tulltjänstemännen öfvervaka hela förmalningen hos kvarnägaren. Jag vill då fråga, om icke detta blir en skäligen invecklad procedur. Jag anser, att de produkter vi lämna restitution för böra kunna kontrolleras i våra tullkamrar. De nya bestämmelserna äro faktiskt något mera detaljerade och skilja mera på olika mjölsorter än hvad de gamla göra, hvadan kontrollen blir mera invecklad; finnes det då anledning att på grund af en enskild motion utsträcka restitutionsförfarandet utöfver hvad Kungl. Maj:t föreslagit, innan man ens vet huru de nya kontrollbestämmelserna verka?

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Hammarström: Denna fråga är icke i och för sig synnerligt stor, men den har dock en rätt stor principiell innebörd. Mig förefaller det mycket märkvärdigt, om icke i detta fall liksom i alla andra tullen för råvaran skulle kunna återbetas vid export af den bearbetade varan under förutsättning att en fullt betryggande kontroll kan åstadkommas. Friherre Beck-Friis har, såvidt jag förstod, visat, att han icke har fullt klart för sig den del af saken, som berör kontrollen. Han talade i detta sammanhang om standardprof. De ha, det är sant, stor betydelse i fråga om den tullrestitution, som afses i första punkten, och det var ju med den, som statsrevisorerna sysselsatt sig. Men här, där det vore fråga om att ställa hela

tillverkningen under kontroll, vet jag icke alls, hvad standardprof skulle hafva för betydelse. Jag vet visserligen, att statsrevisorerna ganska ingående studerat mjöltullrestitutionsfrågan. Men jag vill ställa auktoritet mot auktoritet. Af motionen framgår, att kommerskollegium och generaltullstyrelsen två särskilda gånger yttrat sig i frågan om tullrestitution för sammalet rågmjöl och båda gångerna uttalat, att fullt betryggande kontroll kan åstadkommas. Jag är i tillfälle nämna, att ämbetsverken tänkt sig denna kontroll så, att sakkunniga personer skulle allt emellanåt vid förmalningen besiktiga maskiner och ledningar för att tillse att icke sidaledningar funnes. Vidare skulle mjölet omedelbart efter förmalningen fyllas i säckar, som de närvarande tulltjänstemännen skulle plombera; kvarnägaren skulle dessutom afgifva vederbörligt edligt intyg o. s. v. Det är med ett ord den vanliga kontrollen, som brukar föreskrifvas för dylikt fall i utlandet. Nu är det ju möjligt eller åtminstone tänkbart, att en blifvande utredning kunde visa, att denna kontroll icke blefve fullt tillförlitlig, men jag förmodar, att Kungl. Maj:t, om så skulle visa sig vara förhållandet, icke läser komma att framlägga något förslag i ämnet för Riksdagen. Här är, enligt utskottets hemställan, endast fråga om att få till stånd en utredning, *hur-vida* och under hvilka villkor restitutionen bör ifrågakomma.

Om tullrestitution vid export af sammalet rågmjöl.
(Forts.)

Herr Lindblad: Då det torde vara lämpligt, att äfven från jordbrukarhåll ett uttalande göres om den utredning, som här begäres, vill jag för min del säga, att talaren på östgötabanken nog ser kontrollen litet svårare än den egentligen är eller behöfver vara. Jag är alldeles öfvertygad om, att det här gäller icke endast ett kvarnågarintresse utan äfven ett jordbruksintresse. Beträffande de trakter den ärade talaren representerar med dess bördiga jord, å hvilken mera odlas hvete än råg, behöfves icke någon utredning. Men andra trakter, som äro hänvisade till rågodling, hafva fördel af att möjlighet till export beredes, särskildt sådana år, då den inhemska skörden på grund af ogynsam väderlek blifvit mindre god, så att rågen endast kan användas till sammalet mjöl. Man har nämligen i vårt land allt mer öfvergått till att använda finsiktadt mjöl. Befolkningen vill icke använda sammalet mjöl, och jordbrukarne ha därför i brist på afsättningsmöjligheter nödgats använda det till kreatursfoder. För att råda bot på detta bör möjlighet till export beredas, och då ha vi Finland och äfven andra länder, som taga emot, hvad vi kunde exportera. Detta kan icke vara annat än fördelaktigt.

Talaren på göteborgsbanken spårade uti medgifvandet af denna restitution ett fördoldt hot om höjning af mjölprisen. Jag är öfvertygad om att restitutionen icke kommer att medföra

*Om tull- den verkan, utan endast att den inhemska varan under mindre
restitution gynnsamma år kan exporteras.*

*vid export Jag instämmer uti ordförandens yrkande om bifall till ut-
af sam- skottets hemställan.
malet räg- mjöl.*

(Forts.) Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna punkt hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

*Ifrågasatt Föredrogs ånyo bevilningsutskottets den 17 och 18 idenna
upphäf- månad bordlagda betänkande nr 31, i anledning af väckt motion
vande af om upphäfvande af stämpelskatten å inrikes växlar.*

*stämpel- I en inom Andra kammaren af herr Henrikson m. fl. väckt
skatt å motion, nr 37, hade hemställts, att Riksdagen ville för sin del
inrikes besluta sådan ändring i förordningen den 18 september 1909 an-
växlar. gående stämpelafgiften, att stämpelskatt å inrikes växlar ej längre
måtte utgå.*

Utskottet hade i detta betänkande på anförda skäl hemställt, att motionen II: 37 af herr Henrikson med flera icke måtte af Riksdagen bifallas, utan att gällande bestämmelser i fråga om inrikes växlar måtte bibehållas oförändrade.

Grefve Wachtmeister, Henning: I den motion, som föranledt behandlingen af detta ärende, framhålles, att det är 17 år sedan Riksdagen första gången beslöt pålägga inrikes växlar skatt. Detta beslut blef emellertid, såsom äfven framhålles i motionen, mycket snart impopulärt, och det dröjde ej mera än fyra år, innan Riksdagen upphäfde detsamma. Sedermera återkom Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen år 1903 med nytt förslag om införande af denna skatt. Förslaget afslogs af Riksdagen, och icke förr än år 1909 beslöt Riksdagen, ehuru med stor tvekan, att lägga stämpelskatt på inrikes växlar. Bland dem, som vid detta tillfälle röstade för förslaget, befann jag mig, därtill nödd och tvungen af det dåvarande svåra finansiella läget. Jag hyste emellertid inom mig den förhoppningen, att, då bättre tider stundade, denna skatt ånyo skulle blifva borttagen. Jag förstår mycket väl svårigheten att göra sig oberoende af en skatt, som inbringar omkring 1,800,000 kronor årligen, men jag anser den vara tyngande för affärslifvet och att den drabbar, såsom en reservant från Andra kammaren framhållit, endast en del af befolkningen samt ofta sådana, som icke äro bärkraftiga. Samme reservant har tydt utskottets motivering så, att utskottet gjort

det uttalandet, att denna stämpelskatt är att anse såsom permanent och således icke bör borttagas, när de statsfinansiella konjunkturerna det medgifva. Kan man tyda utskottets uttalande så, och är detta meningen, ber äfven jag att bestämdt få opponera mig mot utskottets utlåtande. Jag vill hoppas, att denna skatt är så litet permanent, att det ej kommer att dröja många år innan den blir afskaffad, och jag vill äfven uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t måtte inom kort finna skäl föreligga att föreslå Riksdagen att afskaffa denna stämpelskatt, till bättnad för det svenska näringslivet.

Då jag emellertid anser de skäl utskottet anfört mot att för närvarande bifalla den af herr Henrikson väckta motionen vara talande, har jag nu intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Stendahl: Den nu ifrågavarande stämpelskatten drabbar onekligen dem, som hafva mycket litet råd att betala, i allmänhet de skuldsatta. På de skäl motionären anfört tillåter jag mig därför att yrka bifall till motionen och afslag å utskottets hemställan.

Herr Lamm: Ingen kan misstänka mig såsom köpman för, att jag icke hellre skulle vilja låta bli att betala skatt för mina växlar än motsatsen, och jag har också, då det varit fråga om att lägga skatt på inrikes växlar, i det längsta sökt motarbeta detta. Men den är nu en gång helt nyligen införd, och jag kan icke finna, att just denna skatt skulle vara af den art, att den, så att säga, skulle utgöra den lilla del, som skulle tagas ifrån eller läggas till för att få budgeten att balansera. Hvad stämpelskatten beträffar så kan jag för min del icke finna, att, så beräknad som den nu är, densamma utgör någonting så förfärligt tungande för handel och industri. Motionären ställer sig på samma ståndpunkt, som den nyss föregående talaren sökte göra gällande, nämligen att det är den svagaste, den som behöfver låna, som oskäligt drabbas af denna skatt. Ja, jag vet icke, att den som lånar behöfver betraktas såsom den svagaste, ty användningen af ett lån kan vara af mångahanda slag. Men hvad jag tycker vara mindre tilltalande i motionen är motiveeringen, som går ut ifrån att det icke så mycket är farhågan för, att handeln och industrien skola betungas af denna skatt, utan fast mera det att låne- eller så kallade ackommodationsväxlar skulle drabbas af densamma, som skulle göra, att den bör borttagas. Denna synpunkt kan jag icke dela. Det torde icke vara principiellt riktigt att ackommodationsväxlar skola uppmuntras, så att man för deras skull skulle taga bort stämpelskatten. Nu är det visserligen sant, att åtskilliga handels-

*Ifrågasatt
upphäfvande af
stämpelskatt å
inrikes
växlar.
(Forts.)*

Ifrågasatt kamrar begagnat tillfället att instämma i motionens syfte. De *upphäfvande af stämpelskatt å inrikes växlar.* (Forts.) hafva uttalat sympatier för densamma och framhållit, att stämpelskatten skulle verka tungande för handel och industri. Jag skulle tro, att så vore förhållandet, ifall ansökningen från köpmännens och deras organs sida varit ursprunglig, ifall de kommit upp med den tanken att få bort stämpelskatten. Så är emellertid icke fallet, utan de hafva begagnat tillfället att instämma i en motion, som föreligger på helt andra grunder än de, som varit bärande för representanterna för handel och industri. Att de gjort detta kan psykologiskt förklaras däraf, att såsom herrarna veta, bankerna från och med detta år väsentligt höjt den inkassoprovision, hvarmed diskonterade och till inkassering inlämnade växlar i banker belastas. Det är naturligtvis en tunga, som är väsentligt svårare än den, som drabbar genom växelstämpeln, och handelskamrarna m. fl. hafva därför känt sig uppfordrade att försöka få lättnader, och då erbjöd sig här ett tillfälle genom att få växelstämpeln afskaffad. På något annat sätt kan jag icke se saken. Skulle jag tala af egen erfarenhet tycker jag icke, att, såsom stämpelförordningen är affattad och med den förhållandevis ringa stämpel, som nu drabbar växlar, man kan klaga öfver, att man här känner någon synnerligt svår börda för handeln och industrien.

På dessa grunder och med hänvisning till utskottets utlåtande ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i detta betänkande hemställt samt vidare därpå, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och bifalla den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförrordningen. Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 17 och 18 innevarande maj bordlagda betänkande nr 32, i anledning af väckta motioner om ändringar i gällande förordning angående försäljning af bränvin.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats fem särskilda motioner, nämligen från Första kammaren motionen nr 28, af herr *Lindblad*, och nr 52, herr *Bellinder*, samt från Andra kammaren motionerna nr 89, af herr *Fornander*, nr 120, af herr *Leander* m. fl., och nr 122, af herrar *Byström* och *Broomé* i Högbo, samtliga åsyftande ändringar i brännvinsförsäljningsförrordningen med afseende å det s. k. Göteborgssystemet.

I motionen I: 28, af herr *Lindblad*, hade föreslagits, att Riksdagen ville besluta följande ändrade lydelse af förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905:

§ 17. 2. Bolag må ej till annan öfverlåta utminutering af annat brännvin än punsch, ej heller all utskänkning af brännvin inom kommunen; skulle bolag mot bestämd afgift åt annan öfverlåta rättighet till sådan utminutering eller utskänkning, göre bolaget — — — sin rörelse.

samt

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

Öfvergångsstadgande.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1914:

Bolagets nettovinst — — — fördelning af dessa medel äger rum.

I herr *Bellinders* motion I: 52 hemställdes, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda:

dels huruvida icke ledningen och tillsynen öfver den detaljhandel med brännvin, som nu utöfvas af ett hundratrextiofem hvar för sig själfständiga bolag, bör öfverföras till en för hela riket gemensam styrelse tillsatt af Konungen;

dels huruvida icke förbud må utfärdas för detaljhandel med egentligt brännvin i annat än slutet och försegladt kärl;

dels såsom en följd häraf, huruvida icke all utskänkning af egentligt brännvin i öppet mått eller glas må förbjudas;

dels beträffande ändring i bestämmelserna angående storleken af nu gällande försäljningsavgifter till en mera enkel och mera effektiv form, och

dels huruvida och på hvilka villkor nuvarande spritförädlingsverk böra och kunna af staten inlösas, samt slutligen

dels hvilken ökad inkomst staten genom de till utredning föreslagna förändringarna kan komma att tillföras,

och sedan till Riksdagen framställa det förslag till förändring af nu gällande kungl. förordning om försäljning af brännvin och annan spirituosa, hvartill utredningen kan gifva anledning.

Herrar *Byström* och *Broomé* i Högbo hade i sin motion II: 122 föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att första stycket i 3 mom. 15 § af kungl. förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 måtte få följande lydelse:

Bolags delägare skola vara minst nio, af hvilka åtminstone sex böra vara boende å den ort, där bolagets styrelse har sitt säte. Bolagets styrelse skall bestå af fem ledamöter, af hvilka två utses af delägarna i bolaget, en af landstinget, en af hushållningssällskapets förvaltningsutskott samt en af den kommun, där bolaget idkar sin rörelse, dock att i stad, som icke deltagar i lands-

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

ting, stadsfullmäktige utse den ledamot, som eljest skulle af landstinget väljas. I Stockholm utses tre ledamöter af stadsfullmäktige. Därest å landet eller i stad, som deltagar i landsting, nytt bolag bildas å tid, då landstinget icke är samladt, må ordföranden i landstinget äga att utse en person att under tiden, till dess styrelseledamot blifvit af näst sammanträdande landsting utsedd, vara ledamot i styrelsen.

Utskottet hade i förevarande betänkande på anförda grunder hemställt,

1:o) att Riksdagen, i anledning af herrar Bellinders och Lindblads förevarande motioner I:52 och 28, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att vid den utredning rörande behöfligheten af ändrade föreskrifter för brännvinsförsäljningsbolagens verksamhet, om hvars föranstaltande Riksdagen i skrifvelse nästlidet år anhållit, jämväl måtte tagas under öfvervägande i hvad mån ytterligare revision af gällande brännvinsförsäljningsförordning i här ofvan förordade hänseenden kunde finnas af behovet påkallad, samt att därefter måtte för Riksdagen framläggas det förslag, som af utredningen kunde föranledas;

2:o) att motionerna I:52 och 28, i den mån de ej kunde anses besvarade genom utskottets hemställan under 1:o), icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

3:o) att motionerna

II: 120, af herr Leander m. fl.,

II: 89, af herr Fornander, och

II: 122, af herrar Byström och Broomé i Högbo,

icke heller måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade afgifvits af herr *K. G. Karlsson från Göteborg*, som ansett, att utskottet bort hemställa

1:o) att Riksdagen måtte, i anledning af herrar Lindblads och Bellinders förevarande motioner I:28 och 52, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes för revision af gällande brännvinsförsäljningsförordning i vissa angifna hänseenden låta snarast möjligt verkställa erforderlig utredning samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag, som af utredningen kunde föranledas; samt

2:o) att motionerna

II: 89, af herr Fornander,

II: 120, af herr Leander m. fl., och

II: 122, af herrar Byström och Broomé i Högbo,

icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vidare hade reservation afgifvits af herrar *Ericsson i Ofvamyra, Kvarnzelius, Forss, Olofsson, Janson* i Bråten och *Eriksson* i Grängesberg, som ansett, att utskottet bort hemställa,

1:o) att Riksdagen måtte, i anledning af herrar Lindblads, Bellinders samt Byströms och Broomés förevarande motioner

I: 28 och 52 samt II: 122, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t tacktes för revision af gällande brännvinsförsäljningsförordning i vissa angifna hänseenden låta snarast möjligt verkställa erforderlig utredning samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag, som af utredningen kunde föranledas; samt 2:o) att motionerna

II: 89, af herr Fornander, samt

II: 120, af herr Leander m. fl., icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Hammarström* hade reserverat sig mot viss del af utskottets motivering.

Herr Bellinder: Nykterhetsfrågan kan utan tvifvel betraktas som en af vår tids viktigaste sociala frågor. Intet parti lär heller finnas, som ställer sig likgiltigt inför de många olika spörsmål af samhällelig art, som ligga inneslutna i hvad man med ett gemensamt namn kallar nykterhetsfrågan. Däremot ställa sig partierna mycket olika, då det gäller sättet för frågans slutliga lösning. Den slutliga lösningen må emellertid i framtiden blifva hvilken som helst, totalt spritförbud eller icke, så är det man vill vinna gemensamt för alla partier, nämligen ett *nyktert folk, som icke genom rusdrycker ekonomiskt, kroppsligen och andligen ruinerar sig*. Då jag, liksom sannolikt icke heller någon annan, tror på rusdrycksförbudets omedelbara möjlighet, vill jag icke, att under väntan på ett sådant de rådande missförhållandena skola fortfara, utan påyrkar i min motion åtgärder, som i möjligaste mån främja nykterheten, trygga samhällets rätt och åvägabringa orduing och reda i en affärsrörelse, hvilken för närvarande icke kan afskaffas.

Bevillningsutskottet, som jämte min motion mottagit till behandling fyra andra, som i större eller mindre grad yrka på reformer uti det s. k. Göteborgssystemet och i sprithandelsförsäljningsförordningen, har — trots det arbete och det besvär min motion föranledt detsamma — ställt sig mycket sympatiskt mot densamma.

Jag kan därför icke annat än uttala mitt förbindliga tack för det välvilliga bemötande, som kommit densamma till godo, då den ju i allt väsentligt blifvit af utskottet förordad. Emellertid hoppas jag, att utskottets ärade medlemmar ej misstycka, att jag besvarar några anmärkningar, som utskottet framställt mot de beräkningar, som jag gjort med afseende på omkostnaderna m. m. för försäljningen af brännvin och spirituosa.

Utskottet säger att börja med: »de beräkningar, på hvilka motionären stödt sig, torde dock vara i viss mån missvisande». Detta påstående grundar utskottet därpå att, sedan jag framhållit, att omkostnaderna för försäljning af brännvin och spiri-

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförråden. Om tuosa på 20 år ökats i rundt tal med 5 miljoner kronor, jag icke skulle tagit i betraktande, att särskildt på de sista tio åren åtskilliga nya bolag tillkommit, hvaraf ökade kostnader i själfva verket föranledts. Jag har icke förbisett, att de s. k. systembolagen ökats på senaste tider, och jag inser naturligtvis, att detta bidragit till att omkostnaderna ökats, men faktum står kvar, att under den period, för hvilken jag lämnat siffror, omkostnaderna ökats på sätt jag angifvit. Att det finnes omständigheter, som kunna förklara en del af denna ökning, är en annan sak. Så är också fallet, då utskottet säger, att en del af denna ökning har åstadkommits genom stegrade krono och kommunalutskylder. Det är helt naturligt. Och likaså säger utskottet, att det är andra omkostnader, för hvilka bolagen icke kunna ställas till ansvar. Ja, hvad dessa kostnader beträffar, nämligen kostnader för löner och arfvoden, är detta naturligtvis i mycket sant; men jag tror också, att på många ställen är det rätt stort slöseri bedrifvet, när det gällt att bestämma dessa löner och arfvoden. Likaså säger utskottet, att stegrade hyror naturligtvis hafva bidragit att öka kostnaderna. Det är riktigt, men jag tror, att på många ställen betalas af den ena eller andra anledningen alltför höga hyror för de begagnade lokalerna. Sålunda vill jag icke medgifva, att de siffror, som jag anført, skulle vara missvisande. Att en del af dem kunna förklaras är ju helt naturligt, och det har jag icke förnekat.

Vidare säger utskottet, att såsom oriktigt torde man också få anse motionarens omdöme om resultatet af Göteborgssystemets verksamhet i Stockholm, då han yttrar, att han icke kunde finna, att systemets verksamhet »trots de ofantliga kostnader, som därpå nedlagts, medfört någon som helst minskning i brännvinsförbrukningen under sist förflutna tjugu år». Detta sitt påstående vill utskottet styrka med att det genom siffror, meddelade af en representant för systembolaget här i Stockholm, inhämtat att, under det brännvinsförbrukningen per invånare åren 1889—90 i fråga om utskänkning var 5.49 liter och, då det gällde utminuteri, 7.35 liter, har denna förbrukning sjunkit år 1909 till 1.47 liter i fråga om utskänkning, men ökats till 7.55, då det gäller utminuteri. Sålunda skulle i motsats till hvad jag sagt, resultatet hafva blifvit, att en minskning i konsumtionen brännvin per invånare inträdt, så att den gått ned från 12.84 liter till 9.20 liter. I afseende på dessa siffror måste jag sätta ett stort frågetecken. Jag har på sid. 4 i min motion sagt, att under den senaste 20 års perioden, som jag har granskat, visar här i Stockholm konsumtionen under den första fem-års-perioden 11.96 liter per invånare, men under den sista fem-års-perioden har konsumtionen sjunkit till 10.83 liter eller i det närmaste 10 %, men, fortsätter jag sedan: »Denna sänkning är dock mera skenbar än

verklig. Den motsvaras nämligen till fullo af ökning i afsättningen å bolagen i Stockholms grannorter. År 1906 t. ex. sjönk konsumtionen i Stockholm med öfver 3 liter per invånare, men samtidigt sprang försäljningen i angränsande samhällen upp med omkring 300,000 liter. Den enkla anledningen var, att det brännvin, som bolaget det året förde, icke föll dess kunder i smaken. Något liknande synes hafva upprepats under året 1909». Dessutom får man komma ihåg hvad som varit anledningen till att konsumtionen då minskades, och det var att under en del af året rådde allmänt rusdrycksförbud i anledning af den då pågående strejken.

Det är en liten anmärkning till jag skulle vilja svara på. Utskottet säger: »men om sålunda motionärens framställning är öfverdrifven, i det att bland annat omkostnadsstegringen till afsevärd del berott af omständigheter, öfver hvilka bolagen icke kunna råda, såsom växande utskylder» o. s. v., men äfven detta måste jag bestrida. Jag kan icke finna, att det ligger någon öfverdrift i hvad jag sagt, då jag visat, att omkostnaderna år för år ständigt ökats, till dess de under de sista åren stigit med ungefär en half miljon hvarje år.

Men sedan utskottet gjort dessa anmärkningar mot min motivering, yttrar det, hvilket är mig ett nöje att konstatera: »Det torde likväl kvarstå som ett obestriddigt faktum, att omkostnaderna för bolagens utöfvande af brännvinsförsäljningen i allmänhet äro högre än som förhållandena synas betinga, och med hänsyn till den uppkommande vinsten kan anses skäligt.» Och följden af den åsikt, som utskottet härigenom uttalat, är också den, att utskottet — med anslutning till en skrifvelse af Riksdagen förra året, beslutad till följd af motioner af mig och af en motionär i Andra kammaren med anhållan, att en opartisk och grundlig undersökning skulle anställas beträffande omfattningen af förefintliga missbruk och möjligheten af deras afhjälpande genom skärpt kontroll eller andra lämpliga åtgärder — hvad min motion beträffar förordar en skrifvelse äfven nu, därvid utskottet särskildt fäster sig vid vissa af de önskemål, som innehållas i min motion. Så t. ex. förordar utskottet, att det genom bokföringen hädanefter bättre än förut skall visas hvad särskildt utminuterings och hvad särskildt utskänknings kostat. Jag har i min motion framhållit, att utminuterings skänker stor vinst, men att utskänknings däremot gått med förlust, om man icke räknar den gemensamt med andra grenar af rörelsen och särskildt tillsammans med försäljning af öl, hvarigenom vinst naturligtvis uppsått. I den punkten har sålunda utskottet gillat hvad jag i min motion föreslagit. Likaså har utskottet funnit det mindre lämpligt, att man på källarafdelningarna å bolagets försäljningsställen säljer mat till un-

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförrörningen. derpris, under det man tager ersättning för den förlust, som härigenom uppstår, genom högre pris på brännvin. Det kan ju icke vara riktigt, ty därigenom att man genom billig och god mat lockar många kunder till krogen, få dessa vana att dagligen förtära större eller mindre kvantiteter brännvin. I den punkten har sålunda utskottet tillstyrkt hvad jag begärt.

(Forts.)

Däremot har utskottet icke ansett lämpligt tillstyrka hvad jag framhållit såsom önskvärdt, om man ville taga bort så mycket som möjligt af de enskildes vinning vid handhafvandet af försäljningen, eller att staten skulle inlösa de nuvarande reningsverken. Den framställningen finnes i min motion blott subsidiärt och i fall man önskade mera fullständigt vinna det antydda målet, nämligen att så mycket som möjligt inskränka den enskildes vinning till fördel för det allmänna. Emellertid säger utskottet i afseende på den punkten, att detta mål i alla fall torde kunna nås på andra vägar, och därom vill jag nu icke tvista.

Vidare har utskottet gillat det förslag jag framställt om enhet i afseende på försäljningspriset. Utskottet framhåller huru under år 1909 försäljningspriset för en liter varmrenadt brännvin vid utminuterings var lägst 1 krona 34 öre och högst 2 kronor. Utskottet finner en sådan konkurrens mellan bolagen oegentlig och vill ifrågasätta, huruvida icke bestämmelser kunde och borde införas därom, att alla systembolag skulle vara skyldiga att för samma pris och med samma alkoholhalt tillsaluhålla egentligt brännvin äfvensom billig konjak och liknande drycker.

Sedan kommer jag till själfva kärnpunkten i min motion, d. v. s. yrkandet på inrättandet af en öfverstyrelse för de s. k. systembolagen. När det visat sig, att i många afseenden oefterrättlighet råder i fråga om dessa öfver 130 systembolag, kan det väl sättas i fråga, om man icke borde kontrollera deras verksamhet på ett mer effektivt sätt, än som hittills skett, särskildt genom inrättandet af en utaf Kungl. Maj:t tillsatt kommission eller öfverstyrelse, som skulle få både kontrollerande och förvaltande makt. Utskottet gifver sitt godkännande i princip åt hvad jag yrkat, men visar någon tveksamhet i fråga om bestämmandet af den makt denna öfverstyrelse skulle hafva. Utskottet synes frukta, att jag skulle vilja, att den rent af skulle ersätta de lokala styrelserna, och då anser utskottet att, om det vore fallet, skulle det vara bättre att bibehålla dem. Min mening har varit att inskränka de lokala styrelsernas befogenhet till deras ursprungliga uppgift, nämligen att sysselsätta sig med utskänkning af brännvin och tillhandahållande af mat i sammanhang därmed. Däremot borde utminuterings, som mycket lätt kan handhavas utan en vidlyftig styrelseapparat, kunna öfverlämnas till enskilda eller till föreståndare för utminuterings-

lokaler, hvarigenom hela vinsten af denna lönande utminuteringsrörelse komme det allmänna till godo. Emellertid anser utskottet, att en sådan öfverstyrelse skulle göra mycket gagn, därigenom att den skulle se till, att enhetligare principer komme att tillämpas i afseende på bolagens verksamhet, såsom exempelvis beträffande öfverlåtelsekontrakt, försäljningspris, varans styrka, förvaltningskostnader o. s. v. Och utskottet slutar med att i afseende på denna punkt yttra följande: »En blifvande utredning torde emellertid gifva ytterligare uppslag i afseende å den tilltänkta öfverstyrelsens verksamhetsområde och befogenhet». Däremot vill utskottet icke vara med om mitt yrkande på förbud mot utminuterings och utskänkning af brännvin annat än i slutna kärl. Därom säger utskottet, att för det förslaget saknas giltiga skäl, och skulle en dylik anordning dessutom vara förenad med betydande besvär och kostnad. Jag tror däremot, att ett bifall till motionen äfven i denna punkt skulle mycket förenkla lösningen af spirituosa-försäljningsfrågan, liksom det skulle bli mycket nyttigt i afseende på en effektiv kontroll. Att besväret och kostnaderna härför icke skulle behöfva blifva så stora, har jag sökt visa i motiveringen till min motion, men jag vill icke trötta kammaren med att upprepa hvad jag där sagt.

Sedan är det en punkt, i afseende på hvilken utskottet icke synes vetat, hvad det skulle säga. Utskottet yttrar nämligen: »För sin hemställan om ändrade bestämmelser angående storleken af nu gällande försäljningsafgifter har motionären ej anfört något i sin motivering, hvadan utskottet svärfvar i okunnighet om hvad motionären i detta stycke åsyftar och följaktligen saknar möjlighet att vidare yttra sig därom». Det kan nog vara riktigt, att jag i den punkten icke uttalat mig tillräckligt tydligt, men hvad jag menat framgår af hela sammanhanget i motiveringen. Såsom bekant äro dessa försäljningsafgifter mycket olika på olika ställen, och det har jag också framhållit i min motion sid. 13. Därför är det icke alldeles riktigt att säga, att jag icke i motiveringen visat hvad jag vill, då jag hemställer om likformighet med afseende på storleken af säljningsafgifterna. Men äfven om utskottet icke fått klart för sig hvad jag afsett med dessa försäljningsafgifter, har det dock upptagit själfva saken, då det talar om öfverstyrelsen och anser, att den skulle få att tillse, »att såvidt möjligt enhetliga principer komma att tillämpas i bolagens verksamhet, såsom exempelvis beträffande öfverlåtelsekontrakt, försäljningspris, varans styrka, förvaltningskostnader o. s. v. Att följa en enhetlig princip vid upprättandet af öfverlåtelsekontrakt är detsamma som jag menar med enhetlighet i afseende på försäljningsafgifter.

Utskottet slutar med afstyrkande af utredning i afseende

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförrordningen. (Forts.)

på hvad vinsten skulle blifva, ifall de åtgärder, som jag i min motion föreslagit, komme att genomföras. Det anser utskottet sig sakna anledning till, och yttrar sig därom på följande sätt: »För öfrigt anser utskottet, att den här omhandlade reformeringen af systembolagens verksamhet bör komma till stånd, oafsedt om däraf skulle följa ökad eller minskad vinst för stad och kommun». Jag tror nog att, om utredning kommer till stånd, äfven den saken kommer att beaktas. För öfrigt är det åtskilligt annat, som utskottet icke direkt särskildt förordar, men jag finner, att utskottet icke har någonting emot att utredningen äfven sträcker sig ut öfver de punkter, som utskottet särskildt förordat till utredning, ty utskottet slutar sin motivering i sista stycket före klämman på följande sätt:

»Till sist vill utskottet med afseende å den här ofvan förordade utredningen framhålla, att Riksdagen icke torde böra på förhand uppdraga alltför snäva gränser för densamma. En ganska grundlig revision af bithörande bestämmelser äro nämligen förvisso behöflig för ett rätt tillgodo-seende af de intressen, systembolagen äro afsedda att tillvarataga, och en närmare undersökning kan möjligen komma att ådagalägga, att äfven andra åtgärder än de af utskottet antydda visa sig erforderliga för ändamålets vinnande».

Då med de *intressen systembolagen äro afsedda att tillvarataga* icke kan menas systembolagens egna intressen utan, tvärtom, nykterhetens och allmänhetens intressen, är jag fullkomligt tillfredsställd med den motivering, som här lämnats med afseende på omfånget af den utredning, som utskottet förordat, och jag får därför, herr talman, anhålla om bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindblad: Jag skall till en början be att få rätta ett tryckfel på sidan 9, då siffran är berörd af den sista talaren. Det står i statistiken öfver bolagets brännvinsförsäljning i Stockholm sista siffran 9,20 det skall vara 9,02. Det kan ju vara skäl att göra den rättelsen.

Den af mig väckta frågan var på tal vid 1905 års riksdag, då den nu gällande brännvinsförsäljningslagen antogs. Jag var själf medlem af särskilda utskottet och vet, hvilka diskussioner fördes om den saken; men det var så mycket, som skulle genomföras den gången, särskildt upphäfvande af gästgifverirättigheterna på landsbygden, och dessutom infördes ju beträffande utskänkningsbolagen, att alla, åt hvilka af bolagen upplåtits rätten att utskänka spirituösa drycker, skulle taga alla dessa drycker från bolagen. Det var rätt svårt att få in de bestämmelserna, och därför kunde man icke då taga steget fullt ut och föreskrifva, att äfven alla utminuteringsaffärer skulle taga allt

brännvin från bolagen, eller att förbjuda all öfverlåtelse af utminuteri-
 ning. Men om man nu följde den reservation, som är afgifven af herr Ericsson i Ofvanmyra m. fl., så skulle år 1915 införas den ordningen, att bolag icke skulle äga rätt att öfverlåta utminuteringsrättigheter, och sålunda skulle det efter 10 års förlopp vara ett nytt afsevärdt steg taget på den inslagna vägen, hvarigenom man tillförsäkrade *det allmänna* bättre tillvaratagande af afgifterna från sprithandteringen. Jag vill för min del bekänna, att jag anser det icke alls orimligt att efter så lång tid kunna taga det steget, ty vi hafva dock, ehuru utskottet icke vill erkänna det såsom något nytt moment, sedan 1905 fatt erfarenhet om en sprittrust och leveransföreningens kapitulation inför denna.

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförfordningen.
 (Forts.)

Jag tror det vara skäl, att man tänker på, huru dessa saker kunna i fortsättningen manipuleras. Det heter visserligen nu, att bolagen hafva rättighet att efter ordalydelsen i lagen göra inskränkningar, men man ser att, när bolagen på allvar vilja tillämpa restriktiva bestämmelser, blir det ett anskri från minut-handelsrättigheternas innehafvare, och det rifves upp mycket damm för att förvilla allmänhetens omdöme. Icke för ty vill jag för min del tillropa alla bolag, att gärna gå på och indraga alla minutaffärer, som lämpligen kunna indragas; de hafva laglig rätt därtill, jag tror, att de då arbeta i rätt riktning, och vi skola äfven få se, att allmänna meningen gifver häråt sitt stöd. Är det rimligt, att då en vara, som kostar 17 öre i tillverkning och som staten belägger med en extra tillverkningsavgift af 65 öre, hvarefter priset med frakt och rektifikation ökas med 10 öre, samt därtill en särskild försäljningsavgift, slutligen försäljes af bolaget för 1 krona 45 öre för 41 procentig vara, är det rätt, att det enskilda förvärfsbegäret skall kunna få tillfälle att här dela vinsten med det allmänna? Man har lagt på alla dessa olika avgifter för att *försvåra åtkomsten*, och då anser jag för min del alldeles otillbörligt, att det enskilda förvärfsbegäret får spelrum, utan här böra alla fördyringarne komma det allmänna till godo, som med flit pålagt desamma. Jag har sett af en tidningsartikel i Nya Dagligt Allehanda, som var införd från vinhandlarhåll, att det betalats 60,000 kr. i afträde för en vinhandelsaffär, som säges, sedan konjaksukasen utfärdades, icke betinga 1,000 kronor i öfverlåtelse, och sedan säges det på samma ställe, att många hafva betalt ända till 100,000 kronor. Då frågar jag: finnes det någon lifsmedels- eller speceriaffär här i Stockholm, för hvilken det bara för öfverlåtelsen betalas så stora belopp? Det gäller icke inventarier och ersättning för lokaler, utan det är för rena öfverlåtelsen, som det betalas ända upp till 100,000 kronor. Därmed visa vinhandlarna själfva hvad dessa rättigheter blifvit värda, eller rättare hvad de ansett dem

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförrådningen. (Forts.) hittills vara värda. Men jag frågar: är detta en rättmätig vinst, som de dela med det allmänna? ... Hvarför skall då det allmänna hafva hela vinsten? Jo, därför att det allmänna får bära alla bördorna af fattigvård, sjukvård, sinnessjukvård och allt sådant som följer med spriten. Där är det allmänna, som får draga lasset, men vinhandlarna stoppa förtjänsten i sina fickor och bidraga icke med mera, än hvad de på grund af debetsedlarna äro tvungna till, likasom alla andra människor.

Vidare vill jag påpeka, att genom att öfverlåta rättigheter åt bolag och icke åt enskilda affärer har man *rättighet* att kontrollera och revidera, men det har man ingalunda i fråga om de enskilda affärerna. Dem kommer man icke åt. Sedan de betalt sitt, äro de fria, och all förtjänst stannar hos dem. Man klagat redan nu öfver att det är så svårt att få rättelse inom *bolagen*, att de ofta gå på sidan om det allmänna o. s. v., men där har man dock *möjligheten* att komma till rätta med bolagen genom en sträng revision, men gentemot enskilda affärer finnes icke en sådan möjlighet.

Nu har på grund af den Bellinderska motionen utskottet föreslagit, att en gemensam öfverstyrelse skulle komma till stånd, och det hälsar jag med stor tillfredsställelse, ty jag ser däri en förbättring, men jag kan icke säga, att jag finner utskottets motivering emot en annan motion, som vill införa bättre kontroll och befogenhet hos styrelsen i hvarje särskildt bolag, lycklig. Det vore väl en fördel, att i dessa särskilda bolagsstyrelser det allmänna hade tillfälle att utse majoriteten. Jag skall be att få framhålla, att samma tidningsartikel slutar med en fingervisning, som är ganska betecknande. Den säger: »den enda myndighet, som nu kan göra något för vinhandlarna, är Göteborgssystemets bolagsstämma den 1 instundande juni. Nu är det visserligen så, att herr Semmy Rubensson med släkt, vänner och affärsvänner disponera rätt många af de på ett 70-tal händer fördelade 1,245 aktierna i Göteborgssystemet, men en hel del aktieägare med en friare syn på tingen lära ändå komma att opponera sig emot ett och annat af den myndiga direktörens tilltag. Under vissa betingelser lär denne, som ju är långt till åren kommen och väl borde vara mätt på sin singuliära makt, också vara villig att afgå. Med den eventuella efterträdaren hoppas Stockholms vinhandlare att kunna förhandla om ett modus vivendi, exempelvis gifvande dem rätt att några år framåt sälja spirituosa i prislägen från 2 kronor uppåt. Ja, den som lefver får se.» Det lilla hotet är nog icke utan sin betydelse. Hvari ligger då faran? Jo, faran ligger däri, att dessa bolag, som äro fördelade på åtskilliga aktieägare, kunna lätt skifta styrelse. Fastän bolagsordningen och författningen säga, att man icke får mera än 5 % på de i bolaget insatta medlen, finnes

dock den utvägen, att, då aktierna här i Stockholm lyda på 400 kronor, ägarna få öfverlåtelseanbud på 800 kronor! Vi kunna då tänka oss, att det lätt nog uppstår den situationen, som dessa slutord i tidningsartikeln syfta på, att majoriteten växlar och växlar icke blott i afseende på personer utan äfven med afseende på principer, och då tror jag, att man har berättigad anledning att tänka på, att i dessa bolagsstyrelser det allmänna bör hafva rätt att tillsätta majoriteten af styrelseledamöterna. Jag anser, att särskildt systembolaget här i Stockholm har alldeles för svag sammansättning då det dock gäller så stora belopp. Det har nu en omsättning af nio miljoner, som tillför det allmänna en vinst på tre miljoner, och då tror jag det kan vara skäl att i tid tänka på, att det allmänna får sina representanter i majoritet.

Om ändringar i brännvinsförsäljningsföreläggningen.
(Forts.)

Huru skall man vidare kunna uppehålla de bestämmelser, som bolaget infört beträffande öppethållande? Bolaget gör alla möjliga restriktioner, men dessa enskilda spirituosahandlare få i regel hålla öppet en timme längre hvarje dag, om lördagarna tre timmar längre. Det är Gubevars *vin*-affären som föranleder detta! Men då blir det ju faktiskt att eludera de inskränkande bestämmelser, som bolaget sträfvar till. När nu dessa spirituosahandlare säga, att konjaksukasen blir för dem ruinerande, kan man förstå, att affären hittills gifvit dem stor vinst. Min öfvertygelse är, att alla vinhandlare borde blifva rika karlar. Hvarför blifva de det då icke? Jo, på grund af i allmänhet stora omkostnader och dyrbart lefnadssätt m. m. Många af dem lägga sig ombord med utskänkningsaffärer och uppsätta restauranger med dyrbar inredning, och restaurangerna tillförbindas att taga det hufvudsakliga af sina varor från dem eller den vinfirman, de representera. Men det är icke alla restauranger, som gå med förtjänst. Utskänkningaffärer äro ofta prekära och måste skötas mycket väl för att medföra vinst, och det gör, att många af dem gå öfver styr. Vi hafva sett Sveasalen gå öfver ända, och då förlorade de vinhandlare, som vore mest intresserade.

Hvad har man då för invändning att göra mot indragningen? Man resonerar som så, att därigenom skulld de *fina märkena* försvinna. Jag undrar, om man bör tillmäta det skälet någon betydelse. Det upplystes år 1905 af en ledamot af utskottet, herr Åkerberg, som väl kände förhållandena i Göteborg, att samma invändning gjordes där. Systembolaget förde dock en konjak, som kostade 35 kronor helbuteljen, och jag frågar: kan det icke vara tillräckligt att hafva så fina varor äfven för finsmakarna?

Vi veta huru förbudstanken i våra dagar kommit fram. Jag för min del tror icke på densamma, men jag tror, att vi

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

komma att upplefva det experimentet, då denna tanke kommer att slå igenom, och jag tror, att det vore vida klokare att i tid vidtaga de förbättringar i systemet, som gå att införa, ty jag tror, att på det sättet stode vi på säkrare grund. Skall man hellre låta dessa finsmakare fälla utslaget, och samhället afstå från ordning och reda i brännvinshandeln, tolerera underslef och draga från det allmänna miljoner? Det kan jag för min del icke tillråda.

Nu har jag af opportunitetsskäl i motionen undvikit att tala om punschen, ty jag tror den hafva så pass stor betydelse här i Stockholm och annorstädes, att det bestämdt vore klokare att låta punschen vara i fred tillsvidare och se till, om det kan lyckas att få förbud på det öfriga brännvinet; då man icke ville gå den vägen inom utskottsafdelningen, föreslog majoriteten en skrifvelse jämväl om punschen. Det är icke första gången man finner, att när man vill taga ut steget fullt ut på en gång, hela frågan kommer i diket; och jag tror det varit lämpligare att låta punschaffärerna få rådrum en tid framåt, ty punschen är dock svagare brännvin, den närmar sig vissa vinsorter, portvin o. dyl., som kunna komma upp till samma styrka som punsch.

Den siste ärade talaren var nöjd med det uttalande utskottet gjort här, när det tillstyrker en utredning med följande ord:

»Till sist vill utskottet med afseende å den här ofvan förordade utredningen framhålla, att Riksdagen icke torde böra på förhand uppdraga alltför snäva gränser för densamma. En ganska grundlig revision af hithörande bestämmelser är nämligen förvisso behöflig för ett rätt tillgodoseende af de intressen, systembolagen äro afsedda att tillvarataga, och en närmare undersökning kan möjligen komma att ådagalägga, att äfven andra åtgärder än de af utskottet antydda visa sig erforderliga för ändamålets vinnande.»

Däri lägger jag en annan betydelse än han, ty jag är förvissad att, sedan Riksdagen skickat frågan till Kungl. Maj:t och densamma kommit under vederbörlig utredning, denna icke kan stanna inom så snäva gränser, som utskottet vill gifva den, utan frågan kommer nog att tagas upp i hela dess vidd, och vi få nog, sedan kommittébetänkandet kommit fram, ett mera vidtgående förslag, än utskottet nu vill vara med om. Därför torde det icke vara så synnerligen halsbrytande, hvilket beslut kammarerna kommer att fatta, ty hufvudsaken är, att en revision kommer till stånd, men som den af reservanterna herr Ericson i Ofvanmyra m. fl. afgifna reservationen mest öfverensstämmer med de af mig uttalade önskingarna, skall jag be att få yrka bifall till den reservationen.

Herr Forss: Då jag vid denna punkt 2, som berör herr Lindblads motion, biträdt den af hr Ericsson i Ofvanmyra m. fl. anförda reservationen, ber jag att med några ord få angifva skälen härför.

Lika litet som utskottet kunna reservanterna vara med om att tillstyrka Riksdagen att utan vidare antaga den af herr Lindblad föreslagna ändringen i 2 mom. 17 par. af brännvinsförordningen. Nu har, som vi hört, motionären själf frånträdt detta yrkande och biträdt hvad reservanterna här i frågan föreslagit. Den, som under de senare 20 à 30 åren iakttagit det s. k. göteborgssystemets utveckling, har icke kunnat undgå att märka, hvilka förmåner som följt däraf, att det enskilda förvärfsbegäret blifvit allt mer skildt från denna handtering. Man må hysa hvilken åsikt som helst beträffande rusdrycksbruket, så måste man dock erkänna att, så snart det enskilda förvärfsbegäret spelar in, detta har varit till stort men för det allmänna i såväl ekonomiskt som sedligt afseende. Konung och Riksdag hafva också insett detta. Steg för steg hafva de enskilda intressena blifvit tillbakasatta genom ändring i förordningen om brännvinshandel. Beträffande bolags rätt att öfverlåta rättigheter, uttalade 1895 dåvarande finansministern till statsrådsprotokollet följande:

»Göteborgssystemet gör i främsta rummet afseende på den arbetande klassens intresse, hvaraf följer att, där detta system tillämpas, inga s. k. krogar och ej håller några rättigheter till minuthandel med egentligt brännvin öfverlåtas åt enskilda personer; de enda öfverlåtelser, som böra medgifvas, äro rättigheter till utskänkning å de större och bättre restauranterna och schweizerierna, hvilka bolagen åtminstone i våra större städer svårligen kunna sköta själfva, och hvad minuthandeln beträffar, endast försäljning af dyrare spirituosa, såsom konjak, whisky, arrack o. d., samt likör och punsch.»

Detta ansåg dock finansministern icke böra inflyta direkt i förordningen, utan han ansåg, att det borde öfverlämnas åt Konungens befallningshafvande att i hvarje särskildt fall pröfva och besluta. Emellertid medförde detta uttalande icke åsyftad verkan. I 1905 års förordning blef därför bestämdt, att brännvinsförsäljning må upplåtas endast åt särskildt inom staden utslutande för detaljhandel med brännvin bildadt bolag. Men, säger man, bolagen hafva icke nog sakkunskap, då det gäller handhafvandet af den dyrare spirituosa. Ja, den uppfattningen hade man för icke så länge sedan, äfven då det gällde småstäder. I den stad jag tillhör, har det dock sedan 10 år tillbaka varit så, att med öfverlåtelse af spriträttigheter följt skyldigheten att inköpa all spirituosa från bolaget. Från den 1 oktober 1901 blef en ny ordning tillämpad. Då blef lagret

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

skildt från den öfriga affären. För lagret blef det tillsatt en sakkunnig föreståndare. Från lagret utlämnades allt brännvin till minuthandeln och till utskänkingsställena. De enda rättigheter, som i Falköping sedan nämnda tid fått öfverlätas, hafva varit två s. k. första klasseus schweizerirättigheter, hvilka icke medförde rätt att utskänka egentligt brännvin på annat sätt än under måltid åt spisande gäster. Detta fortgick några år och visade en betydlig förbättring i förhållandena, men sedermera visade det sig likväl, att s. k. billig konjak såldes glasvis på ett sätt som motverkade den ordning man ville åstadkomma. Därför beslöts för omkring tre år sedan, att icke några som helst rättigheter vidare skulle få öfverlätas, utan äro nu hotellvärdarna antagna såsom föreståndare för den utskänkning, som äger rum äfven på hotellen. Huru detta nya förhållande verkat, vill jag med några siffror visa. År 1897—98 såldes 153,150 liter, vinsten för hvarje liter var 18,7 öre, årsvinsten kronor 34,574: —.

1900—01 såldes 184,273 liter, vinsten per liter var 26,7 öre, årsvinsten kr. 49,217.

1903—04 såldes 134,253 liter, vinsten per liter var 54,5 öre, årsvinsten kr. 73,175.

1906—07 såldes 201,082 liter, vinsten per liter var 51,2, årsvinsten kr. 103,039.

1908—09 såldes 165,770 liter, vinsten per liter var 53,8, årsvinsten kr. 89,265.

För att rätt belysa dessa siffror ber jag få nämna, att medelsiffran för samtliga bolags vinst per liter samma år var, resp. 40,5, 38,4, 47,7, 48,9 och 46,4 öre. Häraf framgår, att under sex år har vinsten per försäld liter uppgått till ungefär tre gånger så mycket som den gjorde förut. När det nu är fråga om att s. k. minuträttigheter icke vidare skulle få öfverlätas, är det kanske icke uteslutande Stockholm man bör fästa sig vid. Man bör fästa sig äfven vid öfriga delar af landet. När man af statistiken ser, att ännu öfverlätas rättigheter till 6 öre för liter, och vidare, att det finnes bolag, som icke hafva mer än 9 öre i vinst för försäld liter, tror jag, att en revision, i det syfte, som förevarande betänkande afser, är synnerligen af behofvet påkallad. Enligt herr Lindblads motion skulle vinhandlarna i Stockholm år 1909 sålt icke mindre än 3,300,000 liter. Men nu lär det vara förhållandet, att från detta literantal bör frånräknas 7 à 8 hundra tusen liter, som bolaget själf köpt af vinhandlarna. Om man fråndrager 800,000 liter, så återstår likväl 2,500,000. För detta litertal har erlagts 17 öre för såld liter. Nettovinsten för det brännvin, som stockholmsbolaget sålt under samma år, är 60,2 öre, och om man jämför detta med hvad som borde kunna hafva influtit, om dessa minuträt-

tigheter icke varit öfverlåtna, finner man en skilnad på öfver en miljon kronor, som bolaget genom öfverlåtelsen gått förlustig om och därmed det allmänna. Jag kan icke heller förstå talet om svårigheter för vinhandlarna att underkasta sig dessa bestämmelser, ty de hafva icke mera rätt än hvad bolaget själf har och kunna enligt min uppfattning icke göra anspråk på att få bättre rätt. Herr talman, jag tillåter mig därför yrka bifall till den af herr Ericsson m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförrordningen.
(Forts.)

Herr Stendahl: Hela vår brännvinslagstiftning företer bilden af ett sorgligt lappverk på lagstiftningens område, och detta oaktadt densamma vid olika tillfällen blifvit reviderad. Den företer bilden af en lagstiftning, sådan den blifver, då den ständigt skall ändras och pålappas efter välmenande motionärens recept. Man kan icke klandra vare sig den nuvarande regeringen eller föregående regeringar, därför att de icke kommit med omfattande förslag i fråga om brännvinslagstiftning, utan öfverlåtit åt Riksdagen, som är ensam bestämmande i dylika frågor, att själf reda sig med svårigheterna. Att inlåta sig på brännvinslagstiftning är det farligaste område för den, som icke är i förbund med nykterister eller såvida man söker popularitet eller stöd i allmän mening.

Hvarje sund och praktisk lagstiftning måste gå ut ifrån att lagstiftning göres sådan, att den kan efterlevas, eller åtminstone sådan, att brott emot lagen i allmänhet kunna öfvervakas. Sådan grund utgår den nuvarande brännvinslagstiftningen icke ifrån. Man har här förutsatt att, om man endast skrifver lag, så följer efterlefnad af lagen själfvallet. Man har gått ut ifrån att, när syftet är godt i lagen, så måste också lagen vara god, och man har funnit på ett slagord, att brännvinshandeln bör ordnas i *sedligt syfte*, och detta slagord har varit så bärande, att man helt och hållet förbisett såväl det praktiska som det ekonomiska äfvensom det rättvisa. Brännvinsbolagen på sedlighetens grund hafva dock fyllt ett ganska viktigt behof och skaffat erfarenheter och äfven infört ordning i många fall, där allt förut var planlöst. Utskänkningsbolagen hafva mångenstädes med stöd af en lag, hvars stiftare icke öfverskådat räckvidden af sina egna föreskrifter, tillskansat sig en makt, hvarigenom de satts i tillfälle att enväldigt beskatta rikets undersåtar, en rättighet som annars endast tillkommer riksdagen, och dessutom, då de begagnat sig af sin maktställning, till och med kunnat, utan att handla i sedlighetens intresse, förtrycka loflig näring. Sådant är i strid mot grundlagen, och det kan därför vara skäl att Riksdagen, så fort sig göra låter, återtager sin egen makt och myndighet och icke lämnar den i händerna på andra.

Den Bellinderska motionen är, äfven om motionären möjli-

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

gen skulle hafva misstagit sig i en eller annan detalj, en af de allra märkligaste enskilda motioner under denna riksdag och vittnar enligt min mening om sällsynt gedigenhet och blick för hvad man måste fordra. Det förvånar mig icke, att bevillningsutskottet nu icke förmått lösa de af motionären framlagda svåra frågorna, oaktadt bevillningsutskottet ägnat ett omfattande arbete åt dessa frågors behandling, och kan man icke vara annat än tacksam mot bevillningsutskottet, därför att detta insett nödvändigheten af en kraftig utredning.

I sammanhang med detta ärende må det tillåtas mig att nämna några ord om förbudslagstiftning. Förbudslagstiftning har varit gällande i Lappland, men var utan värde, hvarför man förnuftigtvis upphäfde densamma. I vissa delar af Norge är fullständig förbudslagsstiftning i fråga om utskänkning af spritdrycker, vin och öl gällande, och har totalförbud genomförts å bland andra orter Narvik. I somras, då jag med riksdagsmännen besökte Narvik, gjorde jag mig underrättad om förhållandena därstädes och fick från trovärdigt håll upplysningar, att brännvin, som under den tillåtna tiden i staden försålles från två tillåtna ställen, numera under förbudstiden såldes på minst 12 ställen. Man gick till väga så, då man köpte brännvin, att man gick in bakvägen och i förstugan eller köket, där handeln skedde, satte sin tomflaska och lade pengarna samt gick ut ett ögonblick. När man återkom, fanns brännvinet där på flaskan. Ingen hade emottagit pengarna, ingen hade emottagit rekvisition, och ingen hade utlämnat brännvinet. Där det gick mera öppet till väga, gick man in och begärde att få en dynamit, och man fick flaskan inslagen i ett paket.

På fråga, om det icke lyckades att göra åtal för öfverträdelser, svarades, att sådant icke skedde, enär bevisningen blef omöjlig. De, som köpte, lämnade inga upplysningar, och ingen som kom underfund med den olagliga trafiken ville uppträda som angifvare.

För att beröra ett annat förhållande i samma riktning, som ligger oss mycket närmare, nämligen Stockholm, där jag själf är åklagare, och där jag så långt det stått i min makt sökt att hindra olaga brännvinshandel, skall jag be att här få anföra en del fall.

För många år sedan tillverkade en handlare här i staden en vara, som benämndes Rhenpunsch. Det var en blandning af Rhenvin och punsch och föll gifvetvis under lagens benämning brännvin. I vindragarnes källare verkställdes blandningen, buteljeringen, etiketteringen, och från denna verkställdes distribueringen. Försäljaren upptog order hos kunderna, och på hans order utsändes från vindragarna varan, utan att kunden visste, hvarifrån varan kom, och betalades varan först senare enligt en

utskrifven faktura. Innan trafiken blev offentlig, trodde en hel massa kunder, att varan infördes från Tyskland, och afnämarna hade icke den svagaste idé om att här förelåg olaga brännvins-handel. Man gjorde beslag på 150 liter och verkställde ett åtal. Någon tid efteråt visade det sig, att en whiskyagent intog varor själf och sålde lādvis whisky här i staden. Efter order till agenten hemsändes varorna till kunderna, som senare betalade efter fakturor, utskrifna i den utländska whiskyfirmans namn. Man lyckades efter en hel del besvär att kunna åstadkomma bevisning, och åtal följde.

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförrådningen.
(Forts.)

Jag har all anledning antaga, att denna olaga brännvins-handel fortgår i ganska stor utsträckning, och har jag fått uppgifter om att under storstrejken blomstrade rörelsen synnerligen. Vindragare lära, efter hvad jag hört, fortfarande vara mellanhänder, och det har uppgifvits, att äfven ångbåtskommissionärer tjänstgöra såsom mellanhänder vid tillhandahållande af varan.

Man har ändrat taktiken. Numera lär agenten upptaga order och varan skickas genom mellanhanden någon af de närmaste dagarna till kunden. Agenten skrifver till det utländska huset, som han representerar, och detta hus skickar sedan faktura, som af kunden betalas till agenten. Ehuru väl jag fått många uppgifter om att tillvägagångssättet är sådant, har det icke i något enda fall lyckats mig att få uppgift om, när, hvar och hur något särskildt fall af brottslighet föröfvats, och de, som lämnat mig upplysningar, vilja under inga förhållanden stå som angifvare.

Det är gifvet att, när köpare och säljare äro eniga om trafiken, så står man maktlös för att åstadkomma rättelse.

Köpenhamns frihamn ligger alldeles invid landets dörrar, och äfven om man lyckades här i landet hindra utlämnandet från nederlag, skulle icke mycket vinnas därmed, ty rörelsen skulle i dess ställe endast flyttas öfver till Danmark.

Förbudslagstiftning är, enligt min mening, en omöjlighet och statistiken öfver brännvin, som officiellt försäljes, är en dålig gradmätare på nykterheten.

Att genom lagstiftning utöfver en viss rimlig gräns försvåra åtkomsten af spritdrycker eller godtyckligt höja priserna på sådana drycker öfver den rimliga gränsen måste medföra, att man kringgår sådana välmenande bestämmelser till skada såväl för sedligheten som för stora ekonomiska värden, hvilka kunna vara och böra blifva till gagn för landet.

För den, som grundligt vill sätta sig in i hvad herr Belinder afser med sin motion, torde det emellertid blifva klart, att han studerat sin sak grundligt, och att han ledes af kloka och förståndiga motiv.

Om ändringar i brännvinsförsäljningsföreskrifningen.
(Forts.)

Jag skall, innan jag gör mitt slutyrkande, be att få lämna den näst föregående talaren ett par små upplysningar.

Han talade om att vinhandelsrättigheterna stå i så högt pris, att ingen speceriaffär kan tillnärmelsevis jämföras med dessa. Det är emellertid icke att förvåna sig öfver, ty vinhandelsrättigheter kunna icke förvärfvas genom en anmälan, utan de betraktas såsom monopol. Erhölles de af hvem som helst, som har medborgerligt förtroende, efter anmälan, skulle gifvetvis priset sjunka. Det har icke utlämnats några nya vinhandelsrättigheter annat än undantagsvis på de sista 20 åren, och därför är det gifvet, att värdet på dem stigit. Det är med dem som med droskrättigheterna här i staden. En resolution å drosknummer betalas endast med 3 kronor. Den har icke något egentligt värde, men det har varit ett fall, då en del drosknummer såldes för öfver 60,000 kronor. Det var för många år sedan, och det väckte synnerligen stort uppseende. Det bolag, som under utställningen 1897, fick en del drosknummer sig tilldelade, betalade 3 kronor för resolutionen, men när det senare sålde dem, fick det endast för rättigheten öfver 60,000 kronor.

Jag skulle vidare vilja lämna samma ärade talare en liten upplysning. Han sade, att dessa vinhandlare slösade bort en massa pengar på att göra sig till förläggare för restauranger. Ja, det har varit en tid, då sådant förekom, men under de sista två åren har i Stockholm ingen restaurationsrörelse haft rättighet att köpa spirituösa drycker annat än genom Göteborgssystemet.

I det läge frågan nu är genom bevillningsutskottets betänkande får jag instämma i bevillningsutskottets yrkande om en skrivelse till Kungl. Maj:t i ärendet.

Herr Wester: Det händer understundom, att det är lättare att skrifuva en motion än att sedan försvara den. Herr Lindblad yrkar i sin motion på förbud för bolag att till vinhandlare öfverlåta försäljning af annat brännvin än punsch. Allt hvad herr Lindblad yrkar i sin motion kan emellertid af Göteborgssystemet genomföras, såvida det i öfrigt befinnes vara lämpligt; för detta ändamål behöfves icke någon särskild motion eller något beslut i Riksdagen. Utskottet har för sin del ansett, att en fullständig utredning i frågan vore nödvändig, men har också trott, att genom en klok begränsning af bestämmelserna i öfverlåtelsekontrakten rättighet till utminuterung af dyrare spritvaror skulle kunna öfverlämnas till andra än bolagen själfva utan att skada nykterhetens och det allmännas intressen. Här emot hafva reservationer anförts i utskottet. Reservanterna anse visserligen en utredning nödvändig, men de vilja öfverföra all utminuterung af brännvin till bolagen. En reservant har

ansett, att öfvergångstiden lämpligen skulle bestämmas till tio år, andra vilja däremot begränsa den till tre år. Ingen har sålunda inom utskottet kunnat tillstyrka herr Lindblads motion, och skulle den af Riksdagen bifallas, finge säkerligen många vinhandlare sluta med sina affärer, och jag tror, att denna handel därmed komme att öfverlätas på utländska agenter och specerihandlare, hvilket icke kunde vara nyttigt för nykterhetsrörelsen. När man vill reformera på detta område, får man icke börja med partiella reformer, som endast äro egnade att skada enskilda i deras lofliga näring, utan måste gå till botten med frågan, och reformera det hela så, att systemet kommer mera i öfverensstämmelse med vår tids förhållanden och tidsåskådning.

Många berättigade anmärkningar hafva framställts mot de nu existerande systembolagen, hvilka också torde behöfva reformeras. Dessa systembolag hafva utbildat sig till en makt utan system, utan begränsning och utan enhetlig samverkan sinsemellan. Härigenom har på många ställen uppstått konkurrens mellan bolagen själfva; det ena håller lägre pris än det andra, de sälja brännvin af olika alkoholstyrka o. s. v. Jag vill i detta sammanhang erinra om den s. k. konjaksukasen i Stockholm. Hvad är detta annat än ett steg i riktning af att förtaga vinhandlarna rätt att handla med brännvin? Ukasen säger, att på ingen må öfverlätas rättighet att försälja spirituosa eller konjak till pris understigande 3 kronor per liter, under det bolaget själfvt säljer för 2 kronor, och bolagen i Sundbyberg och Södertälje för kr. 1: 75. Detta är väl ändå onaturliga förhållanden, som böra ordnas.

Herr Bellinder har i sin motion erinrat om de dryga omkostnader, som numera äro förenade med systembolagens verksamhet. Ja, det är också sant, att omkostnaderna hafva stigit, men en af orsakerna till deras ökning har varit, att mathållningen på utskänkningsställena slukat mer af bolagens medel än egentligen varit skäligt, och förhållandet härmed borde sålunda äfven ändras. Herr Bellinder gjorde vidare anmärkning mot de olika tider under hvilka utmunteringen hålles öppen. Hans anmärkning är riktig, men jag påpekar, att när i Stockholm utskänkningsbolaget lördagarne stänger sina lokaler kl. 1 och vinhandlarna tillåtas hålla öppet till kl. 5, få de icke sälja till samma billiga pris, som under öfriga delen af dagen, utan måste då hålla ett bestämdt högre pris.

Det synes sålunda vara nödvändigt, att en utredning och reform på detta område kommer till stånd, hvarför jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförrordningen.
(Forts.)

Om ändringar i brännvinsförsäljningsföreskrifningen.
(Forts.)

Herr Boman: Rörande den i herr Bellinders motion gjorda anmärkningen i fråga om den stora ökningen i omkostnaderna för brännvinsbolagens verksamhet, vill jag angifva en synpunkt, som icke är berörd i utskottets betänkande, nämligen de ändrade bestämmelser, som tillkommit genom 1905 års brännvinslagstiftning, då bolagen ålades att själfva handhafva försäljningen af maltdrycker. Under det föreståndarne för bolagens utskänkningsställen förut ofta till stor del haft sin aflöning i vinsten på handeln med maltdrycker, måste bolagen, då denna vinst indrogs i bolagens egen rörelse, aflöna föreståndarne. Det är visserligen sant, att vissa brännvinsbolag redan tidigare ordnat handeln med maltdrycker på detta sätt, men flertalet bolag hade det icke före 1905.

Då motionären förklarar sig väsentligen nöjd med det slut, hvartill utskottet kommit, vill jag icke yttra mig mera om hans motion, och går därmed öfver till herr Lindblads motion.

Icke vill jag slå mig till riddare för vinhandlarne med spirituosarättighet; jag tror, att bland dem förekommit i flera fall mindre lämpliga åtgärder, men jag tror att åtskilligt däraf kunde hafva förebyggts, om vederbörande bolag, då de öfverlät rättigheterna, hade i öfverlåtelsekontrakten gjort de förbehåll, som lagligen kunna göras. Jag vill t. ex. erinra om, att Stockholmsbolaget medgaf vinhandlarne rätt att lördagar hålla öppet ända till kl. 9 på aftonen, under det att bolaget själf stängde sina minuthandelslokaler kl. 5 eller 6. Jag frågar: Är det underligt att, då de förra fingo sälja konjak under tre timmars längre tid än bolaget på sina utminuteringsställen säljer brännvin, allmänheten vänder sig till vinhandlarne och i st. f. brännvin köper billig konjak? Jag kan icke finna något märkvärdigt däri. Vidare tager det sig egendomligt ut, att bolaget i sin berättelse beklagar att vinhandlarna sälja från lokaler, olämpligt förlagda i stadens utkanter. Hvarför föreskrifver icke utskänkningsbolaget i Stockholm, att försäljningsställen där icke få finnas? I den styrelse, jag tillhör, har jag flera gånger varit med om att vägra godkänna försäljningslokaler, därför att det föreslagna läget ansetts olämpligt. Vidare har man talat om att konkurrensen mellan innehafvare af öfverlättna minuthandelsrättigheter leder till ökad försäljning. Jag vill då omnämna att äfven bolag drifva konkurrens; i bevillningsutskottet upplästes annonser från ett spritbolag, som annonserat i tidningar såväl i Kalmar som i Göteborg om försäljning af brännvin till kr. 1: 25 och 1: 60, pris, som äro väsentligt lägre än de på vederbörande orter gällande. Att bolagens öfvertagande och utöfvande af hela handeln med spirituosor skulle fordra utvidgad kontroll, torde vara uppenbart, och jag vill erinra om, att Riksdagen förra året, med anledning af motioner i båda kamrarna om

införande af bättre kontroll öfver spritbolagen, skref till Kungl. Maj:t och begärde utredning i fråga om nya kontrollbestämmelser. Att året därpå föreslå och besluta en anordning, som skulle ytterligt försvåra effektiv kontroll, kan icke vara konsekvent. Motionären frågar i sitt anförande, huru stor del af vinsten det allmänna får å den genom vinhandlarne sålda konjak. Ja, det allmänna får precis så mycket som vederbörande bolag vill bestämma, då priset nämligen kan fixeras i öfverlåtelsekontrakten, och jag skulle vilja rikta den frågan till honom, hur stor del af vinsten kommer det allmänna till godo, när innehafvare af öfverlåtna utskänkningsrättigheter sälja spirituosa t. ex. finare konjak? För öfrigt kan det enligt min mening ej vara riktigt att bedöma denna fråga företrädesvis som en ekonomisk fråga, utan den torde böra afgöras efter dess betydelse i nykterhetshänseende.

Om ändringar i brännvinsförsäljningsföreskrifningen.
(Forts.)

Motionären omnämner den stora omsättning, som vinhandlare hafva med billig konjak. Hans siffror må vara riktiga, men jag undrar, om icke den stora minuthandeln, med billig konjak framför allt, är till väsentlig del framkallad af att spritbolagens styrelser i välmenadt nit för nykterheten kommit att i allt för hög grad vidtaga restriktioner i fråga om utskänkningsrörelsen utan att tänka på den verkan, detta kunde hafva på minuthandeln. För min del är jag öfvertygad om, att hade icke så stränga restriktioner utfärdats i fråga om utskänkningsrörelsen, så hade icke siffrorna för minuthandelsvis såldt brännvin i denna stad visat sig så otillfredsställande, som de äro. Jag vill anmärka, att vid en jämförelse med Göteborg, där icke samma restriktioner införts i fråga om utskänkningsrörelsen, utan man kvarstår vid de förhållanden, som voro rådande här för 5 å 6 år sedan, denna utfaller så, att siffrorna för minuthandelsvis såldt brännvin i Göteborg under åren 1889 och 1909 utgöra 9,56 och 6,26 liter per invånare mot i Stockholm resp. 7,35 och 7,55 liter. Jag vågar tro, att därest den utredning kommer till stånd, om hvilken utskottet hemställer, att Riksdagen måtte skrifva, åtskilligt olämpligt skulle kunna förebyggas och flera åtgärder kunna vidtagas till verkligt gagn för nykterheten.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Rop på proposition hördes nu.

Herr Lamm: Jag skall fatta mig helt kort. Jag har låtit anteckna, att jag icke deltagit i ärendets slutbehandling, men då den förberedande behandlingen af detsamma pågått ganska länge med föredrag och broschyrer m. m., har jag icke kunnat undgå att bilda mig en uppfattning i frågan och denna sammanfaller med de åsikter, som legat till grund för den af herr

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförrordningen.
(Forts.)

K. G. Karlsson från Göteborg afgifna reservationen. Skillnaden mellan denna och herr Ericssons i Ofvanmyra reservation är att, om man såsom resultat af en eventuell undersökning skulle stanna vid, att sprithandelsrättigheten bör tagas från vinhandlarne, man tänkt sig en längre öfvergångstid än den af herr Lindblad föreslagna eller tre år. I herr Karlssons reservation angifves exempelvis tio år såsom en lämplig tid. Äfven om utskänkingsbolaget i Stockholm haft rätt därtill, kan jag för min del icke gilla det uppseendeväckande sätt, hvarpå det behandlat Stockholms vinhandlare, och att de känna sig kränkta i utöfvandet af sin löfliga näring förefaller naturligt, så mycket mer som enligt de olika bolagens bestämmelser, de med bitterhet måste åse, att försäljning af billig konjak äger rum genom konkurrerande vinhandlare i andra städer. Allt detta tyder nog därpå, att något är behöfligt i den riktning, herr Bellinder i sin motion föreslagit, hvilken går ut på att införa en viss uniformitet i tillämpningen af nuvarande brännvinsförsäljningslag. Denna uniformitet har man icke lyckats åstadkomma på frivillighetens väg. Dock har jag icke en så ömmande omtanke om vinhandlarne, att jag icke kan tänka mig möjligheten att de kunna drifva vinhandel i en framtid utan all sprithandel. De böra få tillräcklig tid på sig för öfvergången, men torde liksom många andra handlande, hvilka på grund af förändringar i tullförhållande o. d., fått omlägga sin handel, äfven kunna omlägga sin. Jag tror t. ex. att en del vinhandlare, efter hvad de själfva uppgifvit, äro så beroende af försäljningen af billig konjak, att skulle denna fråntagas dem, många därefter icke skulle hafva något ekonomiskt existensberättigande, men det kan också tänkas att hela vinhandeln så småningom omläggas, och möjligen skall den handel, som blir kvar, ägna mer omtanke och omsorg åt försäljningen af vin, hvilken handel jag tror mången gång blifvit åsidosatt, därför att man nu har mer intresse af spritförsäljning. På grund af denna uppfattning ber jag att få yrka bifall till herr Karlssons i Göteborg reservation.

Åter hördes rop på proposition.

Herr Eklund. Jag skall liksom föregående talare fatta mig mycket kort.

Herr Stendahl tillät sig göra en utvikning, som strängt taget icke alls hör hit. Här är icke fråga om förbudslagstiftning. Vi hafva för närvarande icke alls att göra med dylik lagstiftning, utan med sådan, som tillåter försäljning af spirituosa. — I förbigående vill jag säga att herr Stendahl enligt mitt förmenande med hvad han anförde slår ihjäl sin egen argumentering. Han började med att tala om den stora olagliga försäljning af

spirituosa, som äger rum i Narvik, där förbud i en eller annan form lär vara rådande, och han fortsatte sedan med att tala om den stora olagliga försäljningen af brännvin, som förekommer i Stockholm. Här ha vi dock intet förbud. Han visade således att, äfven där brännvinsförsäljning lagligen är tillåten, olaga försäljning kan äga rum. — För öfrigt var ju herr Stendahls kritik icke alls riktad mot utskottets utlåtande eller de väckta motionerna utan mot nu gällande brännvinslagstiftning. Den bärande idén för nuvarande brännvinslagstiftning är — detta har också af reservanterna påpekats — att man skall försöka att i största möjliga utsträckning taga bort den enskildes ekonomiska intresse i sprithandeln, och det förefaller mig, som om herr Lindblads motion skulle vara i full konsekvens med denna brännvinslagstiftningens grundtanke. Herr Bellinder förklarade att, såvidt han kunde finna, ett beslut i enlighet med herr Lindblads motion icke blefve i konsekvens med hvad Riksdagen beslöt år 1910, då den begärde en utredning, som nu också är igångsatt, rörande Göteborgssystemen och deras handhavande af dessa saker. Det är ju mycket möjligt att så är förhållandet, men jag betonar än en gång, att ett beslut i den riktning, herr Lindblad påyrkar, är fullt konsekvent i förhållande till nu gällande lagstiftning, och ur denna synpunkt vore det ytterst betänkligt, om man skulle gå med på utskottets utlåtande. Utskottet har nämligen på sid. 13 i sitt betänkande uttryckligen förklarat, att enligt dess åsikt det hvarken vore lämpligt eller nyttigt att gifva sig in på den väg, herr Lindblad föreslår, och öfverlämna åt bolagen själfva att ensamma försälja finare spritsorter. Ty om man med gillande af utskottets ståndpunkt antager något sådant, har man gifvit på hand, att enskilda personer, som enligt lagen nu blott under vissa år, högst tre, i Stockholm ett, äga rätt att försälja spirituosa skulle få denna för vissa år arrenderade rätt ovillkorligen utsträckt för lång tid framåt.

Det har också framhållits, att bolagen behöfva kontroll. Detta är jag den förste att erkänna, men sannolikt behöfva äfven vin- och spirituosahandlarne kontroll, och jag tillåter mig anföra några ord ur den revisionsberättelse, som i dessa dagar kommer att afgifvas af utskänkningsbolagets i Stockholm revisorer, hvilket uttalande tyder på, att de af bevillningsutskottet i så hög grad omhuldade utminuteringsinnehafvarne icke sköta sig så bra, som önskvärdt vore. Jag tillåter mig att uppläsa några få rader så lydande: »I förra årets revisionsberättelse omnämndes, huru som åtskilliga innehafvare af öfverlätna utminuteringsrättigheter lämnat felaktiga deklaraionsuppgifter angående försald spirituosa, hvilket genom särskild af styrelsen föranstaltad undersökning konstaterades. Denna undersökning, som fortsatts under 1910 och hittills omfattat 28 vinhandlare, har gifvit vid handen, att

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

af dessa icke mindre än 21 blifvit efterbeskattade för sammanlagdt belopp af kronor 42,990, hvarförutom en vinhandlare genom att i förtid förstöra verifikationer och än mer genom underlåtenhet att föra s. k. förskärbok väsentligen försvårat och delvis omöjliggjort den kontroll å kvantumsuppgiftens riktighet, som han enligt sitt öfverlåtelsekontrakt varit skyldig underkasta sig.» Och så tillägges att undersökningen fortgår. När man kan konstatera sådana omständigheter som dem jag nyss framhållit, är det uppenbart, att icke blir man gynnsammare stämd mot de personer, hvilka hafva rätt att såsom sina privata affärer drifva försäljning af brännvin. Tvärtom blir man alltmer och mer inför sådana förhållanden öfvertygad om nödvändigheten af största möjliga kontroll öfver allt som sammanhänger med denna handtering. Lägges allt detta under borgen enbart och kommer under en hand, kan det ytterligare kontrolleras såväl af staten som af de kommunala myndigheter, som hafva med saken att skaffa.

Jag tillåter mig, herr talman, att göra samma yrkande som herr Lindblad.

Ropen på proposition förnyades.³

Herr Hernlund: Jag skall icke söka täfla i korthet med min kollega lektor Bellinder; jag skall i stället göra ett försök att blifva lång, men i motsatt riktning. Herr Bellinder anser sig såsom bekant vara specialist i afseende å korthet.

Jag har begärt ordet för att i egenskap af en det allmännas representant hos Göteborgssystemet i Stockholm inlägga en protest mot det sätt, på hvilket herr Bellinder behagat yttra sig om detta bolag. Jag skall icke citera mer än ett enda ställe och det på några få rader; det är tillräckligt för att gifva ett prof på det skriftsätt den ärade motionären tillåter sig. »Bolaget erkänner själf», skrifver herr Bellinder, »att det använder den goda mathållningen såsom lockbete för att draga till sig och fasthålla ordentliga gäster vid krogen. Erfarenheten har emellertid visat att detta lockbete måste doppas i brännvin om det skall utföva någon dragningskraft på allmänheten. Att uppmuntra brännvinsförtärandet med lyx och god mat kan aldrig vara samhällsgagneligt och än mindre ekonomiskt». Detta skriftsätt kan ju användas af en eller annan pamflettförfattare, men det tyckes icke vara värdigt en historiarum lektor, som väl bör vara objektiv i sin framställning. För att visa, hur man skall bedöma Göteborgssystemets ställning till mathållningen, tillåter jag mig hänvisa herr Bellinder och öfriga i saken intresserade till den bok, nuvarande verkställande direktören i Göteborgssystemet, herr Rubensson, år 1910 utgaf, i hvilken han bland annat be-

lyser frågan om mathållningen och dess betydelse för bolaget. Denna framställning är sakrik och bör läsas och beaktas just af dem, som skrifva på det sätt jag nyss genom det upplästa gaf en antydan om.

Jag vill vidare för denna kammares ledamöter nämna, att Göteborgssystemet i Stockholm är stadt på stark reformstråt. Det söker på alla möjliga sätt tillgodose de önskemål, som från det allmännas sida hafva uttalats. Det har framhållits såsom önskvärdt, att bokföringen inom ifrågavarande bolag ordnades så, att den tydligt utvisade inkomster och utgifter för olika grenar af bolagsrörelsen. Att detta tillämpas inom härvarande Göteborgssystem i så hög grad som någonsin kan begäras, torde en närvarande revisor, herr Eklund, kunna vitsorda. Vidare har det talats om, att mathållningen är för dyr. Jag har verkligen en tid trott, att priset på maten å dess vårdshus varit för billig och att bolaget tagit för litet betaldt för den mat det serverat. Jag trodde verkligen, att så var förhållandet ännu i fjol och nämnde då i denna kammare några ord om, att jag icke var fullt på det klara med att icke härvidlag förelåg en smula illojal konkurrens. Sedan dess har emellertid en utredning blifvit verkställd af doktor Carl Setterberg. Det är icke ett fåtal andra ställen, som af honom granskats med hänsyn till beskaffenheten och priset å maten, och det resultat, som af undersökningen framgick, finner man i senast utgifna årsberättelse. Det har visat sig, att priset på maten å bolagets utskänkningsställen är *något högre* än det är på nykterhetsställen. Det kan då icke sägas, att bolaget skapat illojal konkurrens på detta område. Ja, men det går likväl åt för mycket penningar för att understödja mathållningen, säger man. Det har det också gjort, men för närvarande är bolaget stadt på reformstråt äfven i det afseendet, att det betydligt nedsatt aflöningen för vårdshusens föreståndare, och under det sist gångna året har sålunda genom indragning på lönerna och andra förmåner, hvilka förut lämnats föreståndarne, på detta område uppstått en minskning i utgifterna af mellan 100,000 och 125,000 kronor. Man är emellertid nu betänkt på att gå betydligt längre och umgås för närvarande med planer att öfvertaga mathållningen för bolagets egen räkning; man har börjat därmed på ett par ställen. Detta prof visar det bästa ekonomiska resultat, och är det, som sagdt, nu fråga om bolagets öfvertagande af hela mathållningen på alla ställen. Skulle så ske, blefve det tvifvelsutan däraf en stor behållning. Man kan också, med ledning af den erfarenhet man nu är i färd med att vinna, tänka sig, att saken ordnas så, att vårdshusens föreståndare få behålla mathållningen med den vinst den kan lämna utan någon som helst ersättning från bolagets sida. Bolaget gör således allt hvad det kan för att minska utgifterna.

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

Så är det ytterligare ett par saker, som jag vill beröra. Först den öfverklagade konkurrensen de olika bolagen emellan i afseende å försäljningspriset på brännvin. Stockholms Göteborgssystem har äfven på detta område sökt att åstadkomma en förändring, ett slut på ifrågavarande konkurrens, men vid den s. k. bolagsrepresentationens sammanträde i november förra året afslogo landsortsrepresentanterna det från bolaget i Stockholm utgangna förslaget att hos Kungl. Maj:t begära åtgärder för att få till stånd likformighet i afseende å brännvinspriset.

Herr Bellinder åsyftar med sin motion att nedsätta bolagens omkostnader. Jag kan därför icke underlåta att med afseende härpå anföra ett par siffror; de äro icke mer än två och visa hvad det skulle kosta att införa den af herr Bellinder förordade serveringen af supar i slutna kärl. Enligt uppgift af Stockholmsbolagets kamrerare utskänkte bolaget under föregående år i rundt tal 760,000 liter brännvin, utgörande, efter 4,5 cl. per sup räknadt, 16,720,000 supar. Om man antager, att kostnaden för sköljning, fyllning, korkning, etikettering, försegling m. m., skulle belöpa sig till, låt oss säga 1 öre per sup, ökas bolagets kostnader på utskänkningsafdelningen, hvilken isynnerhet varit underkastad motionärens stränga omdöme i fråga om därå uppkommen vinst, med icke mindre än 167,200 kronor.

Detta sätt att söka göra besparingar är onekligen högst märkvärdigt.

Herr Lindblad citerade en artikel i Nya Dagligt Allehanda om vinhandelsaffärerna. Jag tror icke, att Nya Dagligt Allehandas uttalanden i detta slag af frågor är af den auktoritativa kraft och betydelse, att de böra citeras i Riksdagens kamrar. Jag har uti dem sett så många öfverdrifter rörande denna sak under sistförflutna vinter, att jag tillåter mig påstå, att dessa artiklar flutit ur en icke synnerligen opartisk persons penna. Den fara för öfvergrepp från bolagsstyrelsens sida, som herr Lindblad talade om, bör icke vara så stor; bolaget har icke mer än tre års oktroj och skulle någon försöka att göra det nuvarande bolaget till en familjeaffär, kan han icke räkna med mer än en treårsperiod, såvida icke de kommunala myndigheterna medgifva förlängd oktroj.

Jag skall icke längre uppehålla kammaren och slutar med att säga, att jag icke har något yrkande att göra.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande betänkande förekommit följande yrkanden: 1:o att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Ericsson i Ofvanmyra m. fl. vid betänkandet afgifna reservation; och 3:o att det förslag skulle an-

tagas, som framlagts i den af herr K. G. Karlsson afgifna reservation.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till hvad utskottet hemställt vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 17 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande nr 50, i anledning af återremiss af lagutskottets utlåtande nr 47 i anledning af väckt motion med förslag till ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen.

*Om skärpt
straff för
spridande
af osedlig
skrift
m. m.*

I utlåtande nr 47 i anledning af en inom Första kammaren af herr *Sam. Clason* väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 46, hemställde utskottet, att Riksdagen måtte antaga det förslag till ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen, som utskottets nämnda utlåtande innehåller.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade kamrarna återremitterat berörda utlåtande till utskottet.

I nu föredragna utlåtande hade utskottet på åberopade grunder hemställt, att Riksdagen, i anledning af ifrågavarande motion, ville för sin del antaga följande förslag till lag om ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen:

Härigenom förordnas, att 18 kap. 13 § strafflagen skal¹ erhålla följande ändrade lydelse:

Sprider någon ut eller håller till salu eller utbjuder skrift, målning, teckning eller bild, som tukt och sedlighet sårar; straffes med böter eller fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst två år dömas. Sårar man genom annan gärning tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse däraf kommer, straffes med böter eller fängelse.

Där någon — — — användande; straffes, där gärningen ej är sådan, som i 1 mom. sägs, med böter eller fängelse.

Reservation hade afgifvits af herrar *Widén*, *Pettersson* i Södertälje, *Petrén*, *Lindqvist* och *Åkerman*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, i anledning af ifrågavarande motion, ville för sin del antaga följande förslag till lag om ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen:

Härigenom förordnas, att 18 kap. 13 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Sprider någon ut eller håller till salu eller utbjuder skrift, målning, teckning eller bild, som tukt och sedlighet sårar; straf-

Om skärpt straff för spridande af osedlig skrift fes med böter eller fängelse. Lag samma vare, om man genom annan gärning sårar tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse däraf kommer.

Där någon — — — användande; varde, ändå att gärningen ej är sådan, som i 1 mom. sägs, dömd efter ty där stadgas.
(Forts.)

Herr Löfgren: Sedan detta ärende kommit tillbaka från lagutskottet, torde ingen anmärkning finnas mot förslaget från rent formell synpunkt, men däremot vill jag göra åtskilliga anmärkningar i sak.

Nuvarande lydelse af 13 § i 18 kap. strafflagen är denna: »sprider någon ut skrift, målning, teckning eller bild, som tukt och sedlighet sårar, straffes med böter eller fängelse» och går sålunda straffatituden ända upp till fängelse i 2 år. Nu föreslås först och främst förändring så tillvida, att icke blott utspredande utan äfven hållande till salu och ntjudande af dylik skrift m. m. skall straffas. Mot detta finnes från min sida icke något att anmärka. Det enda jag skulle kunna hafva att invända är, att förslaget i denna del synes vara litet ofullständigt. Sådana åtgärder som »utställande» och »ansläende» af osedliga bilder borde också vara straffbara.

Däremot har jag erinringar att göra mot det tillägg till första punkten, som lyder: »Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst två år dömas». Först ber jag få fästa kammarens uppmärksamhet på det förhållandet, att ifall kammaren godkänner utskottets förslag i denna del, har kammaren i dubbel måtto frångått en princip, som, såvidt jag förstår, hittills varit ledande för kammarens behandling af motioner, väckta af enskilda riksdagsmän. Jag har nämligen tyckt mig märka, att denna kammare icke vill vara med om att ändra en lag, innan tillräcklig erfarenhet vunnits om dess verkningar. Först sedan man fått klart för sig, att en lag i tillämpningen visat sig otillräcklig eller felaktig, har denna kammare varit med om att besluta ändring i denna lag. Nu är det emellertid så, att straffet för dylik handel, som här omnämnes, så sent som vid föregående riksdag och genom lag af den 10 juni 1910 höjts från förut varande 6 månaders fängelse till nu varande maximum 2 år. Sålunda skulle lagen icke hafva tillämpats fullt ett år, innan man gäfvade sig till att icke blott höja straffet, utan äfven förändra straffarten från fängelse till straffarbete.

Vidare har jag tyckt mig märka, att denna kammare följer den principen, att Riksdagen icke bör genom sitt beslut föregripa resultatet af en påbörjad utredning, en utredning, som Kungl. Maj:t satt i gång. Äfven denna praxis vill lagutskottet här frångå. I anledning dels af tidigare skrivelser från Riksdagen och dels en petition från ärkebiskop Ekman m. fl. innevarande år

har nämligen Kungl. Maj:t redan satt i gång en utredning rörande frågan, i hvilka afseenden ifrågavarande paragraf skulle kunna ändras för att blifva mer effektiv och särskildt för möjliggörandet af att i tid stoppa sådan här trafik med försäljning af osedliga vykort och dylikt. Denna utredning, som redan företagits, har utmynnat i att justitieministern i statsrådet framlagt förslag till tillägg i denna paragraf med syfte att här omnämnda osedliga målningar och teckningar m. m. skola förklaras förbrutna och därigenom försäljningen stoppas. Man torde också ha tagit i öfvervägande möjligheten af att genom kvarstadsåtgärder hindra försäljning af dylika teckningar äfven innan dom fallit. I sin diktamen till statsrådsprotokollet vid framläggande af ett förslag i denna riktning förklarar justitieministern, att han tagit i öfvervägande, huruvida icke också straffet bör höjas, men ansåg han för sin del skäl härtill icke föreligga. Följaktligen har den fråga, som nu är före och hvilken lagutskottet vill besvara med att höja straffet till 2 års straffarbete, redan varit föremål för Kungl. Maj:ts pröfning. Resultatet, sådant det hittills föreligger från Kungl. Maj:ts sida, är att straffet lämpligen icke kan höjas från fängelse till straffarbete. Ärendet lär för närvarande ligga hos lagrådet.

Motionären tycks hafva utgått ifrån, att genom införande af straffarbete man skulle vinna det syfte, han här närmast eftersträfvat, nämligen hindrandet af försäljning af dylika osedliga vykort. Men detta är ett fullständigt misstag. Äfven om man inför straffarbete i straffsatsen, fordras, att man har skäl att misstänka, att personen i fråga vill fördölja eller undanröja bevis för att han skall kunna häktas. Men äfven om personen häktas, upphör därmed icke den rörelse man vill hejda. Om en cigarrhandlare, som säljer osedliga bilder, häktats, hindrar detta icke, att hans bod fortfarande hålles öppen, och de osedliga vykorten säljas likaväl. Däremot skulle detta hindras genom en bestämmelse om ett snabbt kvarstadsförfarande och på den punkten torde också Kungl. Maj:t just ha inriktat sin utredning. Men på denna punkt, där det verkligen finnes behof af lagstiftning, har hvarken lagutskottet eller motionären kommit med något förslag.

Nu skulle man kunna tycka — och för min del får jag säga, att det är min åsikt — att i fall en lagändring verkligen är till någon nytta, bör man icke anse sig förhindrad af att utredning pågår eller att lagen i fråga nyligen blifvit antagen. Det förhåller sig emellertid så, att genom den lagförändring, som här föreslås, skulle man, såvidt jag förstår, dels icke vinna något och dels göra sig skyldig till att på ett rent af olämpligt sätt reglera hithörande förhållanden. Här skulle nämligen straffet höjas endast i första punkten af ifrågavarande paragraf, som handlar om spridande

*Om skärp
straff för
spridande
af osedlig
skrift
m. m.*

(Forts.)

Om skärpt m. m. af skrift, målning eller teckning, som sårar sedligheten, straff för spridande af osedlig skrift m. m.
(Forts.)

men däremot skulle det lägre straffet kvarstå, om man »genom annan gärning sårar tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse däraf kommer»; där skulle straffet fortfarande vara böter eller fängelse. Jag anser, att genom införande af straffarbete såsom påföljd i förra fallet lagens princip och mening alldeles sönderbrytes. Enligt momentets första punkt kunde man i åtskilliga fall kanske få *högre* straff för en *mindre straffbar* handling, än för de svåra otuktsförbrytelser, hvilka omnämnas i 18:de kapitlets första paragrafer. I många fall äro dessa icke belagda med högre straff än straffarbete i 2 år, så att för synnerligen svåra förbrytelser på detta område högsta påföljden är 2 års straffarbete. Lagstiftarens mening är, att i förevarande 13 § omnämnda förbrytelser äro af mindre farlig beskaffenhet än de förut i kapitlet omhandlade. Detta var lagstiftarens utgångspunkt, när 1864 års strafflag skrefs och den föreslagna ändringen afviker alltså härifrån. Men det är icke nog med, att maximum i första momentet af 13 § är oskäligt högt, om man jämför det med de straff, som följa på de mycket svåra fall, hvilka omnämnas i föregående paragrafer i kapitlet. Det är ännu mera orimligt, att samma § skall stadga högre straff i dess första än i dess andra punkt. Enligt vår strafflag kunna nämligen vissa utbrott af perversitet på det sexuell området icke straffas på grund af någon af 18 kap:s första paragrafer, dit de till sin natur höra, utan måste dessa fall, som icke kunna fås in under någon af de nämnda paragraferna, föras in under 18 kap. 13 §. Att sådana synnerligt grofva fall, som upprepade utbrott af sexuell perversitet, skulle medföra endast böter och fängelse, under det de i första punkten omnämnda förbrytelserna kunna straffas med ända till 2 års straffarbete, finner jag vara alldeles orimligt.

Med stöd af hvad jag sålunda anfört, yrkar jag bifall till den af åtskilliga reservanter, herr Widén m. fl., afgifna reservationen, däri de, såsom också lagutskottets majoritet, infört straff för tillsaluhållande och utbudande af målning, teckning eller bild, som sårar tukt och sedlighet, men bibehålla straffet vid den tidigare latituden. Då det ur alla synpunkter är omöjligt att gå den väg lagutskottet angifvit, ber jag få yrka afslag på lagutskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr vice talmannen. Blott några få ord.

Det kan väl hända, att den siste ärade talaren har rätt i de formella anmärkningar han gjort mot utskottets förslag, men det oaktadt skall jag anhänga att få yrka bifall till utskottets hemställan. Ett par nitälskande män kommo upp till mig och visade en del vykort, inköpta i en butik här i Stockholm, af

den art, att herrarne icke kunna föreställa sig möjligheten af sådana bilder. Om herrarne tänka sig yttringar af den vildeste och smutsigaste fantasi, skulle Ni ändå icke kunna ana hurudana dessa bilder äro. Det vore otillständigt mot de hederliga svinen att kalla dem för svinaktiga. Det finnes icke ett attribut af den beskaffenhet eller som man kan använda så, att man därigenom får en rättvis dom öfver dessa bilder. För mig är det klart att den trafik, som bedrifves med försäljningen af sådana, är en brottslig handling af skändligaste art, den kan icke af någonting ursäktas, långt mindre försvaras, och därför anser jag det icke såsom något oskäligt eller strängt straff, hvad som här föreslås, äfven om det så skulle synas vid en jämförelse med de straffbestämmelser för andra förbrytelser, som den siste talaren åberopade. Jag hoppas, att Första kamraren bifaller utskottets förslag och att de, som sedan komma att tillämpa denna lag, måtte göra det med allra största stränghet, ty detta förtjänar denna trafik och det motiveras också af den oberäkneliga och obotliga skada, den åstadkommer.

Jag yrkar bifall till utskottets betänkande.

Herr Håkanson: Herr talman. Mina herrar. Mot den siste ärade talarens anförande skall jag bedja att få säga några ord.

Först och främst sade han, att man icke bör inlåta sig på en skärpning af ett straff, hvilket så nyligen som i fjol höjdes. Denna höjning skedde i sammanhang med införandet af bestämmelser rörande utställande eller utbudande till salu af preventivmedel, och föranleddes icke af det brott, som omförmäles i första punkten af ifrågavarande paragraf, och med afseende hvarå lagutskottet nu föreslår, att straffet må höjas. Jag kan icke se att tvekan att bifalla förevarande hemställan bör råda, då man funnit, att det brott, som här afses, tagit mycket stor omfattning, i synnerhet i Stockholm, där i offentliga butiker kan köpas kort af sådan beskaffenhet, som herr vice talmannen antydde. Dylika kort inköpta i butiker här i staden hafva i stor mängd tillhandahållits lagutskottet samt äfven besetts af åtskilliga Riksdagens ledamöter. För att i möjligaste mån stäffa denna utan tvifvel mycket skadliga trafik har utskottet ansett nödigt icke blott att i paragrafen införas bestämmelser, som göra jämväl saluhållande och utbudande af här afsedda föremål straffbara, utan äfven att vid synnerligen försvårande omständigheter utväg beredes att ådöma straffarbete. Att detta straff skulle blifva för strängt i jämförelse med hvad i andra lagrum stadgas, har jag icke kunnat finna. Straffarbete skulle ju, såsom jag redan nämnt, icke kunna ifrågakomma annat än vid synnerligen försvårande omständigheter. Sådana omständigheter

*Om skärpt
straff för
spridande
af osedlig
skrift
m. m.*
(Forts.)

Omskriftn kunna anses föreligga, om t. ex. en person fortsätter att hålla
straff för dylika osedliga bilder till salu, oaktadt han förut blifvit dömd
spridande af osedlig och straffad därför.

skrift Nu sade den förste ärade talaren, att utskottets förslag i
m. m. frågan om straffskalan icke spelade någon roll i afseende å
 (Forts. åklagarens sätt att häkta. Det är dock tydligt, att enligt gäl-
 lande lagbestämmelser häktningens möjlighet är betydligt större
 i de fall, där straffarbete finnes i skalan. Den omständigheten,
 att, såsom samme talare framhöll, en cigarrhandlars rörelse med
 försäljning af dylika kort kan fortsättas jämväl sedan han blif-
 vit häktad, lär väl vara beroende af huruvida något hans bi-
 träde eller annan person är villig utsätta sig för samma påföljd.
 Detta torde väl icke alltid vara så säkert. Emellertid lär stad-
 gandet af straffarbete nog verka afskräckande jämväl därigenom,
 att allmänheten sålunda får klart för sig brottets grofva be-
 skaffenhet.

Att lagutskottet icke föreslagit höjning af straffet för öfriga
 förbrytelser enligt ifrågavarande lagrum, beror på, att dels fal-
 ler detta icke inom motionens ram, och dels har utskottet i allt
 fall ansett sig icke hafva anledning att föreslå en dylik höjning.
 Utskottet veterligen förekomma nämligen icke öfriga i föreva-
 rande lagrum omhandlade förbrytelser så allmänt, att därpå på-
 kallas ett så hastigt och kraftigt ingripande som enligt utskot-
 tets åsikt erfordras i fråga om de i lagrummets första punkt
 afsedda brott.

Den förste ärade talaren nämnde om en utredning i här
 föreliggande fråga, som försiggår i justitiedepartementet. Mig
 veterligen pågår för närvarande icke någon sådan utredning.
 I justitiedepartementet har utarbetats ett förslag, enligt hvilket
 sådana bilder och målningar m. m., hvarom här är fråga, skulle
 kunna förklaras förbrutna. Öfver detta lagförslag har lagrå-
 det afgifvit yttrande, däri lagrådet förklarat sig anse, att försla-
 get, på sätt det affattats icke skulle visa sig vara vidare verk-
 sam. I följd häraf, men ingalunda därför att påföljden ansetts
 för sträng, har lagrådet afstyrkt förslaget.

Jag inskränker mig, herr talman, till att yrka bifall till ut-
 skottets hemställan.

Herr Löfgren: Jag förstår mycket väl den starka känsla,
 som fann sitt uttryck i herr vice talmannens yttrande. Då man
 känner beskaffenheten af dessa vykort, som här omtalas, delar
 man också de känslor, som helt naturligt göra sig gällande
 såsom en reaktion mot dylik trafik. Men man bör icke af
 känslöstämningar låta hänföra sig till införande i lagen af straff,
 hvilka, äfven om de någon gång kunde i och för sig anses stå
 i proportion till beskaffenheten af föreliggande brott, i alla fall

komma att träffa ojämnt, därför att andra likartade förseelser eller till och med långt svårare brott bestraffas med lindrigare straff. Om så vore, att ifrågavarande trafik kunde förmodas upphöra genom ifrågavarande straff, skulle man dock måhända vara böjd att reflektera å dess införande, äfven om det icke stämmer med de principer, som genomgå 18 kap. strafflagen. Men detta är icke fallet. Man kommer icke åt ifrågavarande förseelser utan att få till stånd ett effektivt kvarstadsförfarande och bestämmelser om att varan förverkas.

*Om skärpt
straff för
spridande
af osedlig
skrift
m. m.
(Forts.)*

Lagutskottets ärade ordförande gaf oss en upplysning, som var ägnad att öfverraska, då han omförmälde, att den utredning, som pågått i justitiedepartementet i frågan, redan afslutats på det sätt, att det af justitieministern utarbetade förslaget afstyrkts af lagrådet. Lagrådet skulle alltså för sin del icke ha ansett lämpligt att tillstyrka en lagändring ens i sådan riktning, som justitieministern angifvit, hvilken *icke* innebär en höjning af straffet från fängelse till straffarbete. Jag finner, att detta bör för kammaren och Riksdagen vara ett ytterligare skäl att ställa sig skeptisk mot ett förslag, sådant som det ifrågavarande.

Utskottets ordförande nämnde vidare, om jag förstod honom rätt, att utskottet icke ansett sig hafva anledning att taga i betraktande andra delar af 18 kap. strafflagen än det moment i 13 §, som berördes af det i motionen framställda förslaget. Man får väl ändå säga, att lagutskottet har att tillse, att lagstiftningsarbetet från Riksdagens sida fortgår på konsekvent och enhetligt sätt och sålunda äfven har att öfvervaka, att förslag till ändring af en lag icke antagas af Riksdagen, hvilka strida mot denna lags innehåll och principer i öfrigt. Jag skulle tro, att lagutskottet framför mycket annat har att öfvervaka lagstiftningsarbetets kontinuitet.

Jag vidhåller det yrkande jag förut framställt.

Häri instämde herr *Berger*.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet afgifna reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Löfgren* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

*Omskäppt
straff för
spridande
af osedlig
skrift
m. m.* Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Forts.)

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet afgifna reservation.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—71;

Nej—31.

På framställning af herr talmannen beslöt kammaren att till ett annat sammanträde uppskjuta behandlingen af återstående ärenden på föredragningslistan;

hvarjämte, likaledes på hemställan af herr talmannen, kammaren medgaf, att de anslag, som utfärdats till sammanträdet fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 163, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkten 7 under sjätte hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning angående omorganisation och löne-reglering för medicinalstyrelsen.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 143, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i 8 och 50 §§ af förordningen den 18 september 1908 angående stämpelafgiften;

nr 144, i anledning af Kungl. Maj:ts propositioner med förslag till förordning angående anstånd i vissa fall med erläggande af stämpelafgift för arffallen egendom;

nr 145, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående rätt att hos statskontoret erhålla upplysning i fråga om skyldighet att utgöra stämpelafgift;

nr 146, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående

ändrad lydelse af 20 § i förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt m. m.; samt

nr 147, angående en mellan Sverige och Tyska riket afslutad handels- och sjöfartstraktat m. m.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag

dels till Riksdagens skrifvelse, nr 136, till Konungen, angående åvägabrbringande af utredning, huru vårdn af rikets fornsaker bäst bör ordnas;

dels ock till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 32, rörande ändrad lydelse af 25 § 4 mom. i förordningen angående beskattning af socker den 11 oktober 1907;

nr 33, angående förändring af tullsatserna å socker samt ändrad lydelse af § 13 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor den 4 juli 1910;

nr 34, angående lagändring i syfte att samtidiga tingssammanträden i närbelägna domsagor må undvikas;

nr 35, angående efterskänkande af viss del af statslån för järnvägen Borlänge—Insjön;

nr 36, angående rätt för kommuner att upplägga fonder för vissa ändamål;

nr 37, angående ändrad lydelse af §§ 6 och 17 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862; samt

nr 38, angående ändrad lydelse af 20, 21 och 24 §§ i förordningen angående tillverkning af brännvin den 11 oktober 1907-

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets memorial nr 30, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll, angående granskning af åtskilliga protokoll öfver kommandomål för flottan samt angående en anmärkningsanledning af statsutskottet;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 104, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation af navigationsskolorna samt tre i ämnet väckta motioner,

nr 105, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående täckandet af öfverbetalning å reservationsanslaget till flottans öfningar,

nr 106, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning af statsbana från Veittjärvi till Karungi samt från Karungi till Matarengi m. m., och

nr 107, med förslag till särskildt tilläggsarfvode åt notarie bevillningsutskottet;

sammansatta stats- och bankoutskottets nr 2 memorial nr 4, angående ersättning åt dess tjänstemän;

bevillningsutskottets memorial och betänkanden:

nr 33, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 24, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m., *dels ock* en i ämnet väckt motion,

nr 34, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af vissa §§ i förordningarna den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl samt angående försäljning af tillagade, alkoholfria drycker samt svagdricka äfvensom förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning af maltdrycker,

nr 35, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med tulltaxa för inkommande varor, *dels ock* väckta motioner rörande tullbevillningen,

nr 36, i fråga om *dels* särskild afgift för brännvin, som tillverkas vid bränneri under tid, då vissa utländska råämnen där användas, *dels ock* särskild skatt å dylika ämnen, använda vid tillverkning af stärkelse, samt

nr 37, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i förordningen angående stämpelafgiften den 18 september 1908;

bankoutskottets memorial och utlåtande:

nr 39, angående användande af riksbankens vinst för år 1910,

nr 40, med förslag till åtskilliga stadganden att införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

nr 41, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutskott,

nr 42, angående anslag till gjutning i brons af vissa Riksdagen tillhöriga porträttmedaljonger m. m.,

nr 43, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 5 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänsteinnehafvares rätt till pension, och

nr 44, angående ändrad lydelse af §§ 17 och 18 i reglementet för riksbankens styrelse och förvaltning;

jordbruksutskottets memorial och utlåtande:

nr 120, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående viss kronojords uppdelande och försäljning till småbruk,

nr 121, i anledning af vissa framställningar angående anslag å riksstatens nionde hufvudtitel, och

nr 122, angående driftkostnader för statens produktiva fonder i hvad angår jordbruksärenden; äfvensom

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 16, i anledning af herr Kronlunds m. fl. motion angående indragning af tjänster utaf högre grad vid statens järnvägar m. m.

Upplästes ett inkommet läkarintyg af följande lydelse:

Att ledamoten af Riksdagens Första kammare, lektor *J. F. Nyström* på grund af sjukdom (luftrörskatarr med feber) är under närmaste tiden oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet, intygas härmed.

Stockholm den 20 maj 1911.

Erik Tengstrand,
Leg. läkare.

Justerades tretton protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 5,24 e. m.

In fidem

A. v. Krusens tjerna.

Måndagen den 22 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollet för den 15 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

statsutskottets utlåtande nr 108, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anläggande af en verkstad i Nynäshamn för telegrafverkets räkning m. m. samt i ämnet väckta motioner;

lagutskottets utlåtande nr 54, i anledning af *dels* återremiss af lagutskottets utlåtande nr 44 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om jänvägsaktiebolag och till lag om vissa aktiebolag, som drifva lånerörelse, *dels ock* en i anledning af propositionen väckt motion;

sammansatta lag- och jordbruksutskottets memorial:

nr 2, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 1 i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts propositioner nr 70 med förslag till lag om ändrad lydelse af 1 kap. 2 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom äfvensom om ändringar i och tillägg till 4 kap. samma lag m. m. samt nr 68 med förslag om ändring i och tillägg till grunderna för förvaltningen af vissa kronan tillhöriga vattenfall, *dels ock* en i anledning af sistnämnda proposition väckt motion; samt

nr 3, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammansatta lag- och jordbruksutskottets sekreterare; äfvensom

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 123, angående regleringen af utgifterna för kapitalökning i hvad angår jordbruksärendena;

nr 124, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om *dels* väckta motioner angående norrlandsfiskarens fiske- och bostadsrätt, *dels* väckt motion om främjande af skärgårdsbefolkningens egnahemsrörelse;

nr 125, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående

vissa önskemål i fråga om upplåtelse af kronodomäner till småbruk; och

nr 126, i anledning af väckt motion med förslag till visst stadgande angående skatteköpta rekognitionshemman m. m.

Vid föredragning af ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 504, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 12 i den till utskottet återremitterade frågan om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utlånande af postsparbankens medel för beredande af tillfälle åt mindre bemedlade personer att skaffa sig jordbruk eller bostäder, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 1.

Vid föredragning af ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 492, med delgifning af nämnda kammares fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 11, med anledning af en inom kammaren väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lämpligheten att i alla förekommande fall åt kammarkollegium uppdraga att utreda och bevaka kronans tvistiga rätt till vattenfall, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 2.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets den 20 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 30 äfvensom statsutskottets samma dag bordlagda utlåtanden nr 104—106.

Vid föredragning af statsutskottets den 20 innevarande månad bordlagda memorial nr 107, med förslag till särskildt tilläggsarfvode åt notarie i bevillningsutskottet, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid föredragning af sammansatta stats- och bankoutskottets nr 2 den 20 i denna månad bordlagda memorial nr 4, angående ersättning åt dess tjänstemän, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos bevillningsutskottets den 20 innevarande månad bordlagda memorial och betänkande:

nr 33, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 24, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m., *dels ock* en i ämnet väckt motion.

Lades till handlingarna.

nr 34, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af vissa §§ i förordningarna den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl samt angående försäljning af tillagade, alkoholfria drycker samt svagdricka äfvensom förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning af maltdrycker.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets den 20 i denna månad bordlagda betänkanden nr 35—37 äfvensom bankoutskottets samma dag bordlagda memorial och utlåtanden nr 39—44.

Föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets den 20 innevarande maj bordlagda memorial nr 120, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående viss kronojords uppdelande och försäljning till småbruk.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran jordbruksutskottets den 20 i denna månad bordlagda utlåtanden nr 121 och 122 äfvensom Första kammarens första tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtande nr 16.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade:

Jag anholder att få föreslå, att konstitutionsutskottets memorial nr 30 uppföres på föredragningslistan för nästkommande onsdags plenum.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3,23 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
